

”Nå må vi slutte å leke, vi er jo her for å lære!”

Hvilken posisjon har lekebegrepet i skolen?

Hva er lek? Hvilket syn har vi på barns lek i skolen? Hvilken betydning har leken for barns læring og utvikling?

MASTEROPPGAVE I PEDAGOGIKK

Høgskolen i Lillehammer

Avdeling for humaniora, idrett og samfunnsvitenskap

1. november 2010

Gro Karlgård Rydheim

Forord

Denne masteroppgaven er en del av Masterstudium i pedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer. Oppgaven er viet til lekens posisjon i dagens skole.

Det er på sin plass å takke mange mennesker jeg ikke hadde klart meg uten i denne prosessen:

Takk til min mann som har vært tålmodig med meg i mine skriveperioder. I tillegg har han bidratt med uvurderlig teknologisk hjelp. Takk til min sønn Leo på 3 år, som har gitt meg inspirasjon til å se verdien av lek. Lek som en del av livet, lek som selve livet. Han har lært meg å tørre å leke mer, og gjør meg stadig bevisst på at jeg bør leke enda mer enn jeg gjør.

Takk til mine intervju kandidater for inspirasjonsrike samtaler til denne oppgaven. Takk til alle mine kollegaer på Gjøvik skole for gode samtaler om lek. Takk til ledelsen ved skolen som har gitt meg rom til å forske i egen skole. Takk til flotte samtaler med lekende barn og deres familier som sa ja til at barna deres skulle få lov til å bli intervjuet til denne oppgaven

Takk til mamma for hyppig lekende barnevakt, og for inspirasjon om tema lek. Takk til øvrig familie og venner for støtte og tålmodighet under en langvarig og tidkrevende prosess.

Takk til veileder Synnøve Myklestad, uten henne hadde ikke denne oppgaven noen gang blitt ferdig.

Gjøvik, oktober 2010

Gro Karlgård Rydheim

FORORD	1
1.0 INNLEDNING.....	6
1.1 MITT NYE SYN PÅ LEKENS BETYDNING.....	6
1.2 OPPGAVENS AVGRENSNINGER	10
2.0 TEORI.....	11
2.1 HVA ER LEK?	13
2.1.1 FLERE SIDER AV LEKENS BETYDNING	16
2.1.2 <i>Filosofisk perspektiv på lek</i>	18
2.1.3 <i>Kognitivt perspektiv på lek</i>	19
2.1.4 <i>Psykoanalytisk perspektiv på lek</i>	20
2.2 HVA ER LÆRING?	21
2.2.1 HELHETLIG LÆRING	25
2.3 BETYDNINGEN AV LEKEN FOR BARNES LÆRING OG UTVIKLING.....	26
2.3.1 MOTIVASJON, EN KILDE TIL BEDRE LÆRING... ELLER EN FORUTSETNING FOR LÆRING.	27
2.3.2 LEK, SPRÅK OG KUNST.....	28
2.4 LEK I SKOLEN, L-97 VS. K-06	31
2.4.1 LEK, RELASJONER OG KLASSELEDELSE I SKOLEN	36
2.5 OPPSUMMERING.....	39
3.0 METODE	43
3.1 VALG AV METODE	43
3.1.1 <i>Søken etter mening</i>	45
3.2 KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJU	46
3.2.1 <i>Intervjuundersøkelsesens syv stadier</i>	50
3.3 UTVALGET	54
3.3.1 INNHENTING AV TILLATELSE	54
3.3.2 <i>Proessen og gjennomføringen av selve intervjuene</i>	56
4.0 PRESENTASJON AV DATAMATERIALET OG DRØFTING	57
4.0.1 VALG AV METODE FOR ANALYSE.....	57

4.1 HVA SIER KANDIDATENE OM LEK?	58
4.1.1 Filosofisk perspektiv på lek	60
4.1.2 Kognitivt perspektiv på lek.....	63
4.1.3 Psykoanalytisk perspektiv på lek	64
4.2. HVA SIER BARNNA OM LEK?	66
4.2.1. REGELLEKER OG KONKRETE LEKER.....	66
4.2.2. <i>More seg og å ha det gøy</i>	66
4.2.3. <i>Lek med andre</i>	67
4.3. HVA SIER KANDIDATENE OM LÆRING?	67
4.3.1. <i>Læring som prosess</i>	67
4.3.2 <i>Grunnleggende behov må være dekket før læring kan oppnås</i>	68
4.3.3. <i>Viktigheten av å forstå det som skal læres</i>	68
4.3.4 <i>Lærer best gjennom indre motivasjon</i>	68
4.3.5 <i>Lærer best gjennom gode relasjoner, trygghet og trivsel</i>	69
4.4 BARNAS SYN PÅ LÆRING.....	70
4.4.1 <i>Lærer best når de blir instruert</i>	70
4.4.2 <i>Lærer best når det er rolig og de sitter stille</i>	71
4.4.3 <i>Lærer best i samhandling med andre</i>	71
4.5. BETYDNINGEN AV BARNAS LEK I SKOLEN FOR LÆRING OG UTVIKLING.....	72
4.5.1 <i>Sammenheng mellom lek og læring for barns læring og utvikling</i>	72
4.5.2 <i>Lek som motivasjonsfaktor</i>	73
4.5.3 <i>Lek som et avbrekk og pusterom i hverdagen</i>	74
4.5.4. <i>Tid</i>	75
4.5.5 <i>Prestasjon og krav</i>	75
4.5.6. <i>Lek ute</i>	77
4.6. BARNAS OPPFATTELSE AV LEK OG LÆRING I SKOLEN	77
4.6.1 <i>Liten sammenheng mellom lek og læring</i>	77
4.7 LEKEN OG DET HELE MENNESKET	78
4.7.1 <i>Lek som en barnslig aktivitet</i>	78
4.7.2 <i>Lek danner det HELE menneske</i>	79
4.8 OPPSUMMERING AV ANALYSEDELEN	80
5.0 AVSLUTNING	81
5.1 <i>ET TILBAKEBLIKK PÅ PROSESSEN</i>	81
5.2 <i>HVILKEN POSISJON HAR LEKEBEGREPET I SKOLEN?</i>	82

5.2.1. Lek mot mobbing	82
5.2.2. Hva er vårt pedagogiske blikk rettet mot?	83
KILDELISTE	86
VEDLEGG	90

TA IKKE LEKEN FRA MEG

Du kan klø meg og klå meg og kalle meg lat,
Du kan ta alt jeg eier og nekte meg mat,
Men ta ikke leken fra meg

La meg være et barn, la meg leke nå,
For alle de store har en gang vært små,
Men ta ikke leken fra meg.

Jeg vil leke en stund, jeg vil leke meg sunn,
Jeg vil leke meg stor, jeg vil leke for livet på mennesket jord.

Du kan drikke min saft eller spise min kjeks,
Du kan kalle meg nisse og troll og heks,
Men ta ikke leken fra meg.

Lek, ja, lek for livet.
Lek med hvem du vil.
Lek deg glad i hjertet.
Lek med sang og spill.

Du kan sperre meg inne meg kjetting og lås,
Du kan kalle meg fjols eller fjomp eller gås,
Men ta ikke leken fra meg.

(Eivind Skeie)

1.0 Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere bakgrunnen for oppgaven, formålet ved den og selve problemstillingen. I tillegg vil det bli redegjort for avgrensninger og begrepsforklaringer som jeg har valgt å gjøre.

1.1 Mitt nye syn på lekens betydning

Denne oppgaven er viet tema lek, som er omfattende og utfordrende å skulle skrive om. Da jeg skulle begynne å skrive masteroppgaven om tema lek begynte jeg å undre meg over hva jeg ville skrive om og hvordan jeg skulle begynne. Jeg har gjennom hele min studietid og som utdannet førskolelærer vært glødende opptatt av begrepet lek og hvilket syn vi voksne har på dette begrepet. Det er jeg i aller høyeste grad fortsatt opptatt av, samtidig har jeg, gjennom min tankeprosess i forberedelsene til oppgaven, fått et annet syn på leken som igjen bekrefter det jeg hele tiden har ment, at lek som begrep og fenomen er viktig. Jeg vil derfor prøve i denne oppgaven å gjøre rede for hvordan og hvorfor jeg har kommet fram til at leken er viktig, ikke bare for læring, men for livslang læring. En læring som skal være livet ut og en læring som skal være en del av selve livet, som skal være motiverende, inspirerende og lystbetont.

Jeg har fått øynene opp for at lek ikke bare er til som en pedagogisk metode vi kan bruke for å lære. Leken er også til for lekens skyld, for lekens egenverdi. Leken gir barn muligheter til å få en god selvfølelse. Gjennom å kunne få muligheten til å tenke nytt om lekens betydning har jeg opplevd å forstå leken som noe mer. Leken er mer solid enn hva jeg har tenkt i utgangspunktet. Leken har fått en betydning for meg som gir en større kraft enn tidligere, tidligere hadde jeg et syn på lek som omfavnet det pedagogiske. Nå er mitt lekebegrep utvidet til at jeg tenker begge deler. Leken er til for barns læring, og leken representerer en kilde til livskraft og en egen verdi for barnet. Leken er til for å finne seg selv, sin indre balanse og for å utvikle kreativitet og skape erfaring gjennom livet. Som en av mine intervjukandidater sa: ”Det er gjennom leken barna får være, er og lever.”

Gjennom flere års arbeid i skolen har jeg ofte hørt fra ulike kollegaer, hvis en gruppe barn er urolige eller tuller der det ikke hører hjemme i skolen: ”Nå må vi slutte å leke vi er jo her for å lære”. I og med at jeg ønsker å finne ut hvilken posisjon lekebegrepet har i skolen syntes jeg

dette utsagnet passet bra. Dette ble min tittel på oppgaven. Min problemstilling er: Hvilken posisjon har lekebegrepet i skolen? Mine forskningsspørsmål i oppgaven er: Hva er lek? Hvilket syn har vi på barns lek i skolen? Hvilken betydning har leken for barns læring og utvikling?

I skolen har vi læreplaner, faste rammer og krav som stilles til elevene og lærerne. Det skal og må være slik. Vi må ha systemer, struktur og faste rammer i skolen. Når vi ser på lekens muligheter opp i mot skolen systemer, faste rammer og struktur vil man se at dette er to forskjellige systemer å forholde seg til. Leken bryter med all logikk, rasjonalitet og forutsigbarhet, det blir da skurr mellom skolens forutsigbarhet og lekens uforutsigbarhet. Man kan til og med si at leken kan være med på å true skolens tradisjonelle struktur. Selve livskraften og motet som ligger i leken blir en motsetning til orden, regler og rammer. Leken blir noe farlig og umoralsk som må kontrolleres. Leken vil representere en risiko for uorden, og vil skape uro.

Schiller (2004) snakker om dette å kunne leve i mellom, leve i mellom ulike strukturer og systemer, leve med forutsigbarhet og uforutsigbarhet. Han sier at man må leve med fornuft og med sansene sine. Med dette kommer viljen, som lever i mellom fornuften og sansene. Han sier videre at det er leken som kan hjelpe oss mennesker til å leve i mellom. Vi har en vilje til å leke, denne viljen til å leke vil hjelpe oss å leve i mellom fornuft og sanser. Barna skal lære seg å leve i slike systemer, barna skal vokse opp og leve i et strukturert samfunn og i utdanningssystemet – og det er blant annet i utdanningssystemet de kan bli kjent med de ulike systemene man må leve i for å kunne leve som menneske i denne verden vi lever i dag. Dette vil ikke si at selv om leken er en motsetning til skolens systemer og kan være truende ovenfor skolens tradisjonelle rammefaktor, at leken ikke er viktig i skolen. Verden forandrer seg stadig gjennom media, teknologi, lengre skoledager, flere krav, både skole og fritid, det vil være viktig å lære seg å kunne leve i ulike systemer. Samtidig er det viktig å kunne vite og å kjenne på kroppen hvordan det er og ikke leve i systemer, gjennom leken. Slik blir man rustet til å tåle forandringer og alle former for væremåter og hvordan man kan leve.

Jeg fant det interessant å se grundig gjennom dagens lærerplan, som er Kunnskapsløftet (K-06), for å se etter begrepet lek. Blir dette begrepet omhandlet og brukt i den nye lærerplanen? Jeg kan dessverre ikke finne begrepet annet enn at det står at man skal leke med rim og i det

muntlige språket. Det står i mål for opplæringen er at eleven skal kunne: ”leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder ord og meningsbærende elementer”. Dette er et av kompetansemålene som forventes etter 2. trinn. I tillegg er begrepet nevnt vagt i den generelle delen av K-06, som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven. Å leke med rim i det muntlige språket er bra selv om det da vil være en metode for et mål man vil nå, for lese- og skriveopplæringen. Jeg spør meg selv om det ikke er i dagens kunnskapssamfunn at man trenger lek for lekens skyld ikke bare som en pedagogisk metode? Dette kommer jeg tilbake til i delen om lek i skolen.

Det tenkes at det er et humanistisk menneskesyn læreplanen legger opp til når man leser gjennom den generelle delen, hvordan får man rom i skolen til å skape de ulike mennesketypene som den generelle delen nevner? I tillegg til å gjennomføre kompetansemålene etter ulike trinn. Vi lever nå i et samfunn som er regjerende vitenskapelig, vi vil at alt vi gjør skal dokumenteres og vi vil vite om alt stemmer med virkeligheten ved forskning. Hvor blir vår kreativitet av og hvordan skal vi kunne skape ting selv hvis alt skal være basert på vitenskapelig forskning og gitt data? Som tidligere nevnt er rammene lagt i skolen, kravene er satt og disse rammene og kravene kommer vi ikke utenom. Men gjør kravene og rammefaktorene i skolen noe med vårt handlingsrom og hva? Får vi til å slippe opp det rasjonelle og strukturerte framfor å slippe til det irrasjonelle og unyttige handlingsrom, som er nyttig for å kunne få inn det kreative, kunsten og ikke minst å kunne leke? Det handler om å gi rom for å skape det skapende menneske. Det skapende menneske, som den generelle delen i lærerplanen legger vekt på, har muligheten til å være kreativ, evnen til å undre seg over ting og å stille nye spørsmål. Klarer vi å skape dette skapende mennesket samtidig som vi skal nå alle andre krav til kompetanse? Og hva gjør alle kravene med vår oppmerksomhet? Hva er vi oppmerksomme på når vi vet hva elevene skal lære faglig? Tenker vi at vi skal lære barn de faglige mål fordi det er krav som skal nås eller klarer vi å tenke at barna skal lære for å lære for sin egen kunnskaps skyld? Dette er viktige utgangspunkt for læring og hvilken holdning lærere har til barn og barns læring. Det blir en kamp om hva som er viktigst i lærerplanverket. Måloppnåelse i forhold til de kompetansemålene som er gitt eller måloppnåelse i forhold til den generelle delen i lærerplanen? Det blir da et spørsmål om hvordan man tilnærmer seg disse delene i læreplanen og hva man som lærer legger vekt på. Jeg ønsker å sammenligne det med når voksne skal tilegne seg ny kunnskap. For eksempel

hvis vi skal ta videre utdanning. Velger og tar vi den utdannelsen for at vi vil lære mer for oss selv, fordi vi har lyst eller tar vi det for at vil øke en slags gitt status? Eller er det slik at vi studerer videre fordi noen sier at det er viktig at man studerer, slik at det blir et krav. Hvor godt kan vi klare å gjennomføre en slik studie og hvor mye lærer vi og hva lærer vi? Dette handler om motivasjon og interesse, ikke minst handler det om synet på læring. Hva er det vi bruker vår faglige kompetanse og læring til, for å fremheve oss selv eller for å kunne dele vår kunnskap med andre?

Mine observasjoner i skolen er at barn trenger motivasjon for å kunne lære. Det er det vi lærerne som må legge til rette for. Lekende barn trenger å kunne leke ute og inne før vi som lærere kan forlange at de skal kunne konsentrere seg over en lengre periode. Leke ute/inne og leke fritt, leke for å bli glad og leke hva de selv ønsker. Denne leken gjør barna klar for å kunne lære. Slik jeg ser det blir barna mer lyttende, har lengre konsentrasjonsevne i tillegg kan jeg se at de er mer positive og glade.

Huizinga (1938) mener at leken er eldre enn kulturen og at det er en naturlig drift hos menneskene og dyrene å leke. Hva er det vi tar bort fra barna hvis man ikke skal få opprettholde denne driften? Hvordan kan vi tenke at barn skal være motiverte og lærevillige hvis vi ikke tar menneskenes drift på alvor. Vi undrer oss over hvorfor barn blir fort skoletrøtte og skoleleie, jeg tenker av og til at det er vel ikke så rart? Vi har tatt fra dem leken.

Huizinga (1938) skriver i "Homo ludens" at det var naturen som ga oss leken til å begynne med. Homo sapiens betyr det kulturelle mennesket, homo faber betyr det skapende mennesket og homo ludens betyr det lekende mennesket. Homo ludens peker på en funksjon som er like viktig som det å skape og Huizinga mener derfor at den bør få sin plass på lik linje med homo faber. Homo ludens er en betegnelse for at mennesket er lekende, et eget ord for det lekende mennesket. Huizinga sier at all lek er en frivillig handling, og at lek på kommando ikke lengre er lek. Enhver lek kan fullt og helt legge beslag på den som leker. Hvis man ser på motsetningen lek – alvor kan den være noe uklar, leken er i Alvoret og Alvoret er i leken. På tross av dette sier Huizinga at leken kan nå det høyeste av skjønnhet og hellighet og legge Alvoret langt tilbake under seg. Lekens hellige alvor, sier Huizinga, dette bygger han på Platons uttalelser om at leken og den hellige handlings aktivitet er en aldeles gitt ting. Han henviser i boka si: Homo Ludens at Platon sier: *"Man skal ta det alvorlige alvorlig. Vi anser*

krig som alvorlig, men i krig finnes verken lek eller dans, som vi holder enda mer alvorlig. Det fredlige liv må altså til en hver tid tilbringes på beste måte. Og hva er så beste måte? Det må leves i lek, bestemte leker må lekes, det må synges og danses ofte, vi må jage våre fiender på flukt og seieren må vinne kampen” På dette utsagns grunnlag ser jeg ingen unnskyldinger for at man ikke kan leke i livet, både barn og voksne. Ta leken på alvor. Leken må seire og vinne kampen.

Som en 6 år gammel gutt sa til mammaen sin da hun skulle hjelpe han med sitt hjemmearbeid: ”Mamma jeg skal jo ikke drive med dette her, jeg er jo et barn og jeg skal leke.” Mine tanker rundt dette er at det har han rett i. Er det han som har forstått livets gleder og livets viktigste oppgave, mens vi har glemt dem?

1.2 Oppgavens avgrensninger

Å skrive en masteroppgave er i seg selv en stor oppgave. I tillegg er oppgaven innenfor fagfeltet pedagogikk som igjen er et stort fagfelt med mange ulike veier å velge å skrive noe om. Jeg har valgt lek som hovedfokus. Leken i skolen, og hvilken betydning og vektlegging barns lek har i skolen. Jeg har i stor grad knyttet begrepet læring opp mot lek, og hvilken sammenheng lek har med læring. Årsaken til dette valget falt seg naturlig da lek og læring er noe jeg er glødende opptatt av og som jeg i tillegg jobber med til daglig. Blant kollegaer i skolen snakkes det ofte om hva som gjør barn mer urolige, om barn lærer mindre, og hvorfor, vi har tross alt flere skoletimer enn før. Dette fant jeg interessant og ønsket derfor å finne ut hvilken posisjon leken har i skolen. I min undersøkelse har jeg intervjuet seks 6-åringer og seks lærere/førskolelærere i skolen. Slik får jeg et innblikk i barns syn på lek og de voksnes syn på lek i skolen. Dette gir meg en bredere tilnærming når det kommer til analysen av oppgaven. Derfor har jeg ikke valgt å konsentrere meg om enten barn eller voksne. Dette har en sammenheng med at vi er en skole for alle, hvor det til daglig er både barn og voksne tilstede. Det ville også vært interessant å intervjuer større barn i barneskolen for å kunne se på deres syn på lek i skolen. Jeg valgte dette bort for å avgrense oppgavens omfang.

Jeg velger å tenke at barn er født som et eget individ og at de selv kan være med på å forme sin egen tilværelse. Jeg ser på mennesket med et humanistisk syn, at mennesket har en egen verdi og kan tenke fornuftig. Dette synet bygger også på Rousseaus syn på barn, som sier at alle er født frie. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven. Humanismens

virkelighetsforståelse bygger på prinsippet om at det ikke finnes absolutte sannheter, det er mennesket selv som opplever og erfarer virkeligheten selv. (Hammerlin og Larsen, 1997)

Jeg har i tillegg valgt å legge hovedfokus på filosofen Friedrich Schiller, lek- og kulturforsker John Huizinga, Kjetil Steinsholt og Ole Fredrik Lillemyr. Jeg har valt fokus på disse fordi det falt oppgavens omfang naturlig. Lillemyr fordi han har skrevet gode bøker om lek og lekens teorier. Filosofen Schiller fordi han setter den filosofiske leken i høysetet. Huizinga fordi han ser på lek som en del av kulturen og bruker begrepet det lekende menneske. Steinsholt fordi han skriver både om Schiller og Huizinga i sin bok "Lett som en lek".

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere utvalgt teori som er aktuell i forhold til oppgaven og problemstillingen. Først kommer jeg inn på hva lek er og ulike sider av leken. Deretter kommer jeg inn på hva læring er, også helhetlig læring, for så å trekke lek og læring sammen. Så vil jeg trekke fram motivasjon som kan bidra til bedre læring. Lek, språk og kunst skriver jeg en liten del om, her ser jeg på lek som en måte å uttrykke seg på og som noe estetisk og vakkert. Tilslutt vil jeg se på lek i skolen, og sammenhengen mellom lek og klasseledelse. Når man ser denne teorien samlet skal dette kunne gi grunnlag for at jeg skal kunne drøfte mine funn gjennom bruk av den kvalitative metode og bruk av forskningsintervjuer, opp mot denne teoridelen.

"Dersom en bare ser lek som et pedagogisk virkemiddel for å fremme barnets utvikling, har en mistet det vesentlige: Å leke er et mål i seg selv. I leken uttrykker mennesket sitt innerste. Derfor må leken som et middel for å nå bestemte mål være underordnet lekens egenverdi"

(Rammeplanen for barnehagen 1996:53)

Dette sitatet er en viktig betegnelse av hva lek er og hvilken betydning leken har i barnas liv. I tillegg viser sitatet hvilket syn og holdning vi som pedagoger bør ha til leken. Ikke bare se på lek som et pedagogisk virkemiddel, men som en del av barnas hverdag og viktigheten av lekens egenverdi. Er det en grunn til at lærerplanene har glemt slike viktige sitater om leken?

I den forbindelse blir det viktig å vite hvilket syn man har på barn og mennesket i samfunnet og det er viktig for denne oppgaven. Ser jeg på barnet som et fritt menneske som kan tenke og

handle selv eller ser jeg på barnet som noe vitenskapelig som bare jeg kan være med på å forme. Dette er da ut i fra om jeg har et humanistisk syn eller et behavioristisk syn. Som tidligere nevnt velger jeg å tenke at mennesket og barnet er født fritt, kan handle og tenke selv ut i fra et romantisk og humanistisk syn på barnet. I FN's menneskerettighetserklæring heter det om humanismen: "Alle mennesker er født frie og like i verdighet og rettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapens ånd." Dette bygger på Rousseau som sa: "Mennesket er født fritt". Han mente også at mennesket var godt av natur, men etter at all teknologiens framgang hadde dette skapt en innvirkning på enkelt menneskets frihet. Dette mente Rousseau kom av at de som satt med makta den gang satte mer pris på teknologien som kom enn på menneskets frihet til å handle. Løsningen på dette mente han var at mennesket måtte «tilbake til naturen»; det opprinnelige og naturlige. (Rousseau, 2001) Her sier han at mennesket må ta "tilbake naturen", det opprinnelige og naturlige. Leken hos barn er det opprinnelige og naturlige, kanskje det da er sånn at barnet må få ta tilbake leken. Leken som er barns opprinnelige "kunst", det er gjennom leken barn kan og gjennom leken barnet er barn. Kan det være ved å tenke slik at barna bør få "ta over" leken i skolen slik at motivasjon og læringsutbytte vil bli større? Å leke for barna er naturlig, det er en del av dets natur. Det er det opprinnelige, det barnet kan og vil, her kan de være seg selv fritt, da kan de tenke og handle etter fantasi og muligheter. Barnas lek er selve naturens og barnets opprinnelse som de bør ta tilbake; eller at vi voksne kan gi det tilbake til barna slik at de kan få spillerom til å tenke fritt og handle fritt? Kanskje vil de da få mer innflytelse på sin egen hverdag. Hvor de gjennom det å tenke og handle fritt, altså gjennom leken, kan føle mestring og hente motivasjon til videre læring. Huizinga (1938) mener at leken er fundamental og ligger til grunn for all menneskelig kultur.

I motsetning til Rousseau finner vi John Locke. Han var en behaviorist, som mente at barn var født til verden som et blankt ark. Han mener at det er oppdragelsen som gjør den store forskjellen på barn, og at det da er vi voksne som må lære barna alt. Han fortalte foreldre hvordan de skulle utvikle barns personlighet slik at de senere kunne forholde seg fornuftig til de utfordringene et samfunn i rask utvikling vil kreve. Locke legger vekt på et utsagn fra Helvetius: "Ved hjelp av oppdragelse er alt mulig". John Locke beskriver barn som "tabula rasa", som er at vi betrakter barnet som et ubeskrevet ark som det er mulig å skrive alt vi vil i. Eller leire som vi kan forme slik vi vil. Når vi da fyller det blanke arket eller modellerer leiren

slik vi vil ha det, går barnet fra å være karakterløst til å bli karakterfast. Til denne metaforen ”tabula rasa” knytter Locke en forestilling om at barnet fra fødselen av mangler noe. Locke representerer dermed ikke det naturlige i barnet som Rousseau snakker om. Heller ikke representerer han at det er en naturlig læringseksistens, men derimot at alt vi barna skal lære må voksne lære dem. (Steinsholt i Steinsholt og Løvlie, 2004)

Når vi ser Rousseau og Locke opp mot hverandre kan man tydelig se at de står for to ulike tanker og syn om barns utvikling og potensial. Derfor ser man også hvor viktig det er hvilket syn man har på barn og menneskets utvikling. Holdningen til barn og mennesket er vesentlig for hvordan vi er med på å skape rammer for barna. Åse Grauda Skard sier det slik: *”Hva vi voksne mener lek er, har noe å gjøre med vårt livssyn og hele vår holdning til andre mennesker og spesielt til barn”* (Grauda Skard, 2009) For meg gjelder ikke dette bare leken, men selve synet på mennesket i seg selv.

2.1 Hva er lek?

”Lek er ... et grensefenomen til en rekke andre menneskelige aktiviteter. Og på sin egen lekne måte, forsøker leken å unnsnippe å bli fanget inn av en definisjon.” (Erik H. Erikson)

Det er mange definisjoner av hva lek er, det å skulle gi en god definisjon på begrepet viste seg å by på utfordringer. Dette bekrefter også Lillemyr (1999). Han sier at en av grunnene til at det er vanskelig å definere lek er fordi det varierer fra barn til barn. Barn kan ha ulike oppfatninger av samme type lek. Samtidig kan samme type lek variere fra tidspunkt til tidspunkt. Lek er mangesidig, lek er moro og lek er lystbetont. Lek er viktig for selve livet, lek er en skaperkraft, lek er språk, kunst og estetikk. Lek er en del av hele livet. Lillemyr sier at leken beriker barnet.

I pedagogisk – psykologisk ordbok står det at **lek** er en aktivitet som er tilfredsstillende i seg selv. Det vil si aktivitet for aktivitetens egen skyld; leken har tallrike funksjoner i barnets utvikling.

”Lek er aktivitet tilsynelatende uten et umiddelbart formål utover leken i seg selv. Vanligvis menes barnelek, men begrepet har også en videre betydning. Leker kan utføres alene eller sammen med andre og spiller en viktig rolle i læring og utvikling.” (Wikipedia, 2010)

Vedeler (2006) sier at selv om lek er kompleks og mangesidig er man likevel enige om at det må være noen elementer som må være oppfylt for at vi skal kunne definere noe for lek. Blant annet må leken inneholde frihet og frivillighet, og barna må selv få velge om de vil delta og hvordan. Lillemyr (1999) gir en gjengivelse av hva lek er, basert på blant annet Huizinga.

- Lek er en typisk aktivitet blant barn
- Lek er lystbetont for barnet, gir glede og fryd
- Lek er en frivillig aktivitet, noe barnet velger å delta i
- Lek er for barnet på lik som, utenfor den virkelige verden
- Lek innebærer at det finnes orden, med regler og system
- Lek er lokalisert til et bestemt sted og bestemt tid
- Lek gir spenning
- Lek er uttrykk for en indre drift
- Lek er en forberedelse til voksen alder

Gregory Bateson (1976) forsket på lek, og å skille lek fra aktivitet og virksomhet som ikke er lek. Han sier at lek er en mental innstilling, det er en måte å forholde seg til virkeligheten på. Når vi leker gir vi ut signaler som sier at dette er ikke det det ser ut til, det vises gjennom stemmeleie, øynene, mimikk og måten å snakke og oppføre seg på. Det signaliseres tydelig at det som gjøres nå ikke betyr det samme som slike handlinger vanligvis gjør. Lek er i den sosiale verden, det er her de kan vise sine sosiale ferdigheter. Gjennom sine lekeferdigheter og lekekompetanse vil man ta initiativ selv og svare på initiativ fra andre. Vi må kunne løse konflikter, kommunisere og komme andre i møte. Å uttrykke følelser er også noe man må kunne, man må vise hvilke behov og intensjoner man har med følelsene sine. I tillegg må de kunne vedlikeholde samspill med andre. For at barna skal kunne delta i lek må de må inneha evne til å gå inn i positive samspill og de må kunne tolke lekesignalene. (Lamer, 1999) For å

skille på virkelighet og lek bruker de lekesignaler som hjelpemiddel. De snakker med andre stemmer, de ser lure ut og de kan le. Barna sier ofte ”nå leker vi at...” eller ”vi later som...”. (Olofsson, 1993:15)

Huizinga (1938) legger fram at leken er omringet av hemmelighetskremmeri. Ganske små barn gjør leken enda mer morsom hvis deler av leken holdes hemmelig. ”Den er noe for oss, ikke for andre eller dere.” Hva andre gjør ”der ute” angår ikke barna som leker. Barna ”er” og ”oppfører” seg annerledes. Han sier videre at lek er eldre enn kultur; for at det skal oppstå kultur forutsetter det et menneskelig samfunn. Dyrene ventet ikke på at menneskene skulle komme for at de skulle komme og lære dem å leke, de kunne leke lenge før menneskene kunne. Han sier at det kan være litt moro å tenke på at gjennom menneskenes sivilisasjon har ikke begrepet lek fått noen vesentlig nye trekk. Og alle disse trekkene og grunnelementene som er i leken finnes virkeliggjort hos dyrene. Han sier også at når leken begynner er den også i et bestemt øyeblikk også forbi. Leken spilles ut. Den er i gang og bølger fram og tilbake, i en bestemt rekkefølge med en innledning og en slutt. Leken antar en fast form som en del av et kulturfenomen. Er leken først en gang utprøvd blir den stående i en erindring som åndelig frembringes eller åndelig arv. Den går videre til senere slektsledd og kan til en hver tid gjentas, enten med det samme, som et barns lek eller gjennom voksnes lek som spill, med kort eller lang pause. Denne formen for gjentakelse er en av de viktigste formene i leken mener Huizinga. Det gjelder ikke bare leken som helhet, men også dens indre struktur. Det er også en rommessig avgrensning i leken. Hver eneste lek beveger seg innenfor sitt eget spillerom eller lekeplass, enten av vilje eller ganske av seg selv. Huizinga (1938) sier at innenfor lekeplassen hersker det fast og sikker orden. Det er bestemte regler som gjelder selv om det for de som observerer ikke blir oppfattet som om det er slike regler tilstede. De sikre og faste rammene som den lekende innehar vil muligens ikke bli oppfattet av omverdenen som står utenfor og ser på. Der den lekende vil oppfatte leken på lekeplassen som fast og sikker vil andre oppfatte det som rene kaos. Slik jeg oppfatter det kan det være uvitenhet om leken som gjør at den utenforstående oppfatter leken som kaotisk og i uorden. De vet ikke hvilke regler som gjelder og er dermed heller ikke med i leken. Det er mulig dette som gjør at leken i seg selv blir usikker for mange, fordi de ikke selv har nok kunnskap om selve leken som blir lekt. Vi kan bli redde for noe vi ikke vet hva er og særlig redde for kaos vi ikke kan ha kontroll over. Vi er redd for det ukjente og det blir da vanskelig å se struktur i selve kaoset.

Vi som voksne har dessverre forlatt denne måten å forholde oss til verden på, vi tenker ikke på den lekende måten lenger.

Det er kanskje ikke så stor overgang mellom faste rammer og regler i skolen og leken som vi da skulle tro. Er det mulig at barna liker de faste rammene og strukturen som er i hverdagen siden de kan kjenne dette igjen i leken? På tross av at det da i leken er barna som bestemmer rammene og reglene, men voksne gjør det i hverdagen på skolen. Da vil kanskje ikke leken bli så truende til skolens struktur og faste rammer allikevel. Hvis man tillater seg å se på leken på denne måten vil kanskje ikke leken bli så farlig, og kanskje mer ”lovlig” å gi rom for.

2.1.1 Flere sider av lekens betydning

Lillemyr (1999) legger vekt på at det finnes to sentrale sider ved leken. Den ene delen er at lek skaper læring, og den andre delen er at barn leker for lekens egenverdi. Selv om jeg i denne oppgaven mener at lek er viktig for læring, får lekens egenverdi en stor betydning for denne oppgaven. Dette sier også Rammeplanen for barnehagen -96 noe om, at hvis man bare ser på lek som et pedagogisk virkemiddel har man mistet noe, for lek er også for lekens egen skyld. Lek er et mål i seg selv. Når man kan skape en lystbetont lek som man ikke trenger å analysere, observere eller vite noe mer om enn at barna leker for å kunne skape noe, finne seg selv og for lekens egenverdi, så kan dette være med på å skape læring på lang sikt. Det vil være med på å skape en motivasjon og glede til å lære hvis barna får utfolde seg selv.

Stortingsmelding nr. 16 ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring. (2006 – 2007) sier at man lærer hele livet, og at læring skjer på alle arenaer og i alle livets situasjoner. Det er da viktig å tenke over hva man lærer hele livet, hva kunnskap er og kunnskap om hva? Det trenger ikke bare være fagkunnskap – innlæring av ny fagbasert kunnskap - for at man skal kunne kalle noe læring. Læring er masse annet enn fagkunnskap. Stortingsmeldingen sier om livslang læring og at denne tanken er å utjevne sosiale forskjeller i samfunnet. Jeg ser muligheter for å kunne knytte dette begrepet, livslang læring, opp i mot lek. Lekens betydning for å kunne lære gjennom hele livet og være til for at alle skal kunne ha muligheter for å kunne delta i lek. Leken kan være med på å bygge noe felles, skape et fellesskap. Leken har en betydning for å kunne lære gjennom livet og ikke minst kan man lære gjennom lek i alle slags arenaer. I tillegg fremhever regjeringen at de ønsker at alle barn og unge skal ha samme muligheter i utdanningssystemet uavhengig av familiebakgrunn og kjønn. Det er en prioritert

oppgave å gi mulighet for å forbedre kvaliteten på utdanningen slik at alle tilegner seg grunnleggende ferdigheter, kunnskaper og holdninger. Tanken bak livslang læring er å utjevne sosiale forskjeller i kunnskap, ferdigheter og holdninger. Da ønsker jeg å spørre hva er egentlig å utjevne sosiale forskjeller? Kan man ikke i et samfunn være like god og betydningsfull selv om man ikke innehar all verdens fagkunnskap eller får høyere utdanning? Jeg ser absolutt at det er viktig med tidlig innsats og hjelp til barn som trenger hjelp slik st.meld. nr. 16 hevder. Det er blant annet viktig for mestringsfølelsen til barn. Mestring kan være mye, som å mestre ulike fag, og/eller oppnå motivasjon som kan føre til mestringsfølelse ved å kjenne at ”ja, dette får jeg til”. Man kan leke og å være sosial sammen med andre barn, og da kjenne at man mestrer det sosiale samspillet med andre barn, og får bekræftelse på dette. Ved å bruke ordet mestring tenker jeg ikke på å prestere noe eller være best i noe. Det kan være et positivt ord hvor man kjenner at man får til det man selv vil og prøver på. Selv om man kanskje ikke får det til kan man kjenne en mestringsfølelse fordi man faktisk prøvde å få det til. Ved en opplevelse av mestring blir man ofte glad, som kan bidra til å øke motivasjon. Å se mestring i sammenheng med lek for å oppnå læring er viktig for barns selvtillit og selvfølelse. Dette fordi vi kan ha mulighet til å omfavne en større gruppe barn. Vi kan klare å omfavne de barna som har en mestring i lek og det sosiale samspillet i tillegg til de barna som har større mestring i målbare fagkunnskap. Vi gir de en mulighet og en glede i livet til å vise at alle kan og at alle kan bidra med sitt. Vi kan gi barna en tidlig veiledning og skape mestringsfølelse tidlig i livet. Jeg tenker ikke at målet ved at vi ønsker å gi barn tidlig innsats og tidlig læring er å utjevne de sosiale forskjellene, men å kunne gi alle i samfunnet den samme rettighet og mulighet bare fordi at alle mennesker er like mye verdt. Ikke måle menneskene i kunnskap og målbare kriterier. Kan det skje noe med prestasjonene våre når det stilles høyere krav om å prestere for alle? Læring er også sosialisering og å lære livets normer og regler. Dette er læring som vil være med deg hele livet og som da vi kan kalle livslang.

Når man ser på disse to sidene av leken. Lek som et pedagogisk virkemiddel for læring og lek som lekens egenverdi for barn altså lek som et mål i seg selv, tenker jeg at dette henger sammen. Ved å se på lekens to sider gir det grunn til at leken må bli i skolen, og bør få større plass i skolen. Leken blir ikke bare en gjenstand for læring, men en verdi i seg selv. Gjennom leken uttrykker barna følelser om seg selv og sin omverden, både i forhold til det de ser, oppfatter og i forhold til hvordan de gjerne vil at det skal være. Leken gir også uttrykk for

agresjon, hvor man får gitt uttrykk for konflikter, og man kan få gleden av å mestre noe de ikke mestret i det vanlige liv. (Lillemyr, 1999) Man har ingen grunn til ikke å leke i skolen, verken ute eller inne i klasserommet.

Kjetil Steinsholt (1999) skriver i sin bok "Lett som en lek?" at barneparkene i Oslo på 1915 - tallet ble skapt fordi man i Oslo ville ha et mer fastsatt område hvor barnene kunne leke, slik ville de ikke komme til å gjøre skade på trærne i parkene. Derfor fikk de sitt lille begrensede område å leke på, hvor de da kunne klatre i trær og leke fritt. Hva er i denne sammenhengen å leke fritt? Å leke fritt i faste rammer på et sted? Har vi gjennom tidene fått et annet syn på barns lekeutvikling? Gjennom samfunnets utvikling har vi mennesker utviklet oss og fått et annet syn på barn og leken, er det til det beste for barna? Må barn virkelig leke innenfor de faste rammene hele tiden? Kan ikke barn "bare" få lov til å leke? Vi måtte finne områder der barn kunne leke, slik at de ikke skulle ødelegge noe, eller være i veien for voksne. Hvis barn kan få lov til å være litt "i veien" for oss voksne, hvis de får lov til å leke der det er mulighet og de får lov til å leke fritt, så vil de være med på å lære seg å se livet og det vi voksne gjør, der vi voksne er. Samtidig kan vi ikke la kaoset ta overhånd i form av den frie leken som kan være noe kaotisk for oss voksne, da har vi tapt. Vi kan heller ikke la orden og regler ta overhånd, da har vi også tapt.

2.1.2 Filosofisk perspektiv på lek

Å se lek ut i fra et filosofisk perspektiv benytter seg av en "ikkefunksjonell tilnærming" til leken. Når vi ser på filosofen Immanuel Kants forestillinger *om at lek er uttrykk for den menneskelige natur og at den er nært knyttet til den estetiske erfaring* (Steinsholt 1999:51). Dette baserer seg på Schillers forestilling om at vi kun kan oppdage vår menneskelighet når vi leker. Det som kjennetegner Schillers syn på lek er at han gir leken en grunnleggende rolle i menneskets liv. Et filosofisk perspektiv på lek bygger på at barnet blir fullstendig oppslukt i leken; de finner seg selv og skaffer seg flere erfaringer. Eksempler på dette kan være at barnet leker så godt at det glemmer både tid og sted. Vi voksne kan også oppleve noe lignende i møte med kunst, musikk, eller når vi leser en bok vi ikke kan legge fra oss. Eller for den del en storslått naturopplevelse. Huizinga legger vekt på at leken i sin enkleste form og i dyrenes lek er leken noe annet og noe mer enn et rent fysiologisk fenomen eller en ren fysiologisk betinget reaksjon på noe. Leken er en meningsfull funksjon. I leken skjer det et eller annet

med oss, som går utover trangen til livets opprettholdelse og som legger en betydning inn i en handling. Hver eneste lek betyr noe. Leken er ikke et mål i seg selv, men tjener et eller annet biologisk formål. (Huizinga, 1938)

Sett ut ifra et filosofisk synspunkt får ikke leken sin berettigelse ved at den fører til læring, men gjennom sin egenverdi. Som igjen vil være med på å skape motivasjon til videre læring. Prosessen vil her være viktigere enn produktet. Barnet går inn i en fiksjon som bergtar det; leken styrer barnet og barnet erfarer under leken. Her kan vi filosofere over lekens betydning og funksjon. Vi kommer ikke med noe konklusjon om hvorfor barn leker, det er en del av naturen. En del av det som gir kreativitet, og en del av det estetiske og kunsten. Gjennom den filosofiske måten å tenke på er leken er vakker og hellig og skal ikke analyseres eller vitenskapeliggjøres. (Steinsholt, 1999)

2.1.3 Kognitivt perspektiv på lek

Teoretikerne innen denne retningen er opptatt av den innvirkningen samfunnet, kulturen og miljøet har på utviklingen. Piaget mener at erfaringer og opplevelser vi tilegner oss blir lagret i skjemaer/systemer, som videreutvikles etter hvert som vi får flere erfaringer. (Lillemyr, 1999) Et eksempel kan være et barn som har vært i på besøk på politistasjonen, og deretter blitt opptatt av politi. Da han kom tilbake i barnehagen, hadde han lyst til å leke politi; ved å bygge videre på den kunnskapen han allerede hadde skaffet seg på politistasjonen, kunne han utvikle sine systemer/skjemaer. Gutten fant ikke politiutstyr eller politibiler i barnehagen, og valgte derfor å løse dette ”problemet” ved å bruke andre rekvisitter, andre klær og andre biler i stedet for politibil og politiklær. Vi vil finne svaret på hvorfor barnet leker og deretter ha en løsning på erfaringer og læringer barnet gjør seg gjennom leken, vi vitenskapeliggjør leken mer enn å kunne filosofere over den.

Det viktigste særtrekket innenfor den kognitive teoriforankringen er barns evne til å løse problemer som oppstår i lek og læring (Lillemyr, 2004). Gjennom dette eksemplet ser vi at gutten ikke finner noe politiutstyr eller biler i barnehagen. Gutten løser dette problemet selv ved å bruke andre klær, han finner noen andre biler, og så later han som om dette er ekte politiutstyr. Gutten blir selv problemløseren og ordner selv opp i denne leken. Gutten identifiserte problemet selv for så å kunne løse det på egenhånd. For å kunne klare å løse dette har han tydelig sett virkeligheten for så å dra denne virkeligheten med seg inn i leken.

Her er man først og fremst opptatt av tilpassningen mellom miljøet og mennesket, særlig når vi ser det i lys av menneskets evne til å løse problemer og å tenke. I det hele tatt er de kognitive sidene typisk for mennesker, fra sansing til tolking av sansetrykk, via begrepsdanning og språkutvikling, til de mest kompliserte tankeprosesser en benytter i problemløsning. (Lillemyr, 2004)

2.1.4 Psykoanalytisk perspektiv på lek

Ut i fra det psykoanalytiske perspektiv ses leken som et redskap i det terapeutiske arbeidet: Barna bearbeider følelser gjennom det de leker i hverdagen.

Sigmund Freud og Erik H. Erikson mente at barn kunne løse konflikter og angst gjennom leken. Et hovedpoeng i Eriksons teori om lek er at når barnet føler sin identitet truet eller opplever angst, vil det forsvare seg mot dette ved å bruke regresjon (Lillemyr, 2004:141). Regresjon er hvis barnet har vært i en vanskelig situasjon, så vil det vende tilbake til et lavere utviklingsnivå og bearbeide for eksempel angst og frustrasjon. Går da på sett og vis tilbake i utvikling for selv å bearbeide den vanskelige situasjonen.

Et eksempel på dette kan være et barn som har vært hos legen og fått vaksine, noe som kan skremme barnet. Denne opplevelsen kan da barnet ta med seg i leken og bearbeide følelsene sine der. Et barn vil hele veien som det vokser opp møte nye og utfordrende opplevelser, som kan være skumle og utrygge. Gjennom lek kan barnet få spilt ut sine følelser ved å bruke opplevelsene i sine egne, trygge omgivelser. Individet repeterer leken for å bli tryggere på det ukjente. I leken kan barnet være den sterke og ta kontrollen (Olofsson, 1993). Ved å ha fokus på leken gjennom dette synet vil leken brukes som bearbeidelse for ulike erfaringer i livet, dette vil igjen da bli en terapeutisk metodebruk av leken. Man analyserer da det barnet har opplevd på godt og vondt for så å trekke dette inn i leken slik at det bearbeides der. Slik blir ikke leken for lekens skyld, men for å lære noe ved å gjennomgå en opplevelse. På samme måte mener Vedeler (1990) at leken utvikler fantasi, og er ønskeoppfyllende på samme måte som når vi drømmer. I leken kan barnet bearbeide uakseptable følelse eller angst for framtidige begivenheter.

2.2 Hva er læring?

Læring betyr endring i atferd, eller prosessen der levende organismer skaffer seg kunnskap om verden.

Pedagogisk-psykologisk ordbok (1984) sier at læring er: *”Relativ varig adferdsendring som er resultat av erfaring og øvelse for eksempel læring av ord og andre symboler, tilegnelse av motoriske ferdigheter og tilegnelse av kunnskap.”* De sier videre at kunnskap er: *”Kunnskap er viten og ferdigheter.”*

”Barnet lærer seg først uten å ha bevissthet om at det lærer. Læringen foregår da alene som universell menneskelig akt. Deretter oppstår læremotiver i den allmenne livsvirksomhet, særlig innenfor den dominerende lekevirksomheten. Deretter oppstår en egen lærevirksomhet.

Barnet og senere den voksne får i vår kultur en differensiert virksomhetsprosess. I de forskjellige virksomheter, for eksempel i lekevirksomheten, lærevirksomheten og i arbeidsvirksomheten, foregår det en ubevisst læring av stor betydning sammen men den bevisste læring som oppstår.” (Enerstvedt, 1994)

Læring som universell menneskelig handling er aldri bevisst. Hvis vi sier at det skjer en bevissthetsdannelse fra fødselen, så kan vi altså si at denne læringen er ubevisst fra fødselen av. Læringen er til å begynne med ubevisst, som senere blir mer og mer bevisst. Læring som universell menneskelig akt foregår gjennom hele livets tilværelse, helt til mennesket dør. (Enerstvedt, 1994)

Kari Pape sier at læring er permanent forandring i adferd. Hun sier også at barn lærer gjennom kroppen og at kroppen er en base for innlæring.

”Mennesket har en livslang utviklingsperiode som gir mange muligheter for individuell tilpasning. Tradisjonelt defineres læring som en mer eller mindre permanent forandring i atferd som finner sted som et resultat av erfaring.” *”Barn lærer hele tiden og ikke minst gjennom kroppen. Vi har en tendens til å tenke verbalt og intellektuelt om læring, og glemmer*

at kroppen er base for læringen. De rasjonelle og kontekstuelle sidene av læring må også komme sterkt inn i bildet. Det er her begrepet danning kommer inn.” (Pape, 2006:41 og 57)

I Frode Søbstad sin artikkel i Barnehagefolk nr. 1, 2004 viser han til Nyborg som sier at læring er prosesser, noe som foregår, både i mennesker og dyr som er et resultat av de erfaringer de hele tiden gjør. Han viser videre til professor i psykologi ved Pedagogisk institutt, NTNU, Ivar Bjørgen som sier at læring er en kontinuerlig prosess som må bygge på den erfaringsstruktur som foreligger hos den som lærer. Søbstad sier da videre at det vil si at all læring gjennom de erfaringer vi får, enten det er i søvn eller våken tilstand, blir registrert. Vi lærer hele tiden, enten det er noe nytt vi lærer eller endring i vår adferd eller forsterking av noe vi kunne fra før. Det betyr igjen at alt vi gjør påvirker oss, i større eller mindre grad. Han stiller spørsmål om engangserfaringer kan kalles læring, og om vi kan utvide definisjonen av læring og kreve at erfaringene skal medføre atferdsendring for at man skal kunne kalle den læring. Da vil læringsdefinisjonen innebære at erfaringene har forandret vår væremåte, kunnskap eller ferdigheter og våre holdninger. Læring kan være et resultat av god kateterundervisning, men også like gjerne et resultat av et gruppearbeid eller klassesdiskusjon. (Søbstad, 2004)

Det har alltid forgått læring, enten ved at man lærte direkte fra sammenhengen det innlærte skulle anvendes. Denne læringen blir kalt kontekstuell. Barnas læring er gjennomgående en forberedelse til voksenlivet. Læringen reproducerer kulturen fra generasjon til generasjon. Videre var det slik at med skriftspråket oppsto det egne ”hus” for læring, disse husene ble kalt for skoler. Læringen ble dekontekstualisert og institusjonalisert. (Stensmo, 1998)

Skolen har hele tiden stått i fokus når det gjelder læring og læringsbegrepet. Skole betyr frihet fra fysisk arbeid. De greske elevene ble fulgt til skolen av slaver som ble kalt paidagogen; barnelederen. Betegnelsen pedagogikk er utspring fra dette begrepet. (Stensmo, 1998) Nå i nyere tid har barnehagen kommet inn som en del av oppveksten til de fleste barn, og da er læring kommet inn som en viktig del også her. Regi Theodor Enerstvedt sier at læringens vesen er å oppdage og korrigere en feil, det å bryte en vane. I individets utvikling spiller modning en viktig rolle, noe som ofte blir glemt. Det som er felles for modning og læring er at begge gir uttrykk for en vekselvirkning mellom det indre og det ytre. Modning kan ikke karakteriseres som indre og læring som ytre. (Enerstvedt, 1994) Da må disse to være i

sammenheng og i en slags dialog med hverandre hele tiden. Ordet læring kan bety *tilegnelse* (lære noe, lære seg noe) og *fralæring* (lære noe fra seg). Den som vil forstå menneskets læring må studere menneskets særegne måte å lære på. (Enerstvedt, 1994) Slik jeg ser det er læring individuell hvor hvert menneske kan lære på ulike måter og lære ulike ting. Når man ser det slik at all læring er individuell og at mennesket har en særegen måte å lære på ser jeg i den forbindelse det mulig å tenke at leken kan være en særegen måte å lære på. At det er mulig å lære gjennom leken og at lekens betydning for læring og til læring er stor. Både når det gjelder å lære seg noe og når det gjelder å lære noe fra seg.

Enerstvedt (1994) sier at modning spiller en viktig rolle for læring. Man må være moden for å kunne lære. Hva legger han i modning for å lære seg noe? Kan det ha en sammenheng med motivasjon, modenhet for alder og modenhet for å lære det som er interessant? Jeg velger å se på disse to begrepene som sammenhengende, for at vi skal kunne lære noe må vi være motivert og moden for ny innlæring både fysisk og psykisk. Barna må ha en indre motivasjon for læringen, så er det bare snakk om hvordan man som voksne får barna interesserte og motiverte. Hvis det er slik at barns verden er i leken vil det så for meg være helt naturlig at vi kunne ta inn leken som en del av motivasjonen for barna. Hva er det barna er opptatt av i leken, hva er det de leker. La barna få leke dette ”ut”, for siden vil de være motiverte og inspirerte til ny læring.

Tidligere skrev jeg om kognitivt perspektiv på lek, jeg vil si at det er gjennom læring kognitivt perspektiv på lek hører til. Kognisjon er et samlebegrep som er brukt på prosesser som persepsjon, sansing, hukommelse, begrepsutvikling, tenkning og språkdannelse. (Lillemyr, 1994) Jean Piaget utviklet en teori om lek som han forankret i sin generelle teori om barns kognitive utvikling. Piaget tenker at den kognitive utvikling skjer i ulike stadier, som kommer i fast rekkefølge, en struktur. Den kognitive struktur inneholder summen av menneskets viten, erfaring og tenkemåte. (Jerlang, 1990) Her er det naturlig å trekke inn Piagets synspunkter på lek og på læring som en kognitiv teori. Lillemyr (1999) nevner at Piaget særlig er opptatt av fire forskjellige forhold til lek og læring:

1. Han har gitt en kognitiv forklaring av erkjennelsesprosessen og av lek som begrep.

2. Han har forsøkt å forklare hvor i barnets intellektuelle utvikling en finner lekens opprinnelse og opprinnelsen til det å danne forestillinger og trekke årsaksslutninger, noe som også er viktig for å oppnå erkjennelse eller for å lære.
3. Han har utviklet en teori om hvordan lekens uttrykk (struktur og innhold) endrer seg med barnets alder.
4. Han har vært opptatt av hvordan barnets forhold til regel - lek danner et viktig grunnlag for læring av regler generelt og for moralsk utvikling. (Lillemyr, 1999:225)

I mine tidligere studier, spesialpedagogikk ved HIL, brukte vi mye tid på menneskesyn, livskvalitet, selvhevdelse og selvfølelse. Å ha et godt syn på mennesket, gi andre mennesker god selvfølelse og ha fokus på at vi skal gi alle mennesker en god livskvalitet er viktig. Det er viktig for at vi skal kunne se, gi og godta alle mennesker med ulike typer mennesker. Det gir oss mennesker en god grunnholdning til hvordan vi ønsker å være som menneske. For at alle barn og voksne skal kunne føle seg noe verdt i samfunnet bunner dette mye i hvordan man selv har det som menneske. Denne kvaliteten i livet kan ikke måles, og det kan være vanskelig å få bekreftende resultater på slik forskning. Det er viktig med kunnskap og fagkunnskap. Med kunnskap mener jeg fagkunnskap som kan måles, kunnskap det settes krav om at vi skal kunne i samfunnet. Så tenker jeg hva er det viktigste i livet. Trenger alle mennesker å kunne like mye – og hva er det så da vi kan og ikke kan? Kan all kunnskap måles og er det nødvendig?

I tillegg til at mennesker kan ulike fag og er gode på sin måte til ulike oppgaver i livet lærer man også på ulike måter. Enerstvedt (1994) snakker om læring som universell akt, at all læring er individuell. Alle mennesker er ulike individer og lærer på ulike måter, har ulike interesser og alt dette skaper mangfold i samfunnet. Her vil jeg si at Vygotsky (1978) er den pedagogen som kommer nærmest denne tankegangen om læring. Han forklarte den nærmeste utviklingszone, dette er avstanden mellom hva et barn klarer uten hjelp fra andre, og det barnet kan klare med litt assistent fra andre. Dette uttrykker spenningsforholdet mellom det å mestre og å kunne ta en utfordring. Hvis avstanden er for liten, altså hvis man kan det som blir gjennomgått i undervisningen, blir det for lite utfordrende og kjedelig for barnet. Hvis

avstanden mellom det man kan og ikke kan blir for stor kan det komme en frustrasjon og en følelse av å ikke mestre. Begrepet brukes ofte i forbindelse med læring av kognitive ferdigheter og kunnskaper, og er i særlig grad knyttet til språk. Gjennom denne tenkemåten lærer man barnet til å kunne klare seg selv, og det kan oppstå gode læringsprosesser. Gode læringsprosesser oppstår fordi barnet må prøve selv, og det kan få følelsen av å være fritt og mulighetene ligger til rette for god utvikling og tidlig læring. Utfordringen er å finne dette balansepunktet sammen med elevene. Det kan med andre ord være vanskelig å finne ut hva som er motiverende for hvert enkelt barn slik at de vil være i den nærmeste utviklingssone til en hver tid, i hvert fall ikke komme over i den sonen hvor det vil bli for kjedelig for dem. Verken voksne eller barn er i den nærmeste utviklingssone hele livet. Likevel må vi være bevisste på at barna alltid bør være innen for den nærmeste utviklingssone slik at mestring og motivasjon for videre læring og gode læringsprosesser oppstår.

2.2.1 Helhetlig læring

Det finnes ulike syn på hva læring er, dette kommer alt an på hvilken teoriretning man tar og hvilket syn man har. Det ene synet ser læring som et kognitivt fenomen, som indre prosesser der adferdsendring eller en relativt permanent endring i adferd oppstår på grunnlag av erfaringer, øving eller liknende. Definisjonen av læring var lenge primært knyttet til naturvitenskapelige, positivistisk tradisjon, for eksempel forankret i behaviorismen. Dette synet forandret seg noe og et nytt syn på læring begynte og ta form. Denne læringsteorien ble kritisert, spesielt i forhold til læring i skolen. Læring blir mer forankret i en humanistisk-psykologisk tradisjon.

Slik man ser læring nå i den senere tid ser man på læring som et helhetlig fenomen. Lillemyr (1999) hevder at det vil være lurt å la forståelsen av lek som fenomen være med på å bane vei for et bredere perspektiv på læring enn det tradisjonelt har blitt benyttet, særlig i skolen legger han til. Lillemyr (1999) refererer til Bjørgen (1992) som har benyttet uttrykkene det amputerte og det fullstendige læringsbegrep. I det mener han at i tradisjonell læringspsykologi blir læringsbegrepet for snevert og amputert. Lillemyr (1999) finner det interessant at Bjørgen i sin læringspyramide betegner ”selv - initiert skapende læring innen lek, kunst og vitenskap og håndverk...” øverst i hierarkiet. Dewey var også med på denne tanken og var talsmann for

helhetlig læring. Han så handling tenking og læring som sammenvevd i menneskers erfaringer. (Englung i Steinsholt og Løvlie, 2004)

Helhetlig læring er:

- Indre prosesser som på grunnlag av erfaringer og opplevelser gir barnet forbedret kapasitet til å oppfatte, oppleve, føle, mene, forstå og samhandle.
 - Tilegnelse og anvendelse av erfaringer og opplevelser, av ferdigheter, kunnskap og innsikt.
 - Individuelle prosesser som i sterk grad er påvirket av barnets sosiale kompetanse
 - Hele barnet har lært, og denne læringen forandrer barnet som person
 - Endrer barnets kompetanse, og dermed også dens følelse av å være kompetent.
- (Lillemyr, 1999)

2.3 Betydningen av leken for barns læring og utvikling

Lillemyr (1999) legger vekt på at barn i alderen 3 til 12 år er leken den grunnleggende livs- og læringsformen som de kan uttrykke seg gjennom. I tillegg sier han at lek og læring er to forskjellige ting, og at de egentlig ikke kan sammenlignes. Barnet er i leken og at læring er noe som foregår i barnet. Begrepene trenger ikke å sammenlignes, men kan likevel ses på som to begreper som kan ha betydning for hverandre. Barnet er i leken, lever seg inn i den, er en del av leken. På samme tid som barnet leker skjer det læring i barnet ved at det tilegner seg kunnskaper og ferdigheter gjennom leken, og øker evnen til å mestre utfordringer og tilegner seg sosial kompetanse. Barnet drar med seg nyttig erfaring og opplevelse gjennom leken, som senere blir nyttige i andre sammenhenger og senere i livet. På samme tid som om lek og læring er to ulike fenomener kan man se at de kan gå sterkt over i hverandre.

Catharine Macaulay er opptatt av at læring skal være lekbasert helt fram til barna er 10 – 12 år, i stedet for stillesittende læring ved en pult. Hun bygger på Rousseaus prinsipp om at barn selv må undersøke for å lære. Selv om hun i motsetning til Rousseau framholder sansebasert læring for begge kjønn, også jenter. Kroppen er kilde til læring, dermed også sansene og fornuften. Læringen skal skje på en lekende og fri måte, som en fornøyelse som skal være

uskyldig og elegant. ”Barn skal ikke for tidlig tvinges til kroppsfjendtlig passivitet ved bordet”. (Wiestad i Steinsholt og Løvlie, 2004)

Overgangen fra barnehage til skolen er viktig at skjer så lett som mulig. For at barn i barnehagen som er vant til lek skal føle seg kompetente når de kommer over i skolen er det viktig at lek opprettholdes i skolen. Er det mulig og blir det gjort? Elisabeth Bjørnstad er stipendiat ved Universitetet i Oslo og skriver en doktorgradsoppgave om seksåringens pedagogiske aktiviteter på tvers av institusjonelle løsninger. Der finner hun ut at det ikke finnes mye lek som det skulle være da seksåringene begynte i skolen. Hun sier at den barnestyrt leken er så godt som fraværende inne i klasserommet, men at det tar elevene igjen ute. Inne får elevene lov til å leke når de er ferdige med en oppgave og venter på at de andre elevene skal bli ferdige. (Bjørnstad, 2007) Som jeg ser på dette blir leken mer som en venteaktivitet som ikke er vektlagt og ikke har stor betydning verken for det pedagogiske innholdet eller for lekens egenverdi. Dette vil igjen si at reformen med at seksåringene skulle inn i skolen og sammen med denne overgangen skulle leken følge med. Dette er ikke tilfelle. Leken foregår ute, ikke inne. Bjørnstad mener at lærerne i større grad enn de gjør i dag kan bruke lek som et pedagogisk virkemiddel. Hun mener i tillegg at man alltid lærer i lek på en eller annen måte, men at det fortsatt er delte meninger om dette. Bruce (2001) henviser til at hvis leken er godt planlagt kan det være nøkkelen til læring. Det er bare et spørsmål om hvordan man ser på læring, og hva man forstår med lek. Barn lærer gjennom leken, de lærer noe mer, kanskje mer effektivt eller grundigere gjennom leken. Eller er det slik at leken kan gi mer varig læring?

2.3.1 Motivasjon, en kilde til bedre læring... eller en forutsetning for læring.

Jeg var på kurs med habiliteringstjenesten, Oppland, våren 2009 hvor de la veldig vekt på motivasjon. Man må gi barna verktøy for at de skal kunne forstå hvorfor det er viktig å lære. Det er ikke alltid like interessant å jobbe med noe man ikke kan, og da må motivasjon inn. Vi må finne ut hva barna liker slik at vi kan bruke det til å skape motivasjon hos barna. Slik tenker jeg at undervisningen med alle barn burde være. For når er det alle lærer best? Forskning viser at ved motiverte barn som har god kontakt med læreren, er inspirerte og skjønner hvorfor vi skal lære noe nytt og ikke minst hva vi skal kunne bruke den nye kunnskapen lærer best. Dette kan vi dra til leken og lekens betydning, innhold og

lystbetonhet. Leken som er lystbetont kan være med på å gi barn i skolene motivasjon til læring. Ved å gi barn mulighet til motivasjon og lærelyst kan man være med på å bygge opp en grunnleggende god holdning til skolen, kanskje det til og med kan være med på å lettere unngå skoletretthet.

Så kan spørsmål dukke opp, hva er motivasjon og hva er det som gir oss motivasjon? Er motivasjon noe man er født med eller er det noe som må skapes? Dette er rettet mot omgivelsene vi lever i, hvilket menneskesyn vi har og da hvordan vi tenker og ser på barn og barns utvikling. Vi må ha et åpent sinn for alle hvis man skal kunne se at motivasjon for hvert enkelt barn skal kunne oppnås. Vi er alle ulike individer i samfunnet vi lever i, det vil med andre ord si at vi har ulike interesser og dermed kan bli motivert av ulike ting. Innen kognitive læringsteorier er man opptatt av prosessene som skjer i hodet. Man skal ikke lære gjennom belønning, men ved å ha en indre motivasjon for læring (Imsen, 2005) Når barn leker er prosessen viktigst, produktet betyr ikke så mye. I leken har man derfor mulighet til å kunne prøve seg fram, eksperimentere og feile. Vedeler (1990) sier at leken har karakter av "lav-risiko", man kan våge å mislykkes. Dette ligger det noe viktig i, sier hun. Særlig i forhold til de barna som har prestasjonsangst eller ikke er motiverte for ulike oppgaver fordi de er redde for at det ikke skal være bra nok. I leken kan de gi seg i kast med oppgaver og utfordringer som de ellers ikke vil ta, men som læreren vet at er viktig at man skal igjennom for at barn skal lære å utvikle seg.

2.3.2 Lek, språk og kunst

Hans-Georg Gadamer sammenligner leken med kunst hvor barnet – i likhet med kunstneren – står fritt til å bygge opp sin egen verden i overensbestemmelse med sine egne visjoner om å skjønne. Slik som barnet vil også kunstneren kunne bevege seg bort fra materielle interesser på en slik måte at hun vil kunne bestemme seg selv gjennom sine handlinger. Denne tanken deler Friedrich Schiller med Gadamer. Han tenker at slike handlinger, at man klarer å bestemme og kjenne seg selv gjennom handlinger, fremstår som det dypeste, ærligste og mest fullkomne uttrykk for hva det vil si å være et menneske. (Steinsholt, 1999) Gjennom da å kunne legge bort materielle ting, for så å kunne handle ut i fra seg selv og hva en selv har lyst til, ikke etter noe annet enn seg selv.

Schiller (2004) er opptatt av at menneskets personlighet henger sammen gjennom to ulike drifter. Uten at disse driftene henger sammen vil personligheten bli opphevet. Den første driften er stoffdriften, den sansemessige driften, som han sier er i et allment begrep er *liv* i vid betydning. Begrepet står for all materiell væren og alt umiddelbart nærvær i sansene, uten denne driften ville vi ikke kunne eksistere. Det er gjennom denne driften vi gjør den fysiske verden tilgjengelig gjennom å kunne oppfatte verden, og bringer mennesket til utfoldelse. Den andre driften er, formdriften, *form eller fornuft*, i et allment begrep som er både et begrep som dekker alle tingenes formelle egenskaper og alle deres relasjoner til tankekraftene. Det er viktig for Schiller at fornuften kan ta over mennesket like mye som sansene, derfor ble det viktig for ham å kunne harmonisere og kunne kontrollere disse to driftene. Når disse to driftene klarer å finne hverandre er det viljen som har til oppgave å klare dette. (Schiller i Steinsholt, 1999) Viljen vil i følge Schiller alltid tape i kampen med å forene våre sanser og fornuft, stoff- og formdriften, bortsett fra når mennesket leker. Når mennesket leker mener Schiller at viljen kommer fram og at det kun gjennom lekedriften kan det skapes en levende form, som både har en *form eller fornuft* og et *liv*, som er sansene. Lek for Schiller blir en grunnleggende rolle for menneskets liv. (Schiller, 2004) For Schiller sier nemlig at mennesket leker bare når det i ordets fulle forstand er menneske, og det er bare menneske når det leker. Schiller hevder med dette at man ikke kan være menneske uten at man kan leke. Det er gjennom leken man er og blir et helt og trygt menneske. Det vil være vanskelig å finne sin egen personlighet eller kunne bli et trygt og helt menneske uten leken og da uten at menneske kan leke. Dette vil igjen bety at leken er uhyre viktig. Viktig for selve livet slik at vi kan få være hele mennesker og viktig for at vi skal kunne lære gjennom leken å være hele mennesker. Hele mennesket fordi sansene og fornuften kan møtes og få en personlighet. Hele mennesket både psykisk og fysisk, at hodet henger sammen med kroppen og at tanker og følelser er i harmoni med hverandre, man faller ikke fra hverandre som menneske, men er en del av seg selv. Vi blir hele mennesker ved at sansene og følelsene er en del av fornuften og tankene. Vi skaper vår egen personlighet og får en tilhørighet til oss selv og ikke tenker at vi er som alle andre, men er en del av oss selv som menneske. Vi skaper og gir oss selv en egen identitet, et eget navn som virkelig betyr noe, som er seg selv. Dette bygger videre på min tanke om at hvis man er et helt trygt menneske klarer man å tilegne seg kunnskap, faglig og sosialt. Man vil få en annen motivasjon for læring og en trygghet i seg selv om det å lære, leke og leve som

menneske går hånd i hånd. Steinsholt (1999) sier da at man kan man tolke det slik at hvis pedagoger ønsker at barn skal bli tilfredse mennesker, må de oppdras gjennom lek. Da sier han samtidig at oppdragelsen av barn bør være leken, hvis ikke vil den være en praksis som ikke fører frem til det ”hele mennesket”. Han sier videre at oppdragelse er estetisk. Det vil da for meg si at mennesket blir kun et helt menneske gjennom den estetiske oppdragelse, og for at et menneske skal bli helt må det leke. Jeg ser det slik at han legger opp til at oppdragelsen bør være leken og inneholde lek i aller høyeste grad.

Hans-Georg Gadamer (i Steinsholt, 2001) viser at leken har en rekke egenskaper felles med det å bli stilt ansikt til ansikt med kunstens verden. Gadamer legger vekt på at leken fremstår som en dramatisk og eventyrlig utfordring for den som lar seg friste av lekens forvandlende egenskaper. Vi må gi avkall og slipp på vitenskapens kriterier og metodiske teorier for å kunne se kunstens estetiske kvaliteter. Det er ikke bare forskeren som skal ha sannheten, da vil ikke kunsten overleve eller komme fram til alle. Man kan ikke tolke kunst etter bestemte kriterier, kunst er så mye og kan tolkes på ulike måter og av flere enn en person. Det er da Gadamer vender sitt blikk på leken som kan ses i lys av den estetiske subjektismen, se på leken som noe man kan sammenligne med kunst og tolkes uten metodiske og vitenskapelige kriterier. At lek og kunst ikke skal tolkes i hjel, men bli en del av det grunnleggende som skal kunne skape kontinuitet i våre liv. (Steinsholt, 2001) I vår vitenskapelige verden hvor alt skal dokumenteres, forskes på, finne resultater av, undersøkes og analyseres etter gitte kriterier vil tanken til Gadamer bli vanskelig. Vi vil ha det rasjonelt og vitenskapelig, og vi vil vite og ikke tro. Man sier ofte ”du skal ikke tro, du skal vite.”, kanskje det er noe i det? Hvis det er slik, vil kunsten og leken bli for abstrakt. Kanskje blir vi litt redd for noe vi egentlig ikke helt vet hva er, og kanskje det er litt skummelt å bare filosofere over ting vi ikke vet hva er og som vi ikke finner noe svar på. Vi er så opptatt av rett og galt at vi tøyler oss selv fast. Gir ikke oss selv muligheten til å tenke fritt etter fantasien. Hvis det er slik at det er skummelt og vanskelig å forholde seg til, må vi da finne teorier slik at vi lettere kan forstå og slik at det da ikke blir så skummelt og vanskelig? Eller er det bare slik fordi vi er opptatte av å finne den hele sannheten om alt? Og er det mulig, og ikke minst nødvendig? Hva om vi heller var opptatt av å kunne gå inn i leken eller kunsten, for selv å kunne erfare hva dette innebærer? Det er kanskje bare slik at man gjennom erfaring finner ”sannheten” og ikke gjennom noe annet. Og det er kanskje slik at det av og til ikke er så farlig å finne sannheten, men være del av en

helhet og en egen opplevelse. Det er viktig å huske på å kunne være en del av livet uten å tenke på det vitenskapelige og å lete etter sannheten, men gå inn i livet og finne sannheten for seg selv. Det trenger ikke være slik at sannhet for én er sannhet for alle, noen ganger kan man eie sannheten selv. Omfavne verden med nye øyne, leke seg til livet og leke seg til en god verden å leve i. En verden som vil bli lettere for alle og som skaper mindre press for prestasjoner av ulike oppgaver, hvor man respekterer og aksepterer hverandre og mangfoldet.

2.4 Lek i skolen, L-97 vs. K-06

Kunnskapsløftet, K-06, den nyeste læreplanen skolene har å forholde seg til, ble det lovet økt fagkompetanse, flere skoletimer og økt prestasjon blant elevene. Norge er et velferdsland og vi ønsker ikke å gjøre det dårlig på den internasjonale rankingen når det gjelder fagkunnskap i skolen. "Vi leker jo tross alt ikke skole". Da har jeg ofte tenkt på at det gjør vi ikke, men hva hadde skjedd om vi hadde "lekt skole". Hva hadde skjedd da?

Jeg kom fram til at jeg ønsket å se nøye gjennom den generelle delen i K-06, for å finne ut om leken er utelatt fra læreplanen fordi vi ikke skal leke skole, eller om leken er med. Jeg fant ut at begrepet lek var brukt to ganger i den generelle delen: "*Men kreativitet forutsetter også læring: at en kjenner elementer som kan kombineres på nye måter og har innarbeidet ferdigheter og teknikker til å virkeliggjøre det en kan forestille seg eller fabulere over. Faktisk viten kan brukes til å stimulere både drøm, fantasi og lek - og evne til å oppdage felles mønstre på ulike områder.*" (Kunnskapsløftet -06:5)

"*Elevene må utvikle gleden ved det vakre både i møte med kunstneriske uttrykk og ved å utforske og utfolde egne skapende krefter. Mestring gjennom strev, øvelse av følsomhet og evnen til å uttrykke følelser, kan oppnås både i lek og virke, i glede og alvor.*"

(Kunnskapsløftet -06:6) Det står at: "Faktisk viten kan brukes til å stimulere både drøm, fantasi og lek..." Det betyr at det er viten som kan stimulerer til lek, hva med så å tenke det

motsatte, at det er leken som kan stimulere til faktisk viten. Her står det ikke noe om at det bør legges til rette for lek og læringsstimulerende lek for barn på barnetrinnet.

I skolen må man forholde seg til at det finnes krav til elevene, eller rettere sagt krav til lærerne om hva vi skal lære elevene. Det er voksne som har ansvar for barns læring, vårt ansvar å legge til rette for læring og utvikling. Hvis det går bra kan vi skylde på oss og hvis det går dårlig kan vi også skylde på oss voksne. Læreplanen -97 (L-97) legger vekt på lek i skolen, gjennom denne planen legges det til rette for lek – det er til og med et lite avsnitt som heter ”Leik”. I det avsnittet står det blant annet at: *”Leik er aktivitet ut frå eiga lyst og ei viktig kjelde til læring, spesielt dei første skoleåra. Gjennom leik utviklar barna språk, omgrep og kommunikativ kompetanse, får øvrig i koppsmestring og motorisk dugleik, praktisering av samarbeid, trening i å lære og følgje reglar og å prøve ut i fantasien det ein skal gjære i røynda. Leikprega tilnærming til organiserte oppgåver og aktivitetar kan skape motivasjon og interesse og gjere opplæringa spennende og allsidig”*. (Læreplanverket, 1997: 76) Jeg kan dessverre ikke si at jeg ser dette avsnittet om lek i K-06. Jeg spør om hvorfor er dette fjernet? Er det tatt bort for at vi ikke skal leke skole? Her står det at lek utvikler språk, kommunikativ og sosial kompetanse – som handler om at vi vet hvordan vi kan omgås andre mennesker, og ta hånd om andre mennesker/empati. Siden barn lærer dette gjennom leken hvorfor da fjerne det fra nyere læreplan, K-06? Eneste grunnen jeg kan komme på til at avsnittet er fjernet er fordi leken blir sett på som mindre viktig. At leken mulig ikke hører til i skolen, det er ikke rom for lek i skolen lengre, vi leker tross alt ikke skole. I skolen skal vi nå mål, kompetansemål. Vi skal måle kunnskap, fagkunnskap og faktisk viten. Vi skal måle barna i alle fag, vi skal kartlegge barnas kompetansemål, men til og for hva? Tittelen på læreplanen er: Kunnskapsløftet. Er det fordi vi skal løfte kunnskap frem eller et løfte om bedre kunnskap? For hva er egentlig kunnskap og kunnskap om hva? Det eneste jeg kan finne i forhold til lek i K-06 for kompetansemål er: Kompetansemål etter 2. trinn og etter 4. trinn i muntlige tekster hvor det står: *Mål for opplæringen er at eleven skal kunne*

- leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, ord og meningsbærende elementer.

- samhandle med andre gjennom lek, dramatisering, samtale og diskusjoner og praktisere regler for gruppesamtaler

For meg synes det slik at vi må få legitimitet for at leken er viktig i skolen, vi må på en bedre måte få frem at barna lærer gjennom leken. Jeg tenker at de fleste som jobber i skolen mener at lek er viktig, men kunnskapen om å leke og lekens betydning er mangelfull. Hvis man setter sammen lek og læring er det begrepet læring man ser på som viktigst. Lillemyr (1999) sier at det vi må få frem at barna lærer noe *mer* eller på en bedre måte – for eksempel mer effektivt eller grundigere, og for eksempel mer allsidig med tanke på senere anvendelse av det man lærer. Det er også mulig sier Lillemyr (1999) at læringen blir mer varig eller at de lærer med større entusiasme, slik at de blir sterkere motivert og legger inn mer innsats når de lærer, som i seg selv bidrar til å styrke læringen.

Det har blitt krav om at barna skal kunne lese og lære bokstaver på 1. trinn, det blir stilt høyere krav. Høyere krav til både elevene som skal lære dette og til lærere og foreldre som skal lære dem dette. I Gjøvik kommune sin lokale læreplan er kravet at 85 % av elevene på 1. trinn skal kunne lese ukjente to og trelydsord, og gjennom dette ha knekket lesekode. Det er obligatoriske kartleggingsprøver i tillegg til andre prøver som anbefales at vi gjennomfører, hva er disse prøvene til? Jeg var på et nettverksmøte i norsk for 1. trinns lærere hvor flesteparten av lærerne der var opptatt av at vi måtte lære barna å lese, skrive alle bokstavene før denne kartleggingsprøven kom. Jeg er enig i at vi må lære barna alle bokstavene i alfabetet med symbol og lyd og lese og skrive, men ikke på grunn av en kartleggingsprøve. Vi må lære barna dette fordi det er nyttig å kunne lese og skrive. Vi må forklare barn at det er nyttig å lære og hvorfor vi lærer dem dette. Vi kan ikke la oss styre av disse prøvene, vi må heller lære dem verdien og gleden ved å kunne lese og skrive. Barns lek vil bli undergravd ved at vi hele tiden sikter mot læringsmål og kompetansemål i skolen. Vi har dermed ikke tid til å se på noe annet enn læring som læring. Ikke læring som lek eller lek som læring og aller minst ikke lek som lek. Hvordan kan man da klare å skape det hele mennesket som Schiller snakker om er viktig for å kunne leve som menneske? Og ikke minst som den generelle delen i lærerplanen, K -06, vektlegger. Hvilket grunnlag gir vi barna våre for å kunne lære?

I samme nettverksmøte snakket vi om erfaringer på 1. trinn. Vi kom inn på kravene til 1. trinn gjennom den lokale læreplanen. Noen begynte med bokstaver med en gang, mens andre hadde valgt å begynne med bokstaver når barna hadde gjennomgått språktrappa etter Jørgen Frost (1996). Frost sin utarbeidelse av språkleker starter ikke rett på bokstaver, men begynner med å lytte ut ulike lyder, deretter rim, setninger og ord, stavelser, framlyd, så til slutt fonem. Her omfavner man alle barn, både de som kan lese når de begynner på 1. trinn til de som ikke kan skrive navnet sitt. Det er positivt og inspirerende for barna å være med på. Vi legger det gode grunnlaget for lese- og skriveopplæringen. Ingen blir utelatt og alle er en del av mangfoldet. Vi leker oss gjennom lese- og skriveopplæringen. Her var det delte meninger, hvor noen syntes dette ble for dumt og barnslig å klappe og å rime, særlig for de som allerede kunne lese og skrive. Hva er det vi gjør med barna når vi lar de synes det er kjedelig og barnslig med rim når de er 5 – 6 år? Hvor fort voksne skal barna bli? Det er av og til jeg tenker at barna skal være ferdig studert når de begynner på skolen. L-97 bygger opp under at barn lærer gjennom lek. Dette er ikke noe som forandret seg etter 10 år og nytt lærerverk. K-06 har ikke gått bort i fra at barn lærer gjennom lek, selv om metodeanvisningene som viser dette er borte fra denne planen.

K-06 sier, i likhet med L -97, at utgangspunktet for opplæringa er at man skal stimulere utviklingen av hele mennesket.

- Det meningssøkende mennesket (grunnleggende verdier, kulturarv og miljø)
- Det skapende mennesket (skapende evner og kreativitet)
- Det arbeidende mennesket (allsidighet og praktisk ferdighet)
- Det allmenndanna mennesket (grunnleggende kunnskap og allmenn danning)
- Det samarbeidende mennesket (evne til samarbeid og selvstendighet)
- Det miljøbevisste mennesket (kunnskap og bevissthet om natur, miljø og teknologi)
- Det integrerte menneske

(Læreplanverket, 1997 og Kunnskapsløftet, 2006)

Det er dette som omfavner den generelle delen i K -06, jeg stiller meg spørrende om man kan bli et skapende menneske med kreativitet og få skapende evner hvis man ikke opprettholder leken i skolen. Heller ikke at man kan bli samarbeidende og selvstendig. Hvordan er det tenkt at man skal kunne skape disse menneskene uten at man kan få leke? Man kan ikke velge å se bort i fra den generelle delen i Kunnskapsløftet. Den generelle delen er like mye skrevet svart på hvitt som hvor mange timer man skal ha i norsk, matte og engelsk, som alle kompetansemål. Så grunnlaget for at man skal kunne bidra til å skape det integrerte mennesket kan faktisk bygge på leken.

I min søken etter kunnskap i lærerplanene så jeg et spennende avsnitt i K-06 som heter Prinsipper for opplæringen, her står det: ”Prinsipper for opplæringen skal inngå i grunnlaget for å videreutvikle kvaliteten i grunntopplæringen og for systematisk vurdering av skole og lærebedrift. Fellesskolen skal bygge på og ivareta mangfoldet i elevenes bakgrunn og forutsetninger. Opplæringen skal fremme elevenes allsidige utvikling og deres kunnskaper og ferdigheter. Fellesskolen skal ha ambisjoner på elevenes vegne, gi dem utfordringer og mål å strekke seg etter. Samtidig skal skolen og lærebedriften ta hensyn til elevenes ulike forutsetninger og progresjon, slik at alle kan oppleve gleden ved å mestre og å nå sine mål. Sammen med skolens og lærebedriftens ledelse skal lærer og instruktører fremme et godt læringsmiljø for alle.” (Kunnskapsløftet, 2006:1) Hvordan skal man nå målet om at hvert enkelt barn skal kunne føle mestring og oppleve gleden av å mestre. Vi skal ta hensyn til elevenes ulike forutsetninger og progresjon. Hvordan kan barn klare dette uten å kunne få leke i skolen? Hvordan skal barn få lov til å være opptatt av leken hvis det ikke er rom for det i skolen? Hvis man har et menneskesyn og et prinsipp om at leken er viktig, at skolens faglige mål ikke skal få ta over, hvis man leser denne planen nøye og med stort besvær og ikke minst med et lekende syn, så vil man kunne få til å se verdien av leken i skolen. Ellers vil jeg si det er helt umulig å finne rom for leken i K-06.

Spriket mellom den generelle læreplandelen og kompetansemåldelen ser jeg på som vaskelig for å kunne forenes hvis ikke pedagogenes menneskesyn til rette. Man må ha en bevisst holdning til hvert enkelt barn og samtidig må man ha en bevisst holdning til at disse to delene som skal veie like mye. Skolehverdagen er hektisk og det mye man skal gjennom. Min erfaring er at jeg ser at det er den målbare kunnskapen som blir vektlagt. Dette kommer

kanskje av at det er kartleggingsprøver som kommer til de fleste skoletrinn nå. For de fleste skoler og de fleste rektorer er det viktig at skolen som helhet skårer bra ved disse kartleggingsprøvene. Derfor vil fokuset øke på å nå kompetansemål foran å ha fokus på den generelle delen. Så kan man igjen stille seg spørsmålet om vi gjør det bedre på den internasjonale rankingen som PISA – hvor Norge skårer dårligst av alle land i Norden, neste gang? Samtidig er det unyttig å sammenligne oss med andre land. Spørsmålene er mange; for hva er det som måles? Og til hvilken nytte og hvem deltar på disse testene og undersøkelsene? Det er viktig å gjøre det bra faglig, og det er et mål alle barn skal gjøre det best mulig. Best mulig etter sine egne forutsetninger og ikke etter andres meninger. Min erfaring gjennom arbeid i skole og barnehage er at det pedagogiske personal må være samkjørte i sin pedagogiske holdning til barn. Når teamet er holdningsbevisst til hvert enkelt barn om at alle barn skal ha like mye oppfølging på sitt nivå og at alle barn er like mye verdt, så lærer barna mer. Man legger et grunnlag for barna som er positivt for livet og dette gir grobunn for læring. Resultatene for slik jobbing gir ikke faglige resultater umiddelbart, men gir det beste grunnlaget som vil gi resultater på sikt. Forskning viser at klasser med mye alvor, støy, kjefting og uforutsigbare opplevelser har vanskeligere for å oppnå gode resultater både faglig og sosialt.

2.4.1 Lek, relasjoner og klasseledelse i skolen

Det er vesentlig for oppgaven å legge vekt på at jeg ikke tenker at det er en motsetning mellom lek i skolen og at det fortsatt skal finnes klasseledelse. Klasseledelse i denne sammenheng vil være læreren som klarer å skape et positivt klima i klassen, etablere arbeidsro og motivere til arbeidsinnsats. (Nordahl, 2002) *”En leder er en gjenstand som leder lys og varme”* (Wahlström, 2002 i Nordahl, 2002) I denne sammenheng er det ikke snakk om en elektriker, men en leder som kan klare å skape lys og varme, ved å være trygg, skape tillitt og trivsel. Denne lederen leder oss gjennom å være raus og ved å skape lys og varme. Dette er en trygghet barn klarer og vil forholde seg til hver dag. Og igjen som Schiller (2004) sier at vi må lære oss å leve i mellom ulike systemer og strukturer. Min erfaring er at barn ønsker faste rammer og forutsigbarhet. Vi skal være med på å vise barna hva samfunnet inneholder og vi skal bidra til at barna kan være med på å forme samfunnet vi lever i. Hvorfor skal dette være en motsetning til at barna skal få lov til å leke. Leke i sine egne former og retningslinjer for bare å leke. Pedagoger må tenke og vite at leken gir motivasjon til videre læring. Kanskje vi

voksne burde leke litt mer vi også? Slik at vi kunne bli motiverte og inspirerte til nye oppgaver i livet. Gjennom at voksne er trygge i sin rolle vil være med på å styrke barnas selvfølelse og selvtilitt. Vi voksne må gi barna tillit til at de er gode nok og at de kan ta egne valg, vise støtte i gode handlinger. Vi må se barna hver dag, slik at de føler seg sett hørt og ivaretatt. Dette gjør vi gjennom å bevisstgjøre oss selv på hvordan lærerrollen spiller en rolle for barna og vite at vi er trygge i den jobben vi gjør. Vi må skape relasjoner til barna. Uten relasjoner vil ikke barna få tillit til oss og uten tillit ingen trygghet. Vi må skape en ledelse uten makt og kontroll som kan virke hemmende, men en ledelse med relasjoner som er knyttet til tillit og trygghet. (Nordahl, 2002) En ledelse som skaper motivasjon til læring, som kan bygge på lek, og skape det lekende mennesket.

Jan Spurkeland (2005) er opptatt av relasjonskompetanse og sier at en leder på en arbeidsplass må skape tillit, trygghet og trivsel for å kunne være en god leder. Lederen må ha dialog og gi handlingsrom til sine ansatte. Dette bør ikke være motstridende for barn, de trenger også å bygge tillit, få trygghet og trivsel for å kunne være gode elever. Det må skapes dialog mellom barna og mellom barn og voksen for at det skal kunne gi handlingsrom for kreativitet og gode relasjoner mellom barn og voksen. Jeg sammenlikner ofte meg selv som voksen med barna, for å kunne sette meg inn i barnas verden. Det er trygt for meg å vite hva jeg skal gjøre på jobben min til en hver tid og at jeg trives på jobben min og har det bra med mine kollegaer. Det gir kreativitet og livsnytelse for meg når jeg får spillerom til kreativitet, får leke med barna, får skape noe nytt og å komme med nye ideer både på jobben og hjemme. Er det en mulighet at dette gjelder for barn også? Jeg kan bli urolig, usikker og litt redd hvis jeg ikke trives på jobben, hvis jeg aldri får skape noe eller komme med ideer eller brukt mine interesser og min kunnskap. Det kan jeg da ha forståelse for at barna også blir. Barna er opptatt av å være trygg, trives og ha forutsigbarhet for å kunne skape kreativitet og trygghet og at de får handlingsrom til leken. I forhold til voksnes relasjoner på en arbeidsplass sier Spurkeland at relasjonskompetanse er veien å gå for å kjenne folk og lede dem ved interesse og kjærlighet for deres person og for deres bidrag til din bedrift. Ledelse handler om å gjøre andre gode og da må man investere i relasjoner til dem. (Spurkeland, 2005) Dette handler om å skape gode relasjoner til elevene også, ha en trygg og god ledelse ovenfor barna med bruk av kjærlighet og interesse for elevene.

I skolen er det lærerens sin oppgave å sørge for at barna blir trygge og at en kan skape gode relasjoner med barna. I tillegg er det lærerens ansvar å holde en ledelse ovenfor barna for å gi en forutsigbar, trygg og god hverdag for barna. Elever med et godt forhold til læreren trives bedre på skolen, sier Nordahl (2002). Det ser ut til at ved å skape gode relasjoner, oppleves mindre adferdsvansker. Han sier videre at et positivt samspill mellom elev og lærer blir kjennetegnet ved at det er en god relasjon. Læreren må da forstå elevene og kjenne til deres interesser og erfaringer for så å anvende det i undervisningen. Man kan ikke forstå barn om man ikke kjenner og aksepterer deres grunnleggende livsform og uttrykk, nemlig leken.

Elevens motivasjon for skolearbeid kan også være knyttet til det forholdet eleven har til læreren. Her kan lek være en motivasjonsfaktor til skolearbeid. Lek som kan gi glede til videre skolearbeid, ved at læreren vet at det er leken barna er opptatt av kan man da bruke det i undervisningen. Da kan man skape relasjoner til elevene, og når relasjonene er gode og på plass kan man skape gode dialoger og man får en legitimitet som leder for sine elever.

I sin bok; *Elven som aktør* forteller Nordahl (2002) en historie om en lærer som opplevde liten relasjon til en gruppe elever på skolen. Læreren begynte å håndhilde på alle elevene hver dag, gi elevene små og positive kommentarer og se de hver dag. Læreren opplevde å skape gode relasjoner med alle elevene etter dette. Dette gjenspeiler vårt arbeid på 1. trinn vi hilser på alle elevene hver morgen og når de går igjen hver dag. I tillegg til dette hilser vi på alle språk som er representert i klassen etter at elevene har kommet inn og funnet plassen sin. Jeg opplever dette som relasjonsskapende. Jeg rekker å se på alle barna og vise at jeg setter pris på at de er tilstede. Jeg opplever også at når man gir elevene små positive kommentarer til hver enkelt elev som nyttig, får man en større mulighet til å bli kjent med elevene og de opplever å bli sett og tatt på alvor. Man skaper en relasjon til hver enkelt elev slik at elevene ikke bare blir en av mengdene, slik kan man da lede en gruppe med positivitet og glede, framfor, makt og kommando.

Nordahl (2002) sier videre at for å kunne se og snakke med elevene vil det være en forutsetning at læreren har kjennskap til og verdsetter barnas sosiale verden. Det er viktig at barn får opprettholde kontakt med jevnaldrende, og at dette er det mest vesentlige i skolehverdagen. Coleman (1961, i Nordahl 2002) sier at forholdet til jevnaldrende står øverst på listen i barn og unges verdihierarki. Mange av elevens handlinger, oppfatninger og

erfaringer er da knyttet opp til relasjoner til andre barn og unge. Det er derfor viktig at læreren viser interesse for disse relasjonene jevnaldrende i mellom, læreren vil da være en avgjørende person for barn og unge. Læreren bør også være oppmerksom på interessen for symboler barna er opptatt av som for eksempel ulike kort, klær, musikk, ulike leker og lignende. I stedet for å forby ulike typer leker og mobil i skolen kan man heller se på mulighetene for å gjøre avtaler mellom elever, hjem og lærer for når det er lov til å bruke leker og mobil i skolen. Alle barn liker å få snakke om eller vise fram noe de er interessert i og kjenner at de mestrer, dette kan danne et viktig grunnlag for videre dialog og samtaler med elevene. (Nordahl, 2002). For meg viser det å vise interesse for barns opptatthet av leken og dens innhold kan gi videre grunnlag for å skape gode relasjoner og en brobygger til gode dialoger. Som igjen skaper god og positiv klasseledelse som skaper arbeidsro, respekt for hverandre og motivere til innsats for skolearbeid. Man kan leke seg fram til relasjoner og positivisme med et lite snev av bestemthet, tydelighet og forutsigbarhet. En lærer som er i posisjon til elevene, med det menes at man har en legitimitet som lederen i gruppa som bygger på tillit, trygghet og trivsel, kan stille krav til elevene sine. Det vil være store muligheter for at elevene vil innfri forventningene en lærer da kan stille til sine elever hvis man er i en posisjon til det. Dette kan være fordi eleven har noe å tape ved og ikke oppfylle lærerens forventninger. Elevene kan miste en viktig og verdifull relasjon. (Nordahl, 2002) Hvordan kan man få til læring i skolen hvis ikke relasjonene og forståelsen av hver enkelt elev er på plass? Hvordan kan man lære hvis lærerne utøver makt og kontroll foran å skape trygghet, trivsel og tillit til sine elever? Hvis det skulle være sånn at man lærer på tross av dette, hva er det man lærer og lærer man av frykt for å mislykkes? Og hva slags læring er det? Vi skal lære å bli mennesker i samfunnet, lære å være seg selv og til og med lære å ha lov til å feile samtidig som man kan være like mye verdt på tross av det. Vi må tørre å leke. Tørre å gi leken rom, slik at leken kan bidra til å ufarliggjøre og å slippe hemningene vi har.

2.5 Oppsummering

Jeg har nå forsøkt å gjøre rede for betydningen av lek i skolen. Ikke minst har jeg forsøkt å gi et innblikk i at leken er viktig for selve opprettholdelsen av selve livet. Jeg har kommet inn på at man ikke kan være et helt menneske uten å kunne leke, og man kan ikke leke uten å være et helt menneske. Hva er så det hele menneske, for meg er det å være et helt menneske når jeg

vet at kropp og hode er ett. Når sjelen er ett med sansene og jeg kan få mulighet til å tenke fritt. Tenke fritt ut i fra mine egne erfaringer og antakelser. Mitt teoretiske materiale har vist et humanistisk syn, som jeg har basert på Rousseaus tanke om mennesket som er født fritt. Det er født fritt til å handle og er født med en egen personlighet som danner det mennesket man er i dag eller vil bli i framtiden. At man ikke er født som en blank tavle som Locke mente i sin tid. ”*Tabula rasa*” som betyr å være født som en ren eller blank tavle. Locke sier da at barn blir født til denne verden som en blank tavle hvor det er de voksnes ansvar og fylle denne blanke tavlen slik man ønsker at tavlen skal være. Altså kan voksne fylle barnet med hva de selv mener er det riktige for så å skape barnet til et dannet menneske. Det er nettopp slik og kun slik man blir et dannet menneske i følge Locke. Denne tanken deler jeg ikke med John Locke.

Livslang læring kan tolkes på ulike måter, i St.meld. nr. 16... legger de vekt på livslang læring som en del av å utjevne sosiale forskjeller. Hvor de definerer at alle skal ha like muligheter uansett bakgrunn. Stortingsmeldingen sier at: ”*Alle har potensial til læring, og vi må sørge for at dette potensialet kommer både det enkelte individ og samfunnet best mulig til nytte.*” (St.meld. 16:2) Jeg er enig i at vi skal gi alle like muligheter for læring. Dette er noe de har krav på og en selvfølge da alle mennesker er like mye verdt. Likevel stiller jeg meg spørsmål til hvorfor vi vil utjevne disse sosiale forskjellene, for hva er egentlig det? Hva slags kriterier er det vi går etter for å finne ut hvilken sosial rang hvert enkelt menneske har. Hva slags mennesker og kriterier faller under det vi kaller for normalitetsbegrepet? Er vi for raske til å peke på avvik blant menneskene i samfunnet? Ved å tenke at å utjevne sosiale forskjeller er fordi vi ønsker at alle mennesker skal kunne oppleve at de har lik verdi for samfunnet uansett bakgrunn. Og at alle mennesker skal kunne kjenne seg trygge på at de får lik mulighet til læring i skolen så vil jeg si at det å utjevne sosiale forskjeller er en bra tanke. Vi bør da som lærere i skolen vite at likhet ikke er det samme som likeverd. Vi må vite at alle mennesker ikke er like, likevel har alle mennesker like muligheter og skal bli behandlet likeverdige. Kunne det være en tanke å ikke bruke ”utjevne sosiale forskjeller”, heller tenke at man skal behandle alle mennesker med likeverd og respekt ut i fra sitt eget ståsted? Mine tanker går til leken og om den kan bidra til å skape likeverd for alle i skolen. Leken er noe de fleste barn i ulike aldre kjenner seg igjen i, vet hva er og kjenner at de kan. Leken blir ufarlig, den kan være med på å omfavne alle grupper vi har i skolen og i samfunnet. I leken er ingen

bedre enn andre, og det er mulighet for at alle kan få lov til å være seg selv. Likhet er ikke det samme som likeverd. Alle mennesker er like mye verdt, likevel er vi ikke like.

Leken kommer inn i alle disse synspunktene nevnt ovenfor, fordi leken er ufarlig, leken gir glede og leken er lekende. Leken er noe alle kan delta i og i tillegg vil leken være med på å bidra til læring. Leken vil være med på å legge det gode grunnlaget for at man skal lære og kunne holde motivasjonen oppe for læring. Leken er allsidig og leken er positiv. I tillegg som leken gir grunnlaget for læring, legger den også grunnlaget for livets glede og det vil si at det gir et enda bedre grunnlag for å hevde at leken er viktig i skolen. Jeg snakker her om den frie leken som ikke er voksenstyrt, den leken som er styrt av barnet selv. Styrt av barnet selv for å gi glede og en mening med livet. Dette er den filosofiske tanken bak lekeperspektivet, hvor vi ikke analyserer leken for at den er noe mer enn til glede og lek for lekens skyld og for lekens egenverdi. Likevel kan leken for enkelte være sårbar for barn som ikke får innpass eller som ikke skjønner lekekodene. Disse barna kan vi med hjelp av leken hjelpe inn i lek. Dette kommer jeg tilbake til senere i oppgaven.

Lillemyr (1999) sier at det kan synes at det er det tradisjonelle synet på læring som er grunnleggende for lærere i skolen og som fortsatt eksisterer i skolen. Det innebærer at man er oppatt av å finne de riktige svarene på oppgavene, ikke undre seg over om hva svaret kan bli. I tidligere undersøkelser som har blitt gjort i forhold til læring i skolen synes det at det er et meget snevert syn på læring som signaliseres fra samfunnet for øvrig og dermed også til barna lenge før de begynner på skolen. Hvilken holdning har vi til skolen i dag og hva slags erfaringer har vi? De erfaringer vi selv har fra skolen vil vi gi til barna våre og til samfunnet for øvrig. Er det mulig å kunne snu dette synet slik at leken, undringen og kreativiteten kan få mer plass i skolen? Slik at barna i skolen kan få forståelse av at man kan lære gjennom lek, og at det er denne lekende læringen som gir rom og plass for en livslang læring. Slik jeg ser det må vi få alle voksne, foreldre, lærere og elever i skolen til å forstå hvor viktig det er med den lekende læringen. Få de til å forstå at det er helt lov til å leke seg fram til ulike svar på oppgaver, og at det er veien til svaret som er viktig, ikke selve svaret. Slik jeg ser det kan vi få dette til ved at vi klarer å vekke hele læreplanverket for barnehage og skole til livet. Som Lillemyr (1999) sier at på dette området bør det skje en gjennomgripende forandring som må gjennomsyre arbeidet i barnehagen og skolen og de holdninger en finner i samfunnet ellers.

Aasen (1999 i Lillemyr, 1999) sier at det i fremtiden vil være viktig for skolen og forene tradisjon og fornyelse. Dette ser jeg for meg som en krevende, likevel nødvendig. Vi må skape en skole som gir leken mer legitimitet enn den i dag har. På tross av at det er en viss enighet om at lek er viktig for læring er det slik jeg har oppfattet det liten legitimitet for leken i skolen. Særlig leken som lek for lekens egenverdi ses ikke i sammenheng med at man kan lære noe. Et spørsmål jeg stiller meg i den forbindelse er om kunnskap om lekens egenverdi kan være med på å bidra til en fornyelse og en endringsholdning til og i dagens skole?

Helhetlig læring som et nytt syn på læring er viktig, og vil ha en stor betydning på hvordan man ser på læring i fremtiden. Gjennom dette synet vil lærere måtte se på læring som en helhet. Jeg skrev i tidligere kapittel at helhetlig læring blant annet er:

- Indre prosesser som på grunnlag av erfaringer og opplevelser gir barnet bedret forståelse og læring.
- Tilegnelse og anvendelse av erfaringer og opplevelser, av ferdigheter, kunnskap og innsikt.
- Individuelle prosesser som i sterk grad er påvirket av barnets sosiale kompetanse
- Hele barnet har lært, og denne læringen forandrer barnet som endrer barnets kompetanse. Dermed også dens følelse av å være kompetent.

Dette brytes med det tradisjonelle synet på læring, som igjen bør få konsekvenser for skolens utvikling.

Helt til slutt vil jeg påpeke at de viktigste faktorene i forhold til lek og læring er pedagogens holdning til barn, mennesket og samfunnet. I tillegg vil da synet og hvordan man ser på forholdet lek og læring være vesentlig for hvordan man kan bidra med leken i skolen.

Jeg ser at Rammeplanen for barnehagen er mer tydelig om hva og hvordan de ser på lek og lekens betydning, mens K-06 er mer uklar og går lite inn på hva lek er og viktigheten av leken. Det vil med det bli mindre legitimitet i skolen for leken. En grunn til dette slik jeg oppfatter det er at K-06 er et styringsdokument som alle lærere er forpliktet til å følge. I og med at leken er mindre synlig i K-06 vil da leken bli mindre synlig i skolen. Det er da også mindre kunnskap om lekens betydning tilgjengelig i dette dokumentet.

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg legge fram begrunnelse for valg av metode, presentasjon av utvalget, presentasjon av intervjuguiden, presentasjon av datamaterialet, og en analyse av mine funn til oppgaven. I tillegg til dette vil jeg kort gjøre rede for forforståelse og tolkninger. Det å være bevisst at man har en egenbasert erfaring med seg i de fleste sammenhenger som er viktig for hvordan man tolker og analyserer ulike typer data. Jeg ønsker å trekke fram forforståelse og tolkning fordi jeg mener det er viktig og sentralt for denne forskningsrapporten. Ut i fra at man har egne erfaringer og antakelser om temaet jeg presenterer, kan dette ha innvirkning intervjukandidaters svar og mine tolkninger av disse svarene. Jeg vil drøfte mine funn opp i mot skrevet teori for å kunne gi et innblikk og svar på min problemstilling. Til slutt kommer jeg med en drøfting av oppgavens validitet og etiske betraktninger.

3.1 Valg av metode

”Hvis du vil vite hvordan folk oppfatter veden og livet sitt, hvorfor ikke spørre dem?” sier Kvale og Brinkmann (2009). De sier videre at samtalen er en grunnleggende form for det menneskelige samspill. Mennesker snakker med hverandre, de stiller spørsmål og svarer på spørsmål. Vi lærer folk å kjenne gjennom samtalen, vi får vite litt om deres opplevelser, følelser og holdninger og den verden vi lever i. I en intervjusamtale stiller forskeren spørsmål om og lytter til hva folk selv forteller om sin verden. Intervjupersonene forteller med egne ord sine oppfatninger og meninger, og lærer om deres tanker om skole og arbeidssituasjon, familieliv og sosialliv.

Den opprinnelige betydningen av ordet metode er veien til målet. Hvis man skal finne andre veier til målet må man vite hva målet er (Kvale og Brinkmann 2009). Befring (2002) sier at forskningsmetoder er fremgangsmåter og strategier som kan være formålstjenelige i forbindelse med gjennomføring av et forskningsarbeid. Når man skal velge hvilken metode man ønsker å bruke i en undersøkelse, bør dette gjøres med utgangspunkt i problemstillingen. Jeg vil derfor kort gjengi min problemstilling her: *Hvilken posisjon har lekebegrepet i skolen?* Problemstillingen jeg valgte var ut i fra et ønske om å få kunnskap om lekens betydning i skolen, tanker rundt leken i skolen både fra barn og pedagoger. I tillegg ønsket jeg mer kunnskap om hvordan lærere og barn i skolen tenkte at leken kan bidra til læring. Når det

gjelder valg av metode var jeg opptatt av å finne en metode som kunne gi mest mulig informasjon om lekens betydning i skolen. Jeg ønsket mulighet for tolkninger og mangfoldige spørsmål, som kunne bidra til gode samtaler og dialog. I følge Alvesson og Sköldbberg (1994) gir den kvalitative forskning mulighet for tolkninger og mangfoldige spørsmål, altså helt i henhold til mine kriterier i forhold til min oppgave. Derfor kom jeg fram til at jeg ville velge en kvalitativ metode ved å bruke kvalitative forskningsintervju. Den kvalitative metode baserer seg på intervju, og observasjon fra hverdagslivet i skolen.

Til mine forskningsintervju ble det naturlig å velge pedagoger som jobber i skolen til daglig, og barn på småskoletrinnet, 1 – 4 trinn. Jeg ønsket å ha med både voksne og barn for å kunne se på likheter og ulikheter i forhold til deres svar og tanker om leken i skolen. Kriteriene mine for å velge kandidater til intervjuene var at det skulle være pedagoger som jobber i skolen til daglig. Slik kan de ha erfaring fra leken i skolen og dens utvikling, og hvordan de ser på lek i skolen. I tillegg ville jeg at det skulle være representanter fra førskolelærere og allmennlærere. Barna jeg ville intervju hadde jeg ikke mange kriteriene for, det var viktig for meg at vi skulle skape gode dialoger og samtaler. Slik at jeg kunne hente ut mest mulig materiale ut fra samtale. Derfor ble det viktig for meg at barna jeg valgte hadde god språklig forståelse og uttale. I tillegg syntes jeg det var viktig at barna hadde en evne til å reflektere over ulike temaer, som i denne oppgaven handler om lek. Jeg gikk ikke inn på om barna hadde god sosial kompetanse, om de kunne leke og samhandle med andre. Jeg la hovedfokus på språk, forståelse og evne til å reflektere.

Selv om jeg kom fram til å bruke den kvalitative forskningsintervju er det flere andre metoder man kunne valgt til denne oppgaven. Jeg kunne valgt kvantitativ metode og spørreundersøkelse som hadde gitt meg flere svar, i tillegg hadde jeg muligens fått flere ulike svar fra de enkelte. Som igjen ville gitt meg et enda mer generaliserbart bilde enn ved det kvalitative intervju. Ved bruk av spørreundersøkelser ville jeg sendt dette rundt per post og ville da ikke fått en dialog med mine valgte kandidater. Ei heller en god samtale om tema hvor jeg kan stille utfyllende spørsmål til mine allerede gitte spørsmål. Når man kjenner til begge disse metodene kan man få et bedre grunnlag til å se ulike teoretiske forskningstilnærmelser og referanserammer som representerer ulike alternativer man kan velge mellom, avhengig av fokus og problemstilling i forskningsprosjekter. (Vedeler, 2000)

Det kunne vært spennende å observere i skolen over en lengre periode for å se på holdninger til lærerne, hvilke samtaler de klarer å skape med barna og hvilke uttalelser de kan komme med i hverdagens klasserom. Dette tillot ikke mitt tidsaspekt for denne oppgaven.

3.1.1 Søken etter mening

I ulike sammenhenger ønsker vi å finne mening. Vi søker etter å fordype oss i noe vi ikke vet alt om, og som vi da ønsker å vite mer om. Vi har ofte da en egen tanke og en mening om hva vi vil finne. Vi har alle vår tro, våre erfaringer, meninger og antakelser. Dette vil kunne bære preg på hvordan vi søker denne meningen og hvilken kunnskap vi oppfatter og tar med oss. Kvale (2006) sier i sin bok, *Det kvalitative forskningsintervju*, at dette går på forforståelse. Dette fant jeg interessant å ha med inn i min oppgave da denne forforståelsen kan være til hjelp for å kunne ”forstå” svarene man får i et forskningsintervju. Da kan det være at jeg kan forstå en helhet jeg ikke ville tenkt på når man ikke hadde tatt forforståelsen, egne erfaringer og antakelser i betraktning. I tillegg kan forforståelsen være vanskelig og det kan by på utfordringer i forhold til det kvalitative forskningsintervju fordi jeg har med meg min forforståelse og tolker svarene ut i fra mine egne erfaringer og antakelser. I tillegg har intervjukandidaten med seg sine erfaringer og antakelser som også vil være med på å prege intervjuet. Hva tar vi med oss inn i samtalen og intervjuet av antakelser og erfaringer vi har fra livet – og hvordan preger dette svarene og spørsmålene vi svarer og stiller? Som jeg ser det kan dette være betraktninger som kan være vanskelig å svare på. Kanskje dette er vanskelig å svare på fordi vi ikke hele tiden er bevisste på våre egne erfaringer og antakelser til en hver tid. Når vi da ikke er dette bevisst selv vil det være vanskelig å være bevisst på hva andre tar med seg inn i en samtale av antakelser og egne erfaringer. I de fleste tilfeller kjenner man ikke hverandre så godt at man kan vite så mye om den andre personen at dette vil prege intervjuet. Det vil på sett og vis bli antakelser på hvilke antakelser personene tar med seg inn i intervjuet.

Hermeneutikk dreier seg om forforståelse og tolkning. Gadamer og Heidegger er begge sentrale når det gjelder hermeneutikken. Innenfor hermeneutikken er det flere prinsipper sier Kvale og Brinkmann (2009) og den hermeneutiske sirkel er det første prinsippet. Det er dette prinsippet jeg ønsker å legge fram. Hermeneutiske sirkel kommer fram i den eksistensielle hermeneutikk og er muligens det mest kjente begrep i den hermeneutiske tradisjon. Den

hermeneutiske sirkel innebærer at delene kan forstås ut fra en helhet og en helhet kan forstås ut fra delene. Med dette menes gjennom vår daglige omgang med tingene skaper vi en forforståelse av hva tilværelse er. Dette er en forforståelse vi tar med oss inn i analysen. Det som påvirker vår del av helheten er når vi forsøker å forstå en del av virkeligheten. (Alvesson og Sköldberg, 1994) Det er en kontinuerlig frem- og tilbakeprosess mellom deler og helhet. Kvale og Brinkmann (2009) sier at den hermeneutiske sirkel tar utgangspunkt i en ofte uklar forståelse av teksten som helhet. Helheten fortolkes i dens forskjellige deler, ut i fra disse fortolkningene settes delene sammen i en ny relasjon til helheten. Dette blir da en sirkel som ikke tar slutt, som er i stadig tolkning og forståelse.

Den hermeneutiske sirkel forvandler seg, når det å forstå blir et trekk ved menneskets måte å være på. Det blir ingen veksel mellom del og helhet, men mellom leserens forståelse av teksten og av sin historiske situasjon og leseren blir en del av en sirkel.

Det er mange som mener at *spiral* er et bedre begrep enn sirkel, hvor spiral er en videre bevegelse hvor man aldri kommer tilbake til samme sted, noe man gjør i en sirkel. (Thornquist, 2003). Slik jeg ser det blir det å kalle det en spiral kontra en sirkel en vesens forskjell, og gir et mer nyansert og nytenkende vinkling. I motsetning til en sirkel vil en spiral vil hele tiden være i utvikling og vil ikke falle tilbake på samme sted etter noen år.

3.2 Kvalitative forskningsintervju

Jeg har i denne delen av oppgaven lagt stor vekt på boka til Kvale og Brinkmann (2009), *Det kvalitative forskningsintervju*, for å gi et innblikk i metoden jeg valgte å bruke, og for å begrunne mitt valg av metode.

Det er vanlig å skille mellom to former for metodisk tilnærming, kvalitativ og kvantitativ. (Vedeler, 2000) I den kvalitative metoden legges det mer vekt på mening og formålsforklaringer i stedet for å legge vekt på årsaksforklaringer som de kvantitative forskerne gjør. Målet til den kvalitative metode er å få mye kunnskap om få enheter. Det meste av kvalitativ forskning er feltundersøkelser og dybdeintervjuer. Forutsetningen er at virkeligheten er fortolket av aktørene, derfor er det viktig å få kunnskap om disse fortolkningene. I følge Mason (1996:4 i Ringdal, 2001) trekker han frem tre felleselementer som den kvalitative metode er basert på:

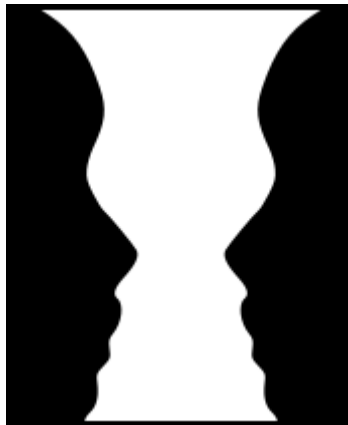
- Et tolkende perspektiv
- Innsamlingsmetoder som er fleksible og sensitive til den sosiale konteksten
- Analyser og forklaringer med forståelse for kompleksitet, detaljrikdom og kontekst der helhetsperspektivet er viktig. (Ringdal, 2001)

Det er dette helhetsperspektivet som jeg fant interessant. Det å gå i dybden av og søke å finne svar i en form for helhet var og er viktig. Med helhet mener jeg å kunne sette sammen alle delene jeg har funnet til å bli en mer eller mindre helhet, som å kunne forstå intervjuene som en helhet og ikke hvert enkelt svar som en del. Det kan likevel ikke bli en fullstendig helhet i og med at det er ulike intervjukandidater som gir ulike svar. Da vil denne helheten mer gi indikatorer for hva en helhet kan tolkes som ut i fra de ulike svarene intervjukandidatene svarer.

Kvale og Brinkmann (2009) sier at det kvalitative forskningsintervju søker å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og avdekke deres opplevelse, uten vitenskapelige forklaringer er et mål. Da kan forskningsintervju ofte virke enkelt og ukomplisert. Det er vel bare å finne fram penn og papir og spørre folk i vei. Kvale og Brinkmann (2009) sin påstand er da at selv om det ser lett ut å intervju er det vanskelig å gjøre det skikkelig. Dette er erfaring jeg selv tar med meg inn i analysen av mine intervjuer. Mine undringer over om intervjuene svarer på det jeg ønsker svar på, var spørsmålene gode nok og om valget på intervjukandidatene ga det mangfoldet jeg ønsket. De skriver videre at det finnes ulike intervjuer som tjener ulike typer formål, forskningsintervjuet har som formål å formidle kunnskap. De presiserer at ordet kunnskap i deres betydning et vidt begrep, som dekker både dagligdags kunnskap og den systematiske etterprøvbare viten. Dette er noe jeg velger å se på som viktig og som jeg ser at jeg er enig i.

Kvale og Brinkmann (2009) sier videre at forskningsintervjuet bygger på dagliglivet samtaler og er en profesjonell samtale. Det konstrueres kunnskap i samspill eller interaksjon mellom intervjueren og den intervjuende i et intervju. Intervju er bokstavlig talt inter view eller som det heter på fransk entrevue, som er en utveksling av synspunkter mellom to personer i

samtale om et tema som opptar dem begge. Kvale og Brinkmann (2009) illustrerer sitt perspektiv på intervjusamtalen som inter views gjennom å bruke en illustrasjon som viser et fenomen. Dette er en flertydig tegning som ble introdusert av psykologen Rubin, se figur 1. Denne figuren ses på som enten to ansikter eller en vase, ikke som begge deles samtidig. Som Kvale og Brinkmann (2009) sier at hvis vi fokuserer på de to ansiktene, hvor vi ser på de to ansiktene som intervjuer og intervjuperson, og da tenke oss at intervjuet er en interaksjon mellom disse to personene. Eller så kan vi tenke oss at vi fokuserer på vasen mellom disse to ansiktene, at man ser på det som kunnskapen som er blitt konstruert mellom (inter) disse to ansiktenes og personenes synspunkter (views). Det er et vekselspill mellom det som vites og de som vet, også mellom de som finner ny kunnskap og kunnskap som blir funnet. Det er viktig å kunne fokusere på vekselspillet, gjennom å fokusere på den personlige interaksjonen og kunnskapen som er et resultat av det samspillet.

Figur 2. Viser en vase eller to ansikter, og hvordan man kan se et forskningsintervju.

Et intervju er en samtale med en viss struktur og har en hensikt. Det finnes ikke noe mystisk ved å bruke denne metoden. Forskningsintervjuet går dypere enn den hverdagslige samtalen. Det er en varsom spørre-og-lytte-orientert tilnærming. Hensikten er å frembringe kunnskap som er grundig utprøvd. Det er forskeren som definerer og kontrollerer samtalen derfor vil det aldri bli likeverdige deltakere. Temaet for intervjuet gis av intervjueren, som også følger opp intervjupersonens svar på spørsmålene (Kvale og Brinkmann, 2009).

Ringdal (2001) sier at det kvalitative intervjuet har som formål å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden, særlig med hensyn til tolkninger av mening med fenomenene som blir beskrevet. Kvalitativ kunnskap er også et mål med intervjuet som skal bli uttrykt med vanlig språk, det forsøker ikke å kvantifisere. Meningen med et slikt intervju er å kunne tolke sentrale temaer i intervjupersonens livsverden. Intervjuer tolker og registrerer meningen med det som blir sagt og måten det blir sagt på. Det fokuseres på bestemte temaer, det er verken fullstendig ikke styrende eller stramt strukturerte spørsmål. I mitt tilfelle var det leken som gjaldt. Hvor jeg ønsket spontane refleksjoner fra mine intervjukandidater. Det kan skje endringer under en intervjuopprosess og den kan gi ny innsikt og bevissthet, og intervjupersonen kan i løpet av intervjuet komme til å endre sine beskrivelser og tolkninger av tema. Ikke minst i mitt tilfelle når jeg skulle intervju barn. Hvor tema endret seg stadig under selve intervjuet og hvor samtalen tok helt andre veier enn det jeg hadde sett for meg. Ulike intervjuere kan framkalle ulike typer uttalelser om det samme tema, avhengig av kunnskap om intervjuemnet og deres følsomhet. Et slik vellykket intervju kan være en verdifull og berikende opplevelse for intervjupersonen, og kan til og med gi ny innsikt i sin egen livsverden. Det kreves en intervjukompetanse for å kunne intervju. Dette er for eksempel; god hukommelse, fokuseringsevne, språklig kompetanse, evne til å lytte, empatisk kompetanse, åpenhet og nysgjerrighet. (Ringdal, 2001)

Ringdal (2001) hevder at den kvalitative forskeren begynner med svært generelle begrep, som under forskningsprosessen gir mening og blir mer presist definert. Denne forskeren bruker et vidvinkelperspektiv og søker etter nye mønstre. Forskningen er eksplorerende, og har mer nærhet. Kvalitativ metode gir tekstdata og ikke talldata. I tillegg er denne metoden til bruk hvis man vil få mer innsikt i det fenomenet det studeres. Derfor kom jeg fram til at dette ville være en metode som ville passe til mitt prosjekt og den kunnskap jeg søkte. Jeg mener dette vil gi meg en dypere innsikt i hva menneskene jeg treffer vil si og det kan bli mer dialog enn hvis jeg hadde distansert meg fra selve mennesket og bare gått over til kvantitativ metode hvor jeg ville stilt de samme spørsmålene, bare via papir og ikke "face to face".

Kvantitative undersøkelser er ment å svare på kvantitative spørsmål. Ringdal (2001) gir oss et eksempel på dette, som for eksempel hvor mange arbeidsledige er det i Norge og hvor mange er menn? Kvalitative undersøkelser er ikke egnet til å studere kvantitative spørsmål.

Styrken i den kvalitative undersøkelse er å få kjennskap til for eksempel hvordan arbeidsledige opplever sin situasjon eller hvordan de forsøker å mestre denne situasjonen. Kan gi en dypere innsikt i andre menneskers liv. (Ringdal, 2001) Jeg ønsket å finne ut hva læreres syns om lek i skolen og hvilken posisjon de mente leken skulle ha og hvor mye leken ble vektlagt i skolen. Jeg ønsket ikke å finne ut hvor mange minutter eller timer det ble lekt i skolen eller i hvilke fag det ble lekt eller ikke. Dermed ville jeg ha en mer innsikt i lærernes bruk og syn på lek i skolen i dag ved bruk av intervju, enn hva jeg ville ha fått ved kvantitativ undersøkelse med for eksempel spørreskjema.

Som tidligere skrevet er den hermeneutiske tanken nært knyttet til forforståelse og tolkning. I tillegg har den kvalitative metoden en hermeneutisk tilnærming, dette kan vi se ved at vi i denne metoden vil oppnå bekreftbarhet og felles forståelse av mening i en tekst. At vi har fokus på forståelse og forståelsens grunnlag som er bestemt av tidsepoke og tradisjon. Meningsinnholdet er viktig, med en symbolsk mening og beskrivelse av handling for å komme fram til en dypere forståelse. Og å fortolke andres handlinger gjennom tekst. (Thornquist, 2003)

3.2.1 Intervjuundersøkelsenes syv stadier

Før man starter intervjurunden og arbeidet med selv intervjuguiden, er det lurt å sette seg inn i intervjuundersøkelsens syv stadier som Kvale og Brinkmann (2009) legger vekt på.

1. Tematisering.

Finn ut hva formålet med undersøkelsen er. De sentrale spørsmålene i forbindelse med planleggingen dreier seg som intervjuets hvorfor, hva og hvordan;

- Hvorfor: Gjøre klart formålet med oppgaven
- Hva: hente inn kunnskap om emnet som skal undersøkes
- Hvordan: hente inn kunnskap om ulike intervju og analyseteknikker – for deretter å bestemme deg for metode.

For denne forskningsoppgaven er tema lek. Dette tema var planlagt lenge før masterstudiet ble på begynt. Grunnen til at tema lek ble valgt fra min side var fordi jeg alltid har vært

glødende oppatt av lek både i skolen, barnehagen og i samfunnet for øvrig. Jeg hadde tidligere lest en del fagbøker om lek og visste at det fantet masse fagstoff om dette tema. I tillegg syntes jeg det hørtes interessant ut å skaffe informasjon ved å kunne intervjuere lærere og barn i skolen. Valg av metode ble derfor forholdsvis forutsigbar.

2. Planlegging.

Ta hensyn til alle syv stadiene og planlegg studien, før du tar fatt på intervjuarbeidet. Planlegg ut i fra den kunnskap du ønsker.

Jeg tok hensyn til tema for oppgaven og for deretter å finne intervjukandidater som ville svare til mine kriterier som ville gi best svar til oppgaven min. Denne prosessen og planleggingen kommer jeg tilbake til senere i oppgavens del 3.2.1 Innhenting av tillatelse og intervjuguide.

3. Intervjuing.

Utfør intervjuene på grunnlag av en intervjuguide, og med en reflektert tilnærming til kunnskapen som søkes og intervjusituasjonens mellommenneskelige relasjoner.

Jeg hadde på forhånd laget en intervjuguide jeg ønsket å bruke når jeg intervjuet mine kandidater. Likevel var jeg bevisst på at jeg ville at dette skulle være en guide til spørsmål. Ikke helt fastsatte spørsmål jeg ikke kunne vike fra hvis det skulle komme inn på andre interessante områder innenfor tema som ville være relevant for min oppgave. Dette kommer jeg også tilbake til i 3.2.1 Innhenting av tillatelse og intervjuguide.

4. Transkribering.

Klargjør intervjumaterialet for analyse.

Dette betydde at jeg måtte renskrive mine notater fra intervjuene. Gjennom denne renskrivingen gjennomgikk jeg en fortolkningsprosess. Hvor jeg skulle tolke det muntlige språket til det skriftlige. Det sosiale samspillet med mine intervjukandidater blir borte når jeg transkriberer. Transkripsjoner er en oversetter fra talespråk til skriftspråk. Det er ikke ukomplisert å transkribere muntlig tale til skriftlig tekst. Dette er en fortolkningsprosess som er en start på selve analysen. Det blir lettere og mer strukturert å få oversikt over materialet. (Kvale og Brinkmann, 2009)

5. **Analysering.**

Bestem hvilken analysemetode som er best egnet for intervjuene ut i fra undersøkelsens formål og i samsvar med intervjumaterialene.

For å analysere mine intervjukandidaters svar var jeg opptatt av å søke etter et fremtredende mønster. Hermeneutikken ble valgt som en nærliggende hensiktsmessig som en del av mitt analysearbeid. I tillegg var det viktig å la mitt datamateriale møte teoridelen i denne oppgaven.

6. **Verifisering.**

Undersøk intervjufunnenes pålitelighet og validitet. Reliabilitet henviser til hvor pålitelig resultatene er, og validitet vil si hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment å skulle undersøke.

Etter beste evne har jeg gjennomført pålitelige og valide intervju. Validitet er et uttrykk for hvor stor grad resultatene i et forskningsprosjekt er gyldige. Dette vil si at vi undersøker det vi skal undersøke, og at vi ikke inkluderer andre faktorer. (Befring, 2002) Man må unngå mulige feilkilder og forhold som kan true validiteten. Målet med validitet i undersøkelser er at observasjoner og intervjuer er tilpasset undersøkelsens mål, problemstilling og teoretisk grunnlag. (Dalen, 2004) Jeg ønsket i min oppgave å finne ut av hvilken posisjon lekebegrepet hadde i skolen. I tillegg ville jeg vite hva lek er og hvilken betydning synet på lek og læring har i skolen. Jeg har funnet teori om barns lek og hvilket syn lærerplanene har i forhold til lek i skolen. Dette drøfter jeg opp i mot mine kandidaters svar i mine intervjuer. Reliabilitet krever at man i kvalitative undersøkelser samler inn fyldig informasjon om valgt tema. Man bør stille åpne spørsmål i intervjuene og da unngå lukkede og ledende spørsmål. (Eide og Winger, 2003) Her vil det som nevnt tidligere om forforståelse og tolkninger vil det være viktig å huske på sin egen forforståelse, ens egne meninger vil kunne komme fram under intervjuene. Jeg ser at siden jeg forsket i egen skole og kjente mine kandidater til dels vil jeg si at det kan ha påvirket reliabiliteten til dette prosjektet. Reliabiliteten kan også vurderes ut i fra transkripsjonene. Kvale (2006) mener det bør være sannsynlig at hvis en annen person transkriberte de samme intervjuene og man sammenlignet dem så ville de være så like som mulig. For å øke reliabiliteten gjorde jeg umiddelbare transkriberinger av intervjuene. Et

annet forsøk på å øke reliabiliteten var å sikre at jeg leste mine transkriberinger nøye og flere ganger.

Gjennom å være nøyaktig i sin gjennomføring av intervjuene vil man oppnå troverdighet. Undersøkelsen må utføres på en slik måte at informantene kjenner seg igjen i beskrivelsene og at den skildrer menneskene og fenomenene på en sikker måte. Det blir viktig i den forbindelse at man tilbringer tid i miljøet man skal undersøke eller med de kandidater man skal intervjuer (Vedeler, 2000). Dette ble naturlig da jeg intervjuet mine kandidater på en kjent skole. Dermed tilbringer jeg mye tid i dette miljøet jeg skulle undersøke. Jeg var daglig i det miljøet jeg skulle undersøke. Jeg vil i tillegg si at å reflektere og å ha et kritisk blikk på å forske i en kjent skolen er nødvendig. Dette kommer jeg tilbake til i oppgaven.

Undersøkelsens pålitelighet kan trues hvis forskeren ikke har forberedt seg grundig nok, hvis utvalget ikke er godt nok eller hvis analyseringen av dataene ikke er gjort på en skikkelig måte. (Vedeler, 2000) Jeg hadde ingen erfaring med å gjennomføre intervjuer til en undersøkelse før, derfor ble det naturlig for meg å innhente faglitteratur på dette området. I tillegg ble det viktig for meg å ta meg god tid til å utforme intervjuguiden som skulle gi grunnlaget for selv intervjuene. Jeg passet hele tiden på at min intervjuguide skulle passe til min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Likevel ser jeg at jeg kunne vært enda mer grundig på dette området slik at jeg hadde fått enda mer ut av intervjuguiden til mine analyser. Utvalget av mine intervjukandidater hadde jeg god kjennskap til fra før, derfor er jeg rimelig sikker på at de utfylte kriteriene for utvalget. Det kan være vanskelig å være helt objektiv, grunnen er at det skapes en intersubjektivitet mellom partene i intervjusituasjonen som kan få innvirkning på utfallet av informasjonen fra intervjuet (Kvale, 2006).

7. Rapportering.

Metodebruken og undersøkelsesfunnene formidles i en form som overholder vitenskapelige kriterier, tar hensyn til undersøkelsens etiske sider, og resulterer i et lesbart produkt.

Jeg sendte inn en søknad med prosjektbeskrivelse og fikk denne godkjent slik at jeg kunne intervjuer barn og voksen til dette forskningsprosjektet. Jeg har valgt å kategorisere mine funn ut i fra ulike tema som er relevant og som svarer til problemstillingen. Temaene jeg har valgt er som i teoridelen, lek, læring og lek og læring i skolen. Helt til slutt har jeg valgt å ha med

en del om leken og det hele mennesket. Dette fordi mine kandidater til dels sier noe om dette og dels fordi det er en viktig del av min teoridel som jeg kan knytte til mine funn.

Kandidatene er holdt anonyme for å tilfredsstille de krav som er satt for forskningsoppgaver. (Kvale og Brinkmann, 2009)

3.3 Utvalget

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere mitt utvalg til forskningsintervjuene, hvorfor dette valget ble gjort. I tillegg vil jeg gi en beskrivelse av hvordan jeg gikk fram da jeg skulle innhente tillatelse til intervju.

3.3.1 Innhenting av tillatelse

Informantene i kvalitative studier velges ut fra en vurdering av hvor informasjonsrike de kan være i forhold til temaet for undersøkelsen (Dalen, 2004, Vedeler 2000). For å få informasjon om det jeg trengte for å gjennomføre en kvalitativ metode med intervju, tok jeg kontakt med NSD, Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste – Personvern. Jeg fikk informasjon om å fylle ut et elektronisk meldeskjema der jeg gjorde rede for hvor jeg skulle intervju, et informasjonsskriv til intervjukandidatene og en intervjuguide. (vedlegg 1 og 2)

Informasjonsbrevet til intervjukandidatene tok jeg utgangspunkt fra en mal jeg fant på NSD sine nettsider. Intervjukandidatene fikk ikke vite spørsmålene til intervjuet på forhånd, dette ønsket jeg ikke. Jeg ville ha spontane svar fra mine kandidater og i tillegg at de skulle være minst mulig preget av for fastlagte spørsmål. Jeg ønsket å få så ærlige svar som mulig som ikke har blitt påvirket av meg av mine holdninger i stor grad. Dette legger jeg til grunn for den forforståelsen jeg skrev om tidligere. Det er viktig at den forforståelsen, de holdningene og erfaringene kandidatene skulle ha med seg inn i sleve intervjuet ble så spontant som mulig. Kandidatene hadde ikke mulighet til tolkning av mine spørsmål på forhånd. Jeg var ikke ute etter noen fasitsvar, men tanker og holdninger til tema lek.

Rektor på skolen jeg jobber i til daglig hadde gitt meg klarsignal på at jeg kunne bruke skolen som forskningsgrunnlag. Alt materiale jeg får skal bearbeides og analyseres, derfor er det viktig å begrense antall intervjukandidater. Hvis det blir for mange, så kan man få vanskeligheter med å gå i dybden av kildematerialet og man kan muligens komme i konflikt med prosjektets ressurser i form av tid og penger. (Fugleth og Skogen, 2006) Jeg kom fram

til et utvalg på 6 voksne og 6 barn. Alle kandidater, både lærere og barn med samtykke fra foreldre ønsket å delta på intervjuene. For oppgavens mangfold og relevans intervjuet jeg barn i skolen fra 1. trinn og voksne fra 1. til 4. trinn. Skole ble også valgt på grunn av oppgavens relevans. Kvale (2006) hevder at det er viktig ikke å velge tilfeldig informanter, heller velge informanter som representerer et emne, i dette tilfelle vil det da være naturlig å velge pedagogisk personale. Intervjuekandidatene som skulle representere det pedagogiske personalet ble valgt fra ulike trinn, tre fra 1. trinn, en fra 2. trinn, en fra 3. trinn og 1. fra 4. trinn. Valgte tre fra 1. trinn fordi der skal det være lek som en del av deres hverdag. Kriteriene for valg av barn var å skape gode dialoger og samtaler, derfor la jeg vekt på god språkforståelse. Valget ble to gutter og to jenter fra 1. trinn. Intervjuene med barna hadde jeg i grupper to og to. Dette for å korte ned prosessen, men også for at barna skulle kjennes seg trygge. Det vil være lettere for barna å skape gode dialoger når de er trygge og har tillitt til hverandre.

For å få et best mulig valg av informanter forutsetter dette at forskeren har både teoretisk grunnlag og kulturkompetanse for å kunne vurdere hvilke informanter han ønsker seg (Dalen 2004 i Fugleseth og Skogen, 2006) De sier videre at kulturkompetanse med kjennskap til praksisfeltet kommer ikke av seg selv, men at det godt teoretisk grunnlag kan kompensere for det. Jeg valgte å legge mine intervjuer til en skole jeg hadde kjennskap til, den skolen jeg jobber i til daglig. Dette gir meg en god kulturkompetanse innenfor skolens daglige drift. Grunnen til at det ble den skolen jeg jobber i til daglig er for å kunne gå inn i dybden av skolen og virkelig analysere den fra innsiden som forsker og ikke som førskolelærer eller kollega. Man kan stille seg spørsmålene om det var etisk riktig å velge samme skole som jeg jobber på, og vil dette gi utslag for svarene jeg fikk fra mine kandidater? Dette er vanskelig å svare på, selv om jeg ser i etterkant av mine intervjuer at det kan ha sine fordeler og ulemper. Jeg hadde mine antakelser for hva mine kollegaer kom til å svare og de hadde sine antakelser om hvilken holding jeg hadde til lek, noe som igjen kan ha gitt utslag i hva de svare på spørsmålene. Dette er noe jeg ser og som jeg kunne gjort annerledes. På tross av det mener jeg at jeg har fått fullverdige svar på mine forskningsspørsmål på lik linje om jeg ikke hadde kjent mine intervjukandidater.

3.3.2 Prosessen og gjennomføringen av selve intervjuene

Dalen (2004) vektlegger å gjennomføre prøveintervju før man intervjuer informantene sine. Jeg valgte derfor å utføre prøveintervju for å finne ut om det jeg hadde planlagt var gjennomførbart og funksjonelt i forhold til de spørsmålene jeg hadde i intervjuguiden. Jeg ønsket å gjøre dette for å avklare misforståelser eller vanskelige formuleringer i spørsmålene mine. Prøveinformanten er i familie og har 40 års erfaring i pedagogyrket i ulike stillinger. Jeg opplevde prøveintervjuet som veldig positivt og nødvendig. Jeg gjorde lite endringer i form av min intervjuguide. Jeg bestemte meg likevel for at jeg skulle bli mer bevisst på å stille eventuelle oppfølgingsspørsmål. Jeg hadde ingen prøveintervju med barn, dette tar jeg selvkritikk for, fordi dette hadde vært det mest nyttige prøveintervjuet å ha. Jeg ville ha blitt mer klar over hvor konsentrert man må være for å følge opp spørsmål og å holde tråden for det man spurte om. I tillegg ville jeg blitt mer bevisst på at samtalen kom til å ta andre vendinger enn det jeg var klar over. Dette til tross for at jeg har gode erfaringer med barneintervju og samtaler med barn fra tidligere.

Spørsmålene jeg sitter igjen med etter intervjuene og prosessen rundt intervjuene med utvalg og søknadsprosessen er noen. Da jeg intervjuet barna la jeg fort merke til at barna så på meg som en lærer og de virket av og til usikre på om de svarte riktig eller galt på spørsmålene jeg stilte. Dette ble viktig for meg å informere barna om slik at de visste at det ikke skulle være riktige eller gale svar til de spørsmålene jeg stilte. Jeg informerte om at jeg ville ha deres svar på spørsmålene og at alle svar jeg fikk var like bra. Likevel tenker jeg at barna så på meg som dere lærer og at de ikke turte å si alt de ville ha sagt hvis jeg ikke var deres lærer. Samtidig tenker jeg at det kanskje er trygt å svare på spørsmålene med en de kjenner og er trygg på. Det er ikke sikkert jeg ville fått andre svar, selv om dette er viktig å ta i betraktning. Er det slik at barna ville gitt meg andre og mer utfyllende svar hvis jeg ikke hadde kjent barna jeg intervjuet, eller fikk jeg mer ut av å velge barn jeg kjenner for å få mer utfyllende svar? Kan man basere seg på at dette er valid/troverdig nok for oppgaven i sin helhet? Vi har sammen klart å skape gode og reflekterte dialoger og samtaler. Samtalene med barna forholdt seg ikke til tema

Jeg valgte å notere under alle intervjuene. Dermed valgte jeg bort lydopptak fordi jeg ville få en personlig samtale hvor jeg aktivt ville lytte til hva kandidatene mine sa. Kvale og

Brinkmann (2009) sier at man må stole på sin empati og erindring hvor man skriver hovedelementene i intervjuet ned etter samtalen, med notater som er tatt under selve intervjuet. De sier videre at det kan være distraherende å ta mye notater underveis av intervjuet noe jeg meg. Mine kandidater var engasjerte i tema, de hadde mye å meddele i intervjusamtalen. Likevel gikk ikke dette ut over kvaliteten på intervjuet, heller tvert i mot. Jeg fikk god kontakt med mine kandidater og vi fikk til en samtale. En samtale jeg mener ville vært annerledes hvis kandidatene visste at det ville bli tatt opp på lydbånd. Kandidatene ga uttrykk for at vi hadde fått til gode samtaler sammen og at det ikke var distraherende for dem at jeg tok notater. De sa selv at de kunne si mer til meg når jeg ikke tok opp på lydbånd.

4.0 Presentasjon av datamaterialet og drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere materialet jeg innhentet ved mine forskningsintervju. På grunnlag av dette materiale vil jeg kunne drøfte skrevet teori, og gi indikatorer på hva mine intervjukandidater sier og mener om lek. Jeg vil ved hjelp av mine forskningsspørsmål komme fram til mitt hovedspørsmål og problemstilling for oppgaven som er: *"Hvilken posisjon har lekebegrepet i skolen?"* Jeg vil drøfte funnene ved hjelp av sitater fra intervjukandidatene opp i mot teoridelen. Beskrivelsene vil bli kategorisert ut i fra ulike temaer som kom fram under intervjuene og intervjuguiden. Jeg har i tillegg valgt å se mine funn opp i mot teoridelen slik at kategoriene kan kjennes igjen fra teoridelen.

Kategorisering av svarene intervjukandidatene gir meg et systematisk blick. Noen kategorier var naturlig å komme fram til. Disse kategoriene kunne jeg se i sammenheng med teoridelen. Andre kategorier måtte jeg analysere og tolke flere ganger før jeg kom fram til. Dette vil naturlig være en subjektiv forståelse med mine egne forforståelser, erfaringer og tolkninger i lys av hermeneutikken. Likevel vil det være med faglig blick ut i fra teorien og ut i fra kunnskap jeg har tilegnet meg som fagperson innen for yrket i skole og barnehage.

4.0.1 Valg av metode for analyse

Målet med analysen er å finne fram til sammenhenger i datamaterialet. Det finnes ulike metoder man kan velge når man skal analysere et datamaterial. Temaorientert koding er den metoden jeg har valgt å bruke. Den innebærer at jeg valgt ut enkelte utsagn med relevans for ulike tema fra datamaterialet. En ulempe ved å gjengi sitater i analysen er at det kan bli både

uoversiktlig og omstendelig. Selve utvelgelsen av sitatet er påvirket av forskerens personlige oppfatninger (Grønmo, 2002). Ved å velge sitat og utsagn fra mine kandidater fikk jeg fremhevet kandidatenes egne uttalelser. Koding av datamaterialet er en viktig del av analyseprosessen. Forskeren må systematisk gå igjennom dataene for å se etter sammenlignbarheter eller merkelapper på hva dataene egentlig handler om. (Dalen, 2004) Dette har jeg gjort ved å kategorisere mine funn ved bruk av små overskrifter.

Refleksiv tolkning er en del av den kvalitative metoden. Dette innebærer hvordan man tolker og analyserer materialet man innhenter. Man må ta på alvor hvor mange slags ulike språk, sosiale, politiske og teoretiske elementer som er sammenvevd i den kunnskapsutviklingsprosess som empirisk materiale konstrueres og tolkes i. Dette gir mer mulighet for tolkninger av forståelse snarere enn å fastsette sannheten. Noe som er viktig i forhold til relasjoner mellom mennesker. Refleksjon kan defineres som tolkning av tolkning, igangsettelse av kritisk selvprøving og egne tolkninger av empirisk materiale. Det er viktig at man går omsorgsfullt og refleksivt fram og at man funderer over hva empirisk materiale betyr og hvorfor man gjør visse tolkninger før man uttaler seg om at virkeligheten er sånn man har tolket den (Alvesson og Sköldberg, 1994).

4.1 Hva sier kandidatene om lek?

I kapittel 2.1. skrev jeg om hva lek er, ulike teorier om lek og ulike typer perspektiver på lek. Noen av mine forskningsspørsmål er: ”Hva er lek?” og ”Hvilket syn har vi på barns lek i skolen?” derfor mener jeg det er naturlig å analysere hva mine intervjukandidater mener lek er og da kunne se dette opp i mot teorien jeg har skrevet. I tillegg vil jeg sette fokus på hva lek er. Dette på bakgrunn av at jeg underveis kom fram til at lek er noe mer enn jeg tidligere hadde ment. Det var viktig for meg å vite hva mine intervjukandidater tenkte om lek. Å få vite synet til pedagoger i skolen om hva lek er for dem kan også gi en indikator om hva leken betyr for dem personlig, da også hvordan synet på lek reflekteres gjennom bruk av leken i skolen. Kandidat 1 sier: ”... *Samtidig mener jeg at forskjellen ikke ligger i forskjellen på profesjonen, men i og på det menneskelige plan.*” Her ser jeg at min kandidat setter fokus på det menneskelige og viktigheten av hvordan man er som menneske. Slik vi er som menneske vil gjøre seg gjeldende for hvordan vi er som lærere, derfor er det viktig å sette fokus på hva kandidatene mente om lek som menneske og ikke bare som lærer.

Mine intervjukandidater deler seg inn i kategorier innenfor de tre lek områdene jeg skrev om i kapittel 2.1.1 til 2.1.4. Ut i fra teoridelen hadde jeg fokus på tre ulike perspektiver på lek, det filosofiske perspektivet på lek, det kognitive perspektivet om lek og det psykoanalytiske perspektivet på lek, dette fokuset kan ha preget min kategorisering. Et fellestrekk for alle mine kandidater er at de mener leken er viktig i forhold til det kognitive synet på at man lærer gjennom lek, som en pedagogisk metode. Slik jeg har oppfattet skolen tradisjoner er dette et syn mine kandidater deler med mange andre pedagoger i skolen. Pedagoger i dagens skole ser lek som en metode for at barn skal lære å innhente seg ny kunnskap. Da blir leken et "lovlig" redskap i skolen, ikke som en kraft i seg selv eller bare for barns livsglede. Leken i skolen, både ute og inne, blir for å lære Det skal oppnås fagkunnskap når man skal ta i bruk leken i skolen. Steinsholt sier om leken at: *"Vi må bare kjenne til leken ved å leke"* (Steinsholt, 1994:2). Dermed må vi leke hvis vi skal bli kjent med lekens og dens verdier. Kandidat 1, 2 og 4 ser på leken som en væremåte og som en del av selve livet, noe som skiller seg ut fra de andre kandidatene som ser lek som kognitivt. De ser lek som en større del av livet, de ser ikke bare på leken som en pedagogisk metode for å lære. Leken blir viktig i seg selv.

Jeg vil presentere lærernes syn på lek og barnas syn på lek. Ved første gjennomlesing av datamaterialet betrakter barna leken som mer konkret, med materielle konkreter som må være tilstede for at barna mener at de leker. Barn4 refererer lek til: *"Klatre på klatrestativet... Ha det gøy."* Hvis de ikke treger materielle konkreter til leken leker de ofte regelleker, hvor reglene er satt og "frileken" er mindre eksisterende. De referer til lek som når de husker, leker sisten og hopper tau. Slik som barn2 sier: *"Sisten, gjemsel, hoppe tau, rødt lys."* Det var utfordrende for barna å reflektere over hva de mente lek var. Likevel sier enkelte av barna at lek er: *"Ha det gøy og more seg og sånn..."* *"Leke med andre..."* Barna ble av og til distraheret i samtalen og kom inn på andre temaer, hvor de fantaserte og snakket om andre ting. Jeg vil kategorisere selve intervjuet som en lek i seg selv hver gang samtalen gikk over i andre temaer, hvor de ler og fantaserer over ulike hendelser og episoder. Barna forteller historier om hva de har lekt før, det blir en dialog og fortelling barna i mellom. Piaget (1982 i Eide og Winger, 2003) ville hevde at disse historiene var fabulerende svar, barna redder seg ut av en situasjon uten å forholde seg til temaet. Disse svarene kan oppfattes som lek for

barna. De reflekterer ikke over mine spørsmål, de leker heller med svarene uten at de selv er klar over det. Mine voksne kandidater holdt seg innenfor tema, de svarte på mine spørsmål og holdt fokus på disse under hele intervjuet. Så kan man spørre seg om hvem som reflekterer over hva og hvem som leker seg fram til sine svar uten at de vet det. Og uten at jeg som forsker på lekens posisjon i skolen la merke til det før nå. Hvorfor har jeg ikke lagt merke til dette før nå? Det skapes en dialog mellom voksen og barn i intervjuet. Har barn og voksens dialoger sjanse til og møtes eller har vi på en eller annen måte vokst fra hverandre. Vi kan ikke leke på barnas permissisjoner lenger, kan vi ha dialoger hvor vi forstår hverandre fullt ut? Hvis vi hadde betraktet leken som ett av de viktigste elementer i livet, så ville vi ikke vokse fra leken. Vi ville da ta med oss leken til de voksnes verden fordi vi ser på leken som verdifull for selv livet. Leken ville bli en opprettholdelse av selv livet. Gjennom å opprettholde leken i de voksnes verden ville vi ha mulighet til å snakke samme språk gjennom å leke. Det er mulig vi ikke hadde lekt på samme måte, likevel ville det vært mulig å skjønne kodene i leken som igjen gjør det mulig å skape en tettere dialog mellom barn og voksne. Leken blir et viktig bindeledd mellom barn og voksen og kan bidra til en større forståelse av hvordan det er å være barn og hvordan det er å være voksen. Voksne skal ikke bli barn og barn skal overhode ikke bli voksne, men dialogen mellom voksne og barn vil mulig utvikle seg i positiv retning. Relasjonene mellom barn og voksen ville bli mer forståelsesfull, det vil skapes dialog i et møte. Når det gjelder å bygge relasjoner viser jeg dette i teoridelen 2.4.1. hvor Spurkeland (2005) er opptatt av relasjonskompetanse og sier at en leder på en arbeidsplass må skape tillit, trygghet og trivsel for å kunne være en god leder. Han hevder at det er lederen som må ha dialoger og gi handlingsrom til sine ansatte. Barna trenger også å bygge tillit, trygghet og trivsel for å kunne være gode elever. Det må skapes dialog mellom barna og mellom barn og voksen for at det skal kunne gi handlingsrom for kreativitet og gode relasjoner mellom barn og voksen. Det er den voksnes ansvar å bygge disse gode relasjonene. Nordahl (2002) legger vekt på at lærer og elev må ha et godt forhold for å oppnå trivsel og best mulig læringseffekt for elevene. Tiller (1998 i Eide og Winger, 2003) hevder at det ikke er barns skyld om vi voksne ikke forstår dem. Det kan ha en sammenheng med at vi har glemt vår barndom som vi ikke lenger har kontakt med.

4.1.1 Filosofisk perspektiv på lek

Som jeg skrev tidligere er det å se lek ut i fra et filosofisk perspektiv en "ikke - funksjonell

tilnærming” til leken. Filosofen Immanuel Kants hevder at lek er uttrykk for den menneskelige natur og at den er nært knyttet til den estetiske erfaring (Steinsholt 1999:51). Dette baserer seg på Schillers forestilling om at vi kun kan oppdage vår menneskelighet når vi leker. Det som kjennetegner Schillers perspektiv på lek er at han gir leken en grunnleggende rolle i menneskets liv. Kandidat 1, 2 og 4 er opptatt av, da de sier at leken er en væremåte, en indre motivasjon og at leken er overordnet alt. Leken for disse kandidatene blir mer enn en metode man skal bruke i skolen for å innhente læring. Leken blir noe som skal være med deg i livet og være en del av livet. Slik jeg ser på det er leken noe man ikke kan se bort ifra, noe som skaper mennesket til å være mennesker.

Kandidat 1 sier at: *”Lek er en væremåte. Vi må leke for å opprettholde livet fysisk og psykisk. Leken er et behov akkurat som alle andre behov som vi har. ...Vi spiser når vi er sultne, sover når vi er trøtte. Slik er leken også.”*

Kandidat 2 sier at: *”Lek er indre motivasjon, ønske om å gjøre noe selv. Lek er ikke bare å leke, som for eksempel, slå på ring.”*

Kandidat 1 mener lek er noe mer enn bare en metode man skal bruke for å lære. At leken er en væremåte vil for meg bety at det er en form for eksistensiell tanke. En tanke om at leken er i livet vårt. Det er en måte å være på og en måte å eksistere på. Kandidaten mener at leken er så viktig at man ikke kan leve uten. Jeg undrer meg om kandidaten kan mene at leken blir en måte å leve på, eller bidrar leken til at mennesket lever? I så tilfelle blir leken så eksistensiell at vi ikke kan leve uten leken. Da vil vi som voksne ikke leve fullstendige liv uten leken. For leken er så viktig at den opprettholder våre liv. *”Leken gir oss noe som menneske, den er med på å holde oss i live... Vi fortsetter å leke i voksenlivet også. Eller vi ønsker å gjøre det. Noen stopper å leke, da tenker jeg det er stopp i et sted i alle behovene... Leken er for å gjøre livet lettere”* sier også kandidat 1. Kandidaten hevder at vi leker når vi er voksne, vi har da andre former å leke i. Vi forteller vitser, tøyser og tuller og vi gar selskapsleker. Er det slik at leken endrer seg fra barnelek til voksenlek? Det kan synes slik at vi voksne må sette andre ord på å leke. Vi leker ikke, vi tøyser og tuller, vi får oss en hobby eller vi trener. Hvis vi stopper å leke, så vil ikke alle behovene i vårt liv bli fylt. Våre behov vil ikke bli dekt, vil vi bli mindre lykkeligere som menneske? Vil vi oppleve at det er noe som mangler i livet vårt, og det vi mangler er leken og det frie? Det som skaper oss som menneske og som gir oss en livskvalitet

og en glede over livet. Er det slik at hvis vi ikke får lekt så vil denne gleden bli borte?

Når man ser på utsagnet om at lek er en indre motivasjon som kandidat 2 sier, et ønske om å gjøre noe selv, lek som en drivkraft. En egen driv for å kunne utføre noe selv, en lyst og indre motivasjon til å kunne leke for å skape noe godt for seg selv. En egen skaperglede og egen kraft til å utføre. Steinsholt skriver om Nietzsche som mener at lek er som en skaperkraft. At ved å leke skaper man seg selv på en kreativ måte. Vi utfordrer virkeligheten gjennom leken og sier ja til våre egne muligheter (Steinsholt, 1999). Den generelle delen i K-06 fremhever skaperkraften ved et ønske om å danne ulike menneske typer som skal kunne være kreative, og den skal være med på å vekke den skapende trang i hver enkelt elev. Opplæringens mål er å utvide barns, unges og voksnes evner til erkjennelse og opplevelse, til innlevelse, utfoldelse og deltakelse. (K-06) Hvor mye bruker vi denne generelle delen i opplæringen og undervisning i skolen? Klarer vi å forene den generelle delen med de kompetansemålene vi er opptatte av å nå? I likhet med kandidat 2 er jeg enig i at lek er indre motivasjon og en skaperkraft i seg selv. Ved å leke i skolen vil vi kunne gjøre den generelle delen levende.

Som jeg tidligere har nevnt sier Huzinga (1938) at leken er eldre enn kulturen og at leken er en del av menneskets naturlige element. Denne tanken er også i tråd med hva Lillemyr (1999) sier lek er. Lek er mangesidig, lek er moro og lek er lystbetont. Lek er viktig for sleve livet, lek er en skaperkraft, lek er språk, kunst og estetikk. Lek er en del av HELE livet. Lillemyr sier også at leken beriker barnet. Både kandidat 1 og 4 vektlegger leken som en del av livet og som noe viktig, ikke ut fra læring, men ut i fra livet selv. Kandidat 1 sier at: *"Leken gir oss noe som menneske, den er med på å holde oss i live. Det er et behov vi har som alle andre behov... Leken er til for å gjøre livet lettere."* Kandidat 4 synes lek er så viktig at kandidaten mener: *"Leken er overordnet alt! ... Lek er en livsutfoldelse. Ikke helt menneske uten lek."* Av alle svar i mine intervjuer synes jeg disse utsagnene var det mest interessante. Kandidatene mener leken er så viktig at den er overordnet alt, og er med på å holde oss i live. Jeg vil trekke dette synet på lek opp mot Schiller (2004) som mener det er gjennom leken den eneste måten vi kan bli hele mennesker. Leken er noe vi trenger for å kunne overleve som menneske. For kandidat 4 blir leken så viktig at man ikke kan unnvære den i livet. Leken skaper oss og beriker oss som mennesker. Kandidatene har et forhold til leken, de verdsetter leken som en del av livet. Lek er en utfoldelse av selve livet, altså kan man leve livet gjennom leken. Man

kan ikke leve et helt liv uten lek. Jeg undrer meg hvorfor vi ikke gir mer rom til leken i skolen. Siden leken er en del av selve livet kan vi ikke glemme leken og livet i skolen. Fagkunnskap og gode måloppnåelser kan vi ikke få hvis ikke har med oss livet, og når leken er en del av livet vil det være naturlig med lek.

4.1.2 Kognitivt perspektiv på lek

Det kognitive synet på lek er knyttet opp mot Piagets syn på lek. Teoretikerne innen denne retningen er opptatt av den innvirkningen samfunnet, kulturen og miljøet har på utviklingen. Piaget mener at erfaringer og opplevelser vi tilegner oss blir lagret i skjemaer/systemer, som videreutvikles etter hvert som vi får flere erfaringer (Lillemyr, 1999). Kognitive leketeorier legger hovedvekt på den intellektuelle utviklingen hos barnet. Begrepet *kognisjon* omfatter sansing, persepsjon, utvikling av forestillinger, hukommelse, begrepsutvikling, språkdannelse og tenking (Lillemyr, 2004). Sentralt i Piaget sitt læringssyn, er barns evne og trang til problemløsning. I dette ligger det at barn har en iboende nysgjerrighet og forskertrang; de har et ønske om, og behov for, å skape mening i tilværelsen.

Kandidat 3 sier at: *"Lekende læring og lærende lek. Ligger noe i dette... Barna skal få lov til å leke ut"*

Kandidat 5 sier at lek er: *"Leker skole for eksempel, det er en prosess som gjør at du gjør den verden til din. Og gjennom det dannes kunnskap. Derfor er lek kjempeviktig – og avgjørende for å lære."*

Kandidat 6 sier: *"Leke skole, cowboy og indianer... Mer organisert lek nå og mer ting å leke med. Lek for å lære."*

Kandidat 1 sier: *"Lek er også for å lære, sikkert for en praktisk side."*

Disse utsagnene om ses på som det kognitive syn på lek. At barn lærer noe gjennom leken, og at leken er til for å lære noe. Her sier kandidatene at lek har en sammenheng med læring og at leken er til for at man skal lære. De nevner ikke at leken er en væremåte og en del av selve livet slik kandidat 1,2 og 4 var opptatt av. Kandidat 5 sier likevel at: *"Den sosiale kompetanse bygges også opp gjennom leken. Forstår lekekoder bedre jo mer man leker, sosialt samspill med andre barn... Voksne må støtte barns lek... Leken er ikke for å slå i hjel tid på skolen."*

Leken blir ikke bare for læring av fag, men også i forhold til den sosiale kompetanse.

Kandidat 1 vektlegger ikke at lek er til for å lære. For denne kandidaten er lek for å lære av en praktisk årsak. Lek for å lære av en praktisk årsak? En praktisk årsak fordi det er praktisk å lære eller fordi det er praktisk å leke seg fram til læring? Likevel ser jeg at kandidaten mener at å lære i leken er ikke det viktigste. Ved å si at det er en praktisk årsak er dette fordi det vil bli lettere for barn å lære gjennom leken siden leken er en væremåte og en måte barn er på som de kjenner seg igjen i. Det vil være lettere for dem å innhente læring ved å leke seg til læring. Det vil for denne kandidaten ikke være vektleggende å se på leken som en del av å lære annet enn at kandidaten mener leken kan bidra til læring.

Når jeg fordypet meg inn i svarene til mine kandidater ser jeg at kandidat 3 sier at lek er til for læring, samtidig sier kandidaten at barn skal få lov til å leke ut. Kandidaten har ulike syn på hva leken er, og sier i hovedsak at hun legger vekt på at lek er til for å lære og at læring er til for leken. Ved å se nærmere på hva kandidaten kan mene om at læring er til for leken mener jeg at læring kan bidra til å utfylle leken. Lærer vi noe nytt kan dette dras med inn i leken og det nye vi lærer kan lekes. Leken må inneholde en eller annen form for læring for kandidaten. Hvilken læring kandidaten referer til, er det kunnskapslæring om fag eller den sosiale læringen? Man kan velge å tro at det var begge typer læring kandidaten ville frem til at leken inneholdt. Likevel er det begrepene læring som er det vesentlige for svarene kandidaten ga om hva lek var. Kandidat 5 og 6 fremhever det å leke skole. Kandidat 6 sier også at det er mer organisert lek i dag enn da kandidaten var mindre og at det er mer ting å leke med. Kandidaten fremhever at det er viktig med materielle ting for at barna skal kunne leke i dag. Dette er i samsvar med det mine barnekandidater sier om lek og hva de mener lek er. Kandidat 5 sier at gjennom lek dannes kunnskap, derfor er lek viktig og avgjørende for å lære. Man lærer gjennom å leke seg fram, fra leken som en prosess til kunnskap. Slik sett er leken viktig for innlæring av kunnskap i skolen. Ved å ha et kognitivt perspektiv på lek vil dette være i tro mot skolens oppfattelse av lek. Da vil leken bli et fenomen for å tilegne seg kunnskap. Leken vil være et mål for å oppnå kunnskap og fokus på kompetanse innefor fag.

4.1.3 Psykoanalytisk perspektiv på lek

Psykoanalysens far er Sigmund Freud (1856-1939). Psykoanalyse er en teori om hvordan personligheten dannes og hvordan den utvikles gjennom biologiske prosesser og energier.

Psykoanalysen er i tillegg en metode som ble brukt i terapi for å åpne opp for indre, ubeviste konflikter og problemer. Freud la i tillegg stor vekt på drømmene og tolket disse.

I likhet med Sigmund Freud mente også Erik H. Erikson at barn kunne løse konflikter og angst gjennom leken. Et hovedpoeng i Eriksons teori om lek er at når barnet føler sin identitet truet eller opplever angst, vil det forsvare seg mot dette ved å bruke regresjon (Lillemyr, 2004:141). For Freud og Erikson er leken viktig for barnet. På en sosialt akseptert måte får barnet utløp for sine grunnleggende drifter og sine ubeviste motiver gjennom leken i følge Freud. Angst og konflikter kan løses opp og det vil ofte forekomme regresjon i leken som forsvar mot dette. ”Regresjon er en prosess der barnet i sin atferd vender tilbake til et tidligere (lavere) utviklingsnivå på grunn av frustrasjon, angst eller liknende” (Lillemyr, 2004:139). Erikson er enig med Freud at leken har stor betydning for barns bearbeiding av angst, og derfor viktig i forhold til hvordan barnet gjennomlever de ulike utviklingskrisene som barnet må gjennom. Erikson mener det skjer en katarsis (renselse) for barnet i leken, fordi det er lov å sette til side gjeldende normer og regler, og barnet kan også teste ut hva det mestrer og et behov for å prøve å være voksen (Lillemyr, 2004).

Denne tanken om lek er det gjennom barnets drifter, begjær og behov. Barna leker for sitt eget behov, for å tilfredsstille sine behov og begjær. Kan også bearbeide ulike typer sorger, gleder eller andre erfaringer barn har som de tener å bearbeide.

Kandidat 1 sier at: *”Sett fra den psykoanalytiske siden leker vi for å bearbeide sorg kanskje eller vi leker for å bearbeide oss til voksenrollen.”*

Kandidat 3 sier at: *”Barna må få lov til å leke ut”*

Kandidat 3 legger vekt på at barna skal få leke ut, kandidaten legger vekt på at barna skal få leke ut sine egne erfaringer og opplevelser gjennom sin egen lek. Slik vil de kunne bearbeide sine opplevelser gjennom leken. Leke ut sine egne følelser slik at barna selv kan forstå hva de selv tenker og kjenner om sine følelser. Slik blir følelsene deres egne og lettere for barna å forstå og å håndtere selv. Når man analyserer kandidatene sine svar kan disse svarene passe innenfor kategorien psykoanalytisk tanke om hva lek er.

Kandidat 1 har et reflektert syn på hva lek er og mener lek et både filosofisk og psykoanalytisk. I forhold til den psykoanalytiske tanken sier kandidaten at man kan leke for å bearbeide sorg, og kanskje til og med for å forberede seg til voksenrollen. Slik jeg ser det vil kandidaten si at man kan bearbeide seg i forkant av noe. Altså mener min kandidat slik jeg ser det at man kan forberede seg på å bli voksen gjennom leken. At man leker seg fram til å ta voksenrollen. Blir man et mer helt menneske ved å leke seg til voksenrollen? Kandidaten sier også i en kort replikk at lek også kan være læring av en praktisk årsak. Kandidat 1 ser leken på en annen måte enn de andre kandidatene ved å ha flere syn på hva leken er.

4.2. Hva sier barna om lek?

4.2.1. Regelleker og konkrete leker

De første svarene jeg får da jeg spør barna om hva lek er svarer de: *"Sisten, gjemsel, rødt lys, hoppe tau."* er lek for barn2. *"Hoppe på trampolina."* sier barn 5 og barn 4 sier: *"Klatre i klatrestativ."*

Dette er konkrete leker som er enkle for barn og voksne å se på som lek. Regellekene inneholder regler som er gitte og må følges for at leken skal fungere og bli oppfattet som vellykket. Å klatre på klatrestativ eller hoppe på en trampoline er håndfast materiell som skal til for at leken skal kunne bli til.

4.2.2. More seg og å ha det gøy

De fleste av barna sier aller først i intervjuet at de mener å leke sisten, gjemsel, hoppe tau og klatre i klatrestativ er lek. Flere av barna sier at lek er moro og å ha det gøy. Barn 3 sier at lek er: *"Ha det gøy. Å more seg og sånn..."*

Barn6 mener lek er: *"Lek må være morsomt, ikke feking og slåing og sånn."* Når man leker kan man ikke opptre voldelig. Her er det mulig at barn6 er opptatt av at jeg er læreren slik at barnet vil fram til at man skal være greie mot hverandre og ikke sloss. Barnet legger i sin uttalelse at selv om det skal være gøy skal det være gøy innenfor etiske regler. Det skal ikke være gøy på andres fysiske bekostning som å fekte eller slå. Å fekte og å slå er ikke gøy, dermed skal det ikke være en del av å leke. Det tydelig at lek for barna er å ha det gøy. Lek er noe som skal være moro. Det skal være lystbetont. Barna mener at leken bør komme fra barna

selv, for det er de selv som vet hva de synes er gøy og moro. Barna må være med å "eie" leken selv. Leken må bli en del av dem selv slik at det kan forbli lystbetont.

Barn2: *"Katt og mus, hoppe tau – liker å leke med hest – ikke gjort det så mye da. Flaggermus lekte vi en gang – hang opp ned, nesten et kvarter."*

Barn1: *"Hva var det som var så moro med den leken egentlig."*

Barn2: *"Hva het vi egentlig? Jo, du het roseblod"*

Barn1: *"Jeg het øyeblikk – ekle navn/ vakkert og ekkelt..."*

Barna forteller om leker de har lekt tidligere. De leker i sin korte fortelling, de ler og tuller. Når historien er ferdig spør jeg barna om de synes at de lekte mens de fortalte historien, det svarer de nei på. De mente ikke selv at å snakke om leken var å leke. Barn2 sier: *"Nei, vi lekte ikke, vi snakket."* Ved bare å bruke fantasien og fortelle historier er ikke å leke, men å snakke.

4.2.3. Lek med andre

I samme intervju sier barn5 at lek er: *"Lek. Mmm... Like å gjøre ting og sånn... Leke med andre..."* Her ser vi at dette barnet må leke noe barnet liker å leke for at det skal være gøy og for at barnet skal karakterisere dette som en lek. I tillegg må barnet leke med andre for at det skal være lek. Barn 3 mener også dette: *"Leke med andre..."* Altså bør det være flere med i leken for at barnet skal kalle det for lek.

4.3. Hva sier kandidatene om læring?

I min intervjurunde spurte jeg mine kandidater om hva de la i begrepet læring, hvordan de tenkte at barna lærte best og om de mente lek og læring hang sammen. Når det gjelder begrepet læring viste det seg at svarene de kom med var mer eller mindre like.

4.3.1. Læring som prosess

I følge kandidat 3 er læring: *"Noe som foregår hele tiden – alle lærer noe hver dag – både voksne og barn. Noe som foregår i hodet ditt hele tiden."*

Kandidatene mente i tillegg at det ikke bare var fagkunnskap som var læring, men også innenfor det sosiale. Kandidat 5 sier at: *"Læring er en prosess der jeg gjør noe til mitt eget."* Disse utsagnene er i samsvar med en artikkel i Spesialpedagogikk 07/2010 om livslang læring

av Ada R. Blomsø og Bente Corneliussen som sier at læring er en aktiv skapende prosess, med strategier og meningsproduksjon, og det ligger en motivasjon hos individet og i omgivelsene. I tillegg sier de at man tilegner seg ikke kunnskap, man utvikler den. Det er for meg et godt tegn på hva kunnskap er. Man ser på kunnskap som utviklende og ikke bare noe man lærer seg. Når de skal definere kunnskap sier de: *”Å definere læring som kunnskap om noe, blir forskjellig fra å se mennesket som en helhet og som at læring kan inneholde alle allmennheter i menneskets liv.”* Læring er noe mer enn kunnskap om fag, det betyr å danne det hele menneske som lærer gjennom hele sitt liv.

4.3.2 Grunnleggende behov må være dekket før læring kan oppnås

For kandidat 1 var det viktig at det grunnleggende var på plass før man kunne lære:

”Forutsetningen for å kunne lære er som sagt grunnleggende, alle behov må være fylt før man kan lære. Å lære er å tilegne seg en bestemt kunnskap.” Dette var også kandidat 2 opptatt av: *”Læring er noe barnet/eleven/voksne tilegner seg – utvikling, forandring. ... det kan være de grunnleggende ferdighetene, trivsel og mestring...”* Læring blir endring i atferd, eller prosessen der levende organismer skaffer seg kunnskap om verden. Og en slik endring og læring kan kun skje hvis alle behov er dekket. Jeg refererer til Maslows behovspyramide.

4.3.3. Viktigheten av å forstå det som skal læres

Kandidat 1 sier at det er viktig at vi lærer barna å skjønne hvorfor de tenger å lære. Alle barn lærer på ulik måte og vi skal nå fram til alle barn det er da kandidaten sier videre at: *”Vi tenger å være i barns lekeverden slik at vi kan forstå hva barna tenger... Barna bruker hele seg når de lærer, gjør de det?”*. For at kunnskapen skal bli en del av barna må barna vite hva vi skal lære dem og hva de skal lære seg.

Kandidat4 sier: *”Det må være rom for at barna skal skjønne det de driver med. Forståelse av det barna gjør.”*

4.3.4 Lærer best gjennom indre motivasjon

For å få best mulig læringseffekt mener de fleste kandidatene at barna må være trygge. Indre motivasjon er også begrep som gjentar seg og som kandidatene ser på som viktig for å kunne lære best mulig.

Kandidat 2 sier: *"Barn lære ved god indre motivasjon for det det gjelder. Det gjelder ikke bare barn. Da tenker jeg at lek kan være noe som trigger denne motivasjon veldig."*

Kandidat 3 sier også at barn lærer best gjennom samarbeid med andre barn, repetisjon av lekser hjemme, *"...uten stresset på skolen."* Kandidaten fram stresset i skolen, det ser jeg på som urovekkende og lite tilfredsstillende. En ting er at det er stress for lærerne som jobber der, det bør likevel ikke forekomme blant barn. Kandidat 4 legger også vekt på at konsentrasjon og ro for læring er viktig. Kandidaten legger likevel til at barna må ha frihet til å finne sin måte å lære på.

4.3.5 Lærer best gjennom gode relasjoner, trygghet og trivsel.

Kandidat 2 sier: *"Det kan være mer innbydende med klosser, farger og tuneller, mer innbydende... Vise for eksempel at her bor 1. trinn, her er det farger, omgivelsene betyr noe. Ikke bare si at her er det skole".* Vi skal vise barna at det går an og trives mens man er på skolen og leker og lærer.

Kandidat 2 sier: *"Kan ikke tenke meg noe barn ikke lærer gjennom lek."* Kandidaten mener at hvis man som voksen legger undervisningen opp riktig vil det meste kunne læres gjennom lek. Dette synes jeg er en spennende og interessant kommentar. Kandidaten hevder at alt kan læres gjennom lek. Gjennom ulike typer lek kan man lære ulike ting. Eksempler på ulike lek er rollelek, regellek og konstruksjonslek. I en rollelek lærer barna å finne roller selv eller ta en gitt rolle i samspill med andre barn. Er det barn som blir utelatt i leken lærer barn som er i leken å inkludere andre. De som ikke får være med i leken kan lære seg metoder for å komme inn i leken. De barna som har vanskelig for å ta roller i lek kan hjelpes av andre til å lære seg ulike rolletakinger. Eksempel på dette kan være butikklek, fire barn leker butikk. Et barn velger å sitte i kassa, to barn skal handle i butikken. Det siste barnet finner ikke sin plass i leken og blir dermed en observatør i stedet for å leke butikk sammen med de andre barna. De andre barna legger ikke merke til barnet som ikke leker sammen med dem. Dette oppleves som sårt for barnet, det blir sint og begynner å gråte. I den leken kan vi som voksen være observante, vi kan gå inn i barnas lek hvor vi kan veilede barnet som blir sint fordi det ikke får til å leke. Vi bruker da barnas lek til å lære samspill med andre barn mens barna leker. Vi kan også veilede de andre barna i hva de kan bidra med for å få barnet med i leken.

I regellek lærer barna å forholde seg til regler som er gitt. Barn som har vanskelig med å klare å følge reglene i lek ar utbytte av denne type lek for å kunne lære seg dette. Barn som kan overstyre andre ved å bestemme reglene i leken kan lære seg å la andre bestemme. I en konstruksjonslek er gjenstander sentralt. Denne typen lek bygges det lego, treklosser eller andre med materialer. Samarbeid om byggeprosjekter, matematiske begreper og konsentrasjon er en del av denne type lek.

4.4 Barnas syn på læring

4.4.1 Lærer best når de blir instruert

I gruppeintervju 2 sier barn4: ”... *Lærer best når dere sier hva jeg skal gjøre, da lærer jeg å gjøre det*”. Læring for dette barnet er instruksjon som kommer fra de voksne. Barnet lærer hvis det er en voksen som sier hva som skal læres og hva barnet skal gjøre for å lære det. Dette er et tradisjonelt syn på skolen. Vi voksne står ved tavla og snakker og instruerer, barna skal sitte og ta i mot det vi sier uten diskusjon eller spørsmål. Når jeg spør et barn om hvordan barnet ville ha det på skolen hvis barnet skulle få bestemme er svaret: Barn5: ”*Skrive mer på tavla, for eksempel en og en kan gå på tavla og skrive L skulle vi gjort da*”

Hvorfor mener barna at de lærer best når de sitter stille og hører på læreren? Det kan synes at det er for å følge reglene på skolen, være en god skoleelev. ”Nå må vi slutte å leke, vi er her for å lære”. Uansett hva vi legger i det utsagnet er det det barna hører. De hører at i skolen skal vi ikke leke, vi skal lære. Vi signaliserer at leken ikke er like viktig som å lære og vi signaliserer at å leke ikke har en sammenheng med å lære. Fokuset på lek blir ikke tatt alvorlig, slik at barna ikke tar leken alvorlig. Barn er påvirkelige og de lytter til det vi har å si. De vil derfor lytte til det vi sier og stoler på det vi sier er bra og korrekt. Kandidat 1 satte fokus på hvor viktig det er at barna forstår hvorfor det er viktig å lære. Det vil i dette tilfelle være viktig å gjøre barna klar over at det er viktig å leke for å kunne lære. Vi kan sette fokus på å gjøre barna klar over at de kan lære mens de leker. Voksne har stor påvirkelighet ovenfor små og store barn, og den må vi bruke med omhu.

Å snakke mens man lærer er verken lov eller lite tilfredsstillende når man skal lære. Regler er til for å følges. Dette sier intervjugruppe 3:

Barn6: ”*Jo, man lærer at man ikke slår med pinner og alt mulig*”

Barn5: *"Jeg sier nei i hvert fall. Nei man kan plutselig liksom ikke snakke mens man lærer da. Og ikke leke og snakke når man lærer liksom."*

Barn6: *"Jo"*

Barn5: *"Nei man kan ikke snakke når man lærer ting. Bare når man rekker opp hånda kan man snakke mens man lærer. Hvis man snakker når man ikke har rekt opp hånda er det i hvert fall ikke lov."*

4.4.2 Lærer best når det er rolig og de sitter stille

Barn 5: *"Når jeg sitter alene, en og en lærer jeg best. Høre på læreren"*

Barn 6: *"En og en, trives best med å jobbe alene. Sitte rolig på pulten."*

Barna er enige om at man lærer best når det er stille rundt dem, når det er fred og ro og når læreren sier hva de skal lære. Hva forteller dette oss om dagens skolekultur? Hvor langt har vi kommet i våre tanker om tilpasset opplæring og en inkluderende skole? Hva er våre forventninger? Hva er det vi ønske rå lære barna når de begynner på skolen? Og hvilken verdi er det i den læringen vi gir barna? Dette er tankevekkende, og disse tankene gjør meg urolig for hva vi virkelig gjør med barna våre.

4.4.3 Lærer best i samhandling med andre

Intervjugruppe 1 reflekterer over om når de lærer best.

Barn2: *"Lærer av å lage historier sammen med..."*

Barn1: *"Ja tenk på det, vi lærer sammen når vi skriver"*

Barn2: *"Å skrive historier – du og jeg ... Ja som i du og jag Alfred..."*

Barn1: *"Det er fint at vi kan lære sammen. Det er hyggelig og koselig. Man kan lære selv om det er hyggelig."*

Barn2: *"Ja, man kan lære samtidig som det er hyggelig."*

Som et paradoks til de to foregående punktene sier barna at de lærer i samhandling med andre. De lærer også ved å skrive og å lage historier sammen. Dette kom de fram til under intervjuet,

hvor de hadde en kort samtale om hvordan de lærte best. Dette kan være en form for lek for barna, da de sammen finner på historier som de skriver ned. Ved å ha det hyggelig sammen, skape en god atmosfære, gir dette en inspirasjon for barna hvor de kjenner at de kan lære. Aktivitetene blir styrt av elevene, de kjenner seg trygg og har tillitt til seg selv og at de lærer. De blir inspirert av hverandre og av å få bruke sin egen kreativitet. Barna er med på å skape noe eget, som de får et eierforhold til og vet at de har laget selv. Som jeg tidligere har nevnt i oppgaven sier Søbstad (2004) at læring like gjerne kan være et resultat av gruppearbeid eller klassediskusjon som kateterundervisning. Dette er i samsvar med hva mine kandidater sier i hvilke situasjoner de lærer, i samhandling med andre hvor de får brukt sin kreativitet og egne evner.

4.5. Betydningen av barns lek i skolen for læring og utvikling

4.5.1 Sammenheng mellom lek og læring for barns læring og utvikling

Alle kandidatene ser lek og læring som sammenhengende, og mer eller mindre viktig.

Våre dører til læring kan åpnes gjennom lek: *”Porten til læring kan være gjennom lek – lære ulike ting.”* sier kandidat 1.

Kandidat 3: *”Ja! Bearbeider gjennom leken når man leker”*

Kandidat 4: *”Henger veldig sammen. Ikke bare gjennom barnehagen og 1. Trinn, men opp gjennom til og med 4. Trinn minst. Barn trenger en lekpreget måte å skjønne på i alle aldre. Alle er ikke like teoretiske.”*

Kandidat 5 mener: *”Jeg mener jo det henger nøye sammen. Lek er læring og læring er lek. På ulike nivåer og ulike stadier.”*

Kandidat 3 sier mener at leken ikke bør få for stor rolle i skolen. Kandidaten mener det er en sammenheng mellom lek og læring, likevel mener kandidaten når jeg spør om det bør være lek i skolen: *”Mellomting mener jeg...”* Kandidaten fremhever spill som lek, stilleleken, engelske sangleker og matteleker. *”Annen lek driver vi ikke så mye med.”* Her fremhever kandidaten lek som fremmer læring faglig.

Kandidat 1 skiller seg ut blant kandidatene ved å si at sitt synspunkt på når hun bruker leken som sitt element i sin pedagogiske praksis. Hun sier at: *”Hver dag, inne og ute. Særlig rollespill – ikke nødvendigvis planlagt og tilrettelagt, men ofte spontant. Det er spennende særlig hvis jeg får med de voksne rundt.”* Kandidaten ønsker å få med de voksne inn i lek og da særlig den spontane leken hvor de voksne leker sammen med barna. Samtidig tror jeg kandidaten tenker at voksne også kan begynne denne spontane leken som kan bli et rollespill. Det er for kandidaten ekstra moro når alle barn og voksne blir med. Muligheten er tilstede for å leke sammen. Ved å ta ulike roller kan voksne lære å slippe sine hemninger og bli med inn i barnas verden. Det er rom for å tenke spontanitet og bruke fantasi. Det er rom for kaos innenfor en strukturert ramme. Det er ingen gitte roller, man velger selv hva man vil spille i samarbeid med andre som deltar. Dette gir rom for å være kreativ og i et rollespill er det rom for alle og er dermed inkluderende. Det blir en her-og-nå opplevelse, vi leker i nuet og leker oss gjennom det som kommer. Vi trenger ikke å forholde oss til det som skal skje, vi bare lever i leken mens vi leker og spiller. Rollespill i seg selv er verdifull fordi den inneholder mange kriterier med mulighet for mange å mestre. Det gir deltakerne en glede og en inspirasjon som er med på å bidra til en positiv læringsarena mens rollespillet pågår, og i etterkant. I etterkant fordi alle parter som har deltatt er motiverte og deltakende når rollespillet er over. Leken kan likevel være sårbar for at noen kan bli utelatt, alltid velger de samme rollene fordi man ikke får innpass til andre roller eller det kan oppstå konflikter. I slike tilfeller er det rom for å løse konflikter, det er også rom for å lære barn å leke i samhandling med andre. I leken kan vi lære barn hvordan de kan leke roller de aldri har hatt eller er redde for å ta. Å lære barn som er i lek å inkludere andre som ikke er i lek blir også et moment i dette tilfelle. Barn lærer av hverandre og i slike tilfeller hvor vi oppdager at barn ikke blir inkludert kan vi gjøre barna oppmerksomme på dette. Slik kan barna være med på å hjelpe hverandre. Det vil kunne bidra til å skape en større forståelse av hverandre, som igjen kan bidra til mindre konflikter.

4.5.2 Lek som motivasjonsfaktor

Kandidat 1, 4 og 5 mener at lek i skolen er viktig ikke bare for læring, leken skal bygge det grunnleggende i mennesket som senere bidrar til læring. Som nevnt tidligere i oppgaven om motivasjon som kan bidra til bedre læring på sikt. Da mener jeg å hevde at dette er i samsvar

med mine kandidaters svar som sier at leken i skolen ikke bare for læring, men som en motivasjonsfaktor for læring på sikt.

Kandidat 1 sier: *”Vi må ha fått omsorg, trygghet og trivsel for å kunne lære. Hvis barn med omsorgssvikt, må vi i skolen gi de omsorg først før de kan lære. Slik er det med leken også, har ikke barn fått dekket sitt behov for å leke vil de heller ikke være i stand til å kunne lære så godt som de optimalt ville med dette behovet dekket”* *”... Jo yngre barna er jo mer lekne bør den voksne være”*

Her sier kandidaten at det er mye som skal være på plass hos menneske og barnet før man har mulighet til å kunne ”ta i mot” læring. Det er noe grunnleggende hos mennesket som må være dekket før man kan se på lærings situasjonen hos den enkelte. Slik er det også med leken, barnet må ha lekt før det kan lære. Ellers vil ikke barnet kunne lære optimalt uten at barnet har fått lekt først. Det vil for meg si at leken er alfa og omega for at barn skal lære i skolen. Det er viktig at barn kan leke, særlig viktig er det at barn kan leke i samspill med andre. Dette hevder jeg fordi lek er en del av livet som er grunnleggende for at man skal kunne være motivert for videre læring i skolen. Kan ikke barn leke i samhandling med andre vil det bli vanskelig for barnet å lære og å nå faglige mål. Dette sier også kandidat 5, som hevder at: *”Alt som ikke føler mestring kan gi ubehag og usikkerhet, også barn. Barn som er utrygge sosialt – mestrer ikke å leke... Frustrerende for barn å ikke kunne leke.”* Det er også viktig at barn må kunne leke for at de skal kunne være motiverte til skolehverdagen, også for at de skal kunne være motiverte for å lære ny fagkunnskap. Derfor må leken inn i skolen. Vi kan da ikke tillate oss å si at vi må slutte å leke, vi er her for å lære. For det er gjennom leken vi lærer. Vi lærer når vi får muligheten til å leke bare for å leke, for lekens egenverdi og lekens egen glede. Vi lærer når vi lar leken bli en del av oss og når vi ser leken som en skaperkraft og en drivkraft i seg selv. Uten leken vil vi ikke lære optimalt.

Kandidat 2 sier leken kan brukes som: *”Kan brukes som rein motivasjonsfaktor”*

4.5.3 Lek som et avbrekk og pusterom i hverdagen

Kandidat 4 sier: *”Lek er absolutt viktig skolen – ikke bare læring – men avbrekk fra det alvorlige – avbrekk fra de voksnes planlagte struktur”*

Kandidat 5 sier: *"Synes at det er kjempeviktig. Tanker om leken er også viktig. Leken er en bevisst del av læringen. Tanken bak leken er viktig. ... Lek skal også være pusterom for å ha det bra – noe barna mestrer godt og kan. Alt som ikke føler mestring kan gi ubehag og usikkerhet – også for barna. Barn som er utrygge sosialt – mestrer ikke å leke... frustrerende for barna å ikke kunne leke."*

Det er viktige budskap mine kandidater kommer med. At man ser på lek som en viktig del av skolens innhold. Ikke bare lek som metode i skolen, lek som en del for å være med på å skape motivasjon og ikke minst for glede. Kandidat 5 sier at lek er som et pusterom for å ha det bra, noe barna mestrer godt og kan. Jeg skrev i kapittel 2.3.1 om motivasjon og mestring at innen kognitive læringsteorier er man opptatt av prosessene som skjer i hodet. Man skal ikke lære gjennom belønning, men ved å ha en indre motivasjon for læring (Imsen, 2005). Ved en indre motivasjon vil man skape glede og entusiasme, gjennom leken vil man kunne skape dette slik at man videre er motivert til læring. Bjørgen (1992) sier at han ønsker at barna skal være mest mulig selvmotiverte i sine læringsarbeid. Han sier likevel at dette kan være en utfordring å få til i dagens skole hvor det er store krav til obligatoriske fag og emner.

4.5.4. Tid

Når jeg spør mine kandidater om hvor mye lek de bruker i skolehverdagen: *"Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10, hvor 10 er høyest?"* så ser jeg en påfallende sammenheng. Alle kandidatene synes det er vanskelig å plassere leken i deres pedagogiske hverdag, ingen svarer høyere enn 4. De fleste kandidater skulle ønske de brukte leken mer. Alle kandidatene sier at det er på grunn av "lærerting", for liten tid til lek. Med "lærerting" sier flere at de mener lærerting er fagkompetansemål som skal nås og fokus på god måloppnåelse. Fokus på kartleggings prøver og nasjonale prøver. Fokus på høyere og høyere krav til fagoppnåelse fra lavere trinn enn tidligere. Har vi blitt for opptatte av å være lærere som skal lære barna noe framfor å se helheten i mennesket og hvert enkelt menneske som de er og dets egne muligheter?

4.5.5 Prestasjon og krav

Prestasjon og krav henger sammen med tid. Tiden blir for knapp i skolen fordi man skal oppnå gode prestasjoner og krav.

Kandidat 3 sier: *"Det er ikke min måte å tenke på."* da hun skal begrunne hvorfor hun ikke bruker mer lek i skolen. Jeg lurer på om det som gjør det vanskelig å se viktigheten av lek i skolen, eller i hvert fall å gi leken rom og tid, fordi ikke er vår måte å tenke på? Vi har glemt hvordan det er å leke og dermed ikke kan tenke lek lenger? Kandidat 6 sier: *"Her vil jeg være flinkere, jeg er ikke noe flink til dette, 3 kanskje til og med 2. Jeg er nok litt mye den gamle læreren, men over tid og gjennom erfaring vil jeg bli bedre på dette."* Når jeg spør han hvorfor han ikke bruker leken mer sier han: *"Igjen fordi jeg har vært den gamle læreren. Erfaring betyr mer enn jeg har trodd eller vært klar over."*

Kandidaten mener at han skulle vært bedre på å bruke leken i skolen. Kandidaten skulle ønske han hadde hatt mer erfaring ved å bruke leken i skolen, det er den "gamle" læreren i han som sitter fast og da blir det vanskeligere. Dette vil jeg tro har noe med den tradisjonelle skolen å gjøre. At på skolen gikk man for å lære, ikke tulle og tøyse. Kunnskap var og er fortsatt viktig og det var på skolen man kunne lære seg dette. I dagens samfunn, år 2010, er ikke skolen den eneste arena for å lære. Vi har TV, datamaskiner med internett, vi reiser verden rundt og vi har aviser, bøker og blader. Det er et kunnskapssamfunn som legger tilrette for å kunne lære om samfunnet og om hele verden utenfor skolen. I dette kunnskapssamfunnet blir det krevd at vi skal ta høyere utdanning og det kreves at vi skal være flinke voksne og barn til alt. Skolen skal fortsatt være en arena for læring og den skal forbli tradisjonell i forhold til utdanningssystemet, og ha fokus på skolen som læringsarena. Det er en viktig rett for alle barn å gå på skole. Vi bør se samfunnet og skoletradisjonene under ett og som en del av utdanningssystemet. Slik vil vi kunne lære av hverandre og danne gode læringsarenaer for våre barn i takt med samfunnets utvikling. Vi må kunne se sammenhengen mellom ulike typer læring, og ikke minst må vi kunne se sammenhengen mellom de ulike delene i K-06, den generelle delen og kompetansemålene. Vi må se på hvordan vi kan kombinere disse to delene samtidig. Og ikke minst må vi se på disse to delene av K-06 som like mye verdt. Leken kan bidra til å forene delene i K-06. Ved at vi får leke har jeg gjennom min teoridel kommet fram til at vi blir et helt menneske og ved å bli et helt menneske harmonerer fornuften og sansene (Schiller, 2004). Da vil vi også være mer rustet til å takle utviklingene i samfunnet og dets forandringer hvis vi klarer å opprettholde det hele menneske. Kandidat 5 opplever at det er flere og flere barn som føler seg utilstrekkelig i lek. *"Ser at flere tenger hjelp i forhold til lek. Vi styrer, ordner og organiserer leken mye. Vi voksne ordner opp, vi er der for fort."*

Kandidaten stiller mange viktige spørsmål rundt dette tema og undrer seg over om hva vi forventer av barna, og om vi legger lista for høyt over hva vi mener barna skal mester. ”... vi gir kanskje ikke nok rom for leken, vi skal vise at vi er proffe og alt det pedagogiske, men kanskje det er bra å gi barna rom for selv leken?”

4.5.6. Lek ute

Når kandidatene bruker lek i skolen sier de fleste at de bruker leken ute, kandidat 2 sier:

”Kommer an på... Barn leker ute i friminuttene.” Kandidat 3 sier: ”Lek ute i friminuttene, der de slev bestemmer hva de skal leke, stort sett.” Dette harmonerer med det Elisabeth

Bjørnestad sier i sin doktorgradsoppgave om 6-åringers pedagogiske aktiviteter på tvers av institusjonelle løsninger. Som jeg skrev tidligere i oppgaven finner hun at det ikke finnes mye lek som det skulle være da seksåringene begynte i skolen. Hun sier at den barnestyrt leken er så godt som fraværende inne i klasserommet, men at det tar elevene igjen ute. Inne får elevene lov til å leke når de er ferdige med en oppgave og venter på at de andre elevene skal bli ferdige. (Bjørnestad, 2007)

4.6. Barns oppfattelse av lek og læring i skolen

I skolen er begrepet læring vesentlig, vi skal lære i skolen. Jeg har intervjuet barn om hvordan de lærer mest og eventuell når de lærer minst. Ikke minst kommer vi inn på om barna mener de lærer gjennom lek i skolen.

4.6.1 Liten sammenheng mellom lek og læring

Barn4: ”... Jeg synes vi lærer mer enn vi leker i skolen.”

Barn3: ”Det synes jeg også egentlig.”

Barn4 sier når jeg spør om læring i skolen og om barna tror at de kan lære gjennom lek: ”Ja, for når jeg og Tord leker krig da lærer vi at noen har vært soldater, så da veit vi hvor farlig det er å være i krig, så derfor gjør vi det farlig når vi leker. Bare på liksom.” Her opplever barnet at han lærer. Selv om barnet tidligere sier at det oppleves at barnet lærer mer enn det leker. Ved at barnet sier ”bare på liksom” er dette lek for barnet. I det barnet sier at det er noe annet/gjør noe annet enn det egentlig er, er det en lek. Gjennom denne leken lærer barnet ulike regler som gjelder for samfunnet på tross av at det leker.

Det er ikke alltid at barna var enige om de så en sammenheng mellom lek og læring:

Barn6: *"Ja, det tror jeg"*

Barn5: *"Nei"*

Barn6: *"Jo"*

Barn5: *"Nei"*

Barn6: *"Jo, man lærer at man ikke slår med pinner og alt mulig"*

Barn5: *"Jeg sier nei i hvert fall. Nei man kan plutselig liksom ikke snakke mens man lærer da. Og ikke leke og snakke når man lærer liksom"*

Lærerne i skolen så en klar sammenheng mellom lek og læring. Barna jeg intervjuet delte ikke samme syn som lærerne. Barna er usikre på hva de lærer gjennom lek og ser liten sammenheng mellom læring og lek. Kanskje er det vanskelig for barna å se for seg lek som lærende da leken ofte blir oppfattet som en frihet. Leken er bare her og nå. Leken er for barnet en reise som er langt viktigere enn å komme fram til noe. (Nietzsche, 1969 i Steinsholt, 1999)

Når det lekes kan man lære andre leker. Refleksjon over hva man lærer mens man leker:

Barn2: *"Lære andre leker man ikke har kunnet."*

Barn1: *"Jeg vet ikke, tenker hardt... Språklek med Unni var på en måte en lek... Da kan man kanskje lære noe."*

Barn2: *"Lære å være baby da eller...?"*

4.7 Leken og det HELE mennesket

I denne oppgaven ser jeg på leken som en del av mennesket og en del av det å kunne bli et HELT menneske. I den forbindelse valgte jeg å spørre mine kandidater om hva det lekende menneske er og hvordan de oppfatter begrepet barnslig.

4.7.1 Lek som en barnslig aktivitet

Min erfaring fra jobb i skole er at flere lærere mener at lek er en barnslig aktivitet og at det ikke er en aktivitet vi har tid til i skolen. Dette bekrefter Strandell (1997) som sier at lek har

blitt et uttrykk for en barnslig handling som det ikke er plass til i det virkelige samfunn. Lek er bare noe "barna holder på med" mens de venter på å bli voksne. Er det mulig at vi mener det? Mine kandidater hadde et nyansert bilde på hva de mente om det å være barnslig og om leken som en barnslig aktivitet. Hva er så å være barnslig? Kandidat 2 stiller seg spørsmål om det kanskje er riktig at leken er barnslig. Kandidaten sier: *"Kanskje helt riktig, men det er deilig å være barnslig... Kan ikke tenke meg noe mer avslappende. Som for eksempel gå en tur i skogen, leke med kongler, kanskje er det barnslig, men..."* Barnslig blir ikke et negativt ladet ord for denne kandidaten. Kandidaten mener det er lov å være litt barnslig inni mellom og at man må få lov til å leke selv om det er barnslig. Kandidaten ufarliggjør begrepet barnslig og gjør det mer "lov". Begrepet barnslig positivt ladet. Kanskje det er den veien vi skal gå for å gjøre leken mer viktig, at vi gjør begrepet barnslig positivt og et viktig begrep. Da vil leken være barnslig, men viktig. Kandidat 1 sier at: *"Spontant vil jeg si at barnslig er et negativt ladet ord, hvis man ikke har nok kunnskap om hva dette begrepet inneholder ... Passer ikke inn i skolerammen – derfor tror jeg vi sier at nå må dere slutte å tulle – så barnslig dere er..."* Kandidaten sier at den opplever at det blir sagt til barna at nå må vi slutte å tulle og mener at det er grovt fornærmende når man tenker seg om.

I likhet med kandidat 2 sier også kandidat 5 at lek er en barnslig aktivitet: *"Være som et barn, det er ikke negativt... Mer brukt negativt. Mange tenker på at barnslig er å reagere og oppføre seg som et barn hvis man er voksen – barnslig – adferd som barn burde vært annerledes... Jeg tenker ikke på barnslig som negativt... Lek er jo barnslig!!"* Det bør med andre ord være rom for å være barnslig både for voksen og barn. Kandidat 1 sier også: *"Det MÅ jo da være viktig for barn å få lov til å være barnslige, det er jo nettopp det de er – de er barn."*

4.7.2 Lek danner det HELE menneske

Kandidat 1 tekker fram at vi må ha det bra i livet vårt, glede seg til å gå på jobb og på skolen: *"Å være et menneske på godt og vondt er ikke bare å være ordentlig, å rekke opp hånda når man skal, følge alle regler. Man må ha rom for å kunne leke og være seg selv som hele mennesket. Det MÅ være settinger i de voksnes arbeidsliv og i barnas liv hvor man skal kunne få være HELE seg. Håper politikerne har noen pusterom innimellom – hvor de kan fleipe, og tulle. De må da få være hele mennesker et sted de også – ikke bare veldig korrekte. Barn skal*

lære seg å leve i systemer voksne har formet og satt. For å kunne lære seg å leve i systemer og for å kunne beholde sin menneskelige trang til å være kreativ må man få lov til å leke. Slik Schiller (2001) trekker fram at det er leken som danner det HELE mennesket, som lærer mennesket å kunne leve i mellom systemene og kreativiteten. Har vi voksne mistet denne evnen eller dukker den opp innimellom? Kandidat 3 sier: *”Vi voksne må drikke oss fulle for å kunne leke, det blir som en lek for oss, vi kommer oss bort fra virkeligheten.”* Er det slik at vi voksne må ha en unnskylding for å kunne leke fordi det er for barnslig? Er det mulig at vi kan lære noe av kandidat 2 som ufarliggjør det å være barnslig? Det er en forskjell på å være barnslig og å leke, men at verken å være barnslig eller å leke er farlig, teit eller dumt.

Kandidat 1 sier blant annet at: *”Skolen blir mer og mer skole, det kommer planer fra direktoratet stadig vekk, føler jeg må passe meg litt i skolen for å være førskolelærer. Samtidig mener jeg at forskjellen ikke ligger på profesjon, men i og på det menneskelige plan. Vi må verdsette alt barnet KAN og hvor du ser muligheten for læring i alle barn”* Dette synes jeg er spennende utsagn. Hvor hun går inn på det menneskelige og hvordan vi er som mennesker, som legger grunnlaget for hvordan vi er som lærere og pedagoger i skolen.

”Lek har mye å si for det mentale, det er livsbetont å leke.... Trist uten lek, har erfaring fra lite bruk av lek i skolen, det gir lite motivasjon og mye tristhet.” sier kandidat 4. Vi kan ikke klare å skape hele mennesker som er harmoniske, glade og motiverte hvis vi gjør de triste uten lek. Barn vil ikke lære å leve med hele seg selv hvis vi ikke motiverer dem til å opprettholde livslysten og lærelysten. Begrepet livsbetont vil for meg si at man ser på livet som en glede. Leken er med på å skape denne livsgleden og gjøre livet livsbetont. Til tross for at leken kan gjøre at enkelte føler seg utelatt eller oppleve konflikter har vi lyst til å leve gjennom leken.

4.8 Oppsummering av analysedelen

Hvilket syn vi har på lek vil være grunnlaget for hvordan vi bruker leken i skolen.

Jeg ser ut i fra mine intervjukandidaters svar at leken er viktig. Alle de 6 kandidatene mener virkelig dette, og de mener at leken er viktig i skolen. Hvorfor er det da ikke mer lek i skolen? Når jeg spør om hvor mye de bruker lek i skolen på en skala fra 1 til 10 sier de at de maks bruker 4. Hvis de virkelig mener lek er viktig, hvorfor er det ikke mer lek i skolen? Kan dette

ha en sammenheng med alle kompetansemål som skal nåes? Og at leken likevel kommer i andre rekke, selv om de ser på leken som viktig.

”Selv om vi pedagoger har en allmenn forståelse av lekens betydning, er det ikke usannsynlig at vi ubevisst vurderer andre aktiviteter som mer betydningsfulle for barns utvikling.” (Åm, 1984)

Kandidatene sier de ikke bruker mer tid på leken fordi det blir liten tid til det. Det er viktige ”lærerting” å gjøre hele tiden. Med ”lærerting” legger de vekt på at det skal nåes mål for faglig læring knyttet opp i mot dokumentasjon som skal føres. Det tar tid, og leken blir glemt og dermed ikke viktig nok. Siden alle faglige mål skal nåes er det ikke tid til leken, og dermed er ikke leken viktig nok. Det burde vært rom for at man kunne se på leken og de faglige målene på lik linje med hverandre og det burde være mulig å få til et samarbeid mellom leken og det faglige. Vi har sett at gjennom analysedelen har de tre ulike perspektivene gjenfinnes hos kandidatene fra teoridelen.

Refleksjoner over forskjellene barn og lærerne har til leken. Hva kan disse synene på lek føre til? Barna sier de lærer mens de sitter stille, rekker opp hånda og hører på den voksen. Kan vi vite hva de tenker på mens de sitter og følger reglene? Kanskje tankene deres leker, kanskje de vet at hvis de følger disse reglene får de lov til å leke etterpå? Kanskje det er det som gir de motivasjonen til å holde ut og å følge disse reglene? Selve leken for barn er i leken og ikke i lekens analyse som vi voksne prøver å analysere og finne ut av. Vi vet ikke om barn leker i tankene sine mens de utfører oppgaver de har blitt satt til å gjøre. Kanskje det er slik at enkelte barn leker mens de går ut med søpla eller gjør oppgaver på skolen.

5.0 Avslutning

Jeg har nå kommet til ende for min forskningsoppgave om lek og læring, lek i skolen og lekens posisjon i skolen. Jeg ønsker ikke å komme med en konklusjon, heller en oppsummerende og avsluttende refleksjon.

5.1 Et tilbakeblikk på prosessen

Etisk dilemma eller dårlig planlegging... Jeg opplevde at prøveintervjuet gikk bra, jeg hadde god dialog med prøvekandidaten og fikk god respons på spørsmålene. Jeg opplevde det som

meningsfylt og fant ut at jeg ville gjennomføre intervjuene som jeg da hadde planlagt etter dette prøveintervjuet. Jeg gjorde lite endringer, likevel fant jeg ut at jeg ville prøve å ta meg bedre tid til å spørre spørsmålene og å bli bedre på å spørre tilleggsspørsmål eller gå dypere inn i spørsmålene jeg hadde stilt. Dette opplevde jeg likevel som litt vanskelig, og jeg gjorde dette lite under selve intervjurunden. Mine spørsmål jeg da sitter igjen med er: Skulle tatt meg mer tid til å stille spørsmålene? Skulle jeg ventet mer på svaret kandidatene ville gi meg og bruke mer tid til selve intervjuet? Likevel kjenner jeg at jeg fikk svar på det jeg spurt om. Var spørsmålene riktige i forhold til min oppgave og det jeg ville ha svar på? Oppgaven har vært under endring og gjennomgått ulike former for prosesser og avgjørelser. Derfor ser jeg at enkelte endringer burde vært gjort i forhold til utfyllende spørsmål til de allerede stilte spørsmålene i oppgaven. Jeg ser likevel at jeg godt kan gi svar på problemstilling, men kunne gått dypere inn på forskningsspørsmålene mine til oppgaven. Det er ikke lett å si hva det hadde hatt å si for denne oppgaven, fant det likevel nødvendig å komme med en tanke og refleksjon rundt dette.

5.2 Hvilken posisjon har lekebegrepet i skolen?

Materialet mitt viser at lek i skolen er viktig. Dette sier både mine kandidater, mine analyser og min teoridel. Likevel viser materialet mitt at leken ikke blir brukt så mye som ønskelig. Leken blir mer borte på grunn av fagmål som tar over. Vi vil at barna våre skal nå lang faglig, satse på høyere utdanning og være med i det kunnskapssamfunnet vi har i dag. Det er bra, likevel er det viktig at vi ikke glemmer leken. Vi må ikke glemme oss selv i vår higen etter kunnskap. Vi må ikke glemme at vi skal danne hele mennesker til dagens samfunn. Vi skal danne mennesker som skal lære seg å leve i mellom. Leve i mellom struktur og kaos, leken kan hjelpe oss å opprettholde dialogen mellom kaos og struktur. Vi kan ikke klare å bare leve med en struktur, da blir kreativiteten og spontaniteten borte. Vi kan heller ikke bare leve med kaos og rot rundt oss, da vil vi bli forvirret og utrygge som menneske.

5.2.1. Lek mot mobbing

I denne oppgaven har jeg ikke kommet inn på tema mobbing. Likevel synes jeg det kan være relevant å reflektere og stille meg spørsmål om tema lek og mobbing i skolen. Kandidat 5 sier: *"Bygge arenaer for å leke sammen. Dette kan kanskje bidra til mindre erting?"*. Dette sier også kandidat 4: *"Økt lekebegrep kan hindre mobbing. Større sosiale ferdigheter, mindre*

konflikter". Det er økt fokus på mobbing i skolen. Mobbing i grunnskolen har økt med hele 70 prosent på seks år. Det viser tall fra Senter for Atferdsforskning i Stavanger. Dette er sjokkerende tall sier professor Erling Roland ved senteret. Og det mener jeg også virkelig det er. Er det noe vi voksne ikke ser og hvorfor ser vi det eventuelt ikke? Er vi for lite opptatt av den sosiale kompetanse? Hvor er det pedagogens blick og oppmerksomhet vender? Kan leken bidra til å hemme mobbing i fremtiden? Kan man med en mer leken hverdagen få en større sosial kompetanse som igjen kan bidra til å hemme mobbing? Hvis man får et større nettverk av venner i leken vil det hemme mobbing?

Jeg hadde en samtale med en nyutdannet allmennlærer som jobber på 1. trinn. Hun mente vi lekte for mye og kunne slettes ikke se nyttefunksjonen av leken som vi bare "dreiv på med". Hennes spørsmål var: "Hva skal vi med leken?". Må vi skulle noe med leken, må det være en nyttefunksjon i alt vi gjør? Dette er et tegn på at pedagoger ikke ser verdien av leken. Leken for pedagogene har ingen nytte og ingen funksjon, derfor heller ikke viktig i skolen. Hva er det som styrer oss til å tenke på å være effektive og å bli styrt av målene? "Vi skal være mest mulig effektive, vi er styrt av klokka, av status og av penger. Alt vi gjør skal være nyttig. ... Vi skal liksom ikke leke bort tiden." sier kandidat 1. Vi er styrt av alle målene vi skal hjelpe barna å nå. Vi ønsker å gi barna våre det beste grunnlaget de kan få innenfor fagkunnskap. Vi ønsker også at barna skal bli rustet til å leve opp som et helt menneske og ha det bra med seg selv og andre i livet, gjør vi ikke?

5.2.2. Hva er vårt pedagogiske blick rettet mot?

Vi har en tilmålt tid å jobbe på og i den tiden skal vi fylle. Vi må derfor gjøre valg for hva vi skal fylle vår dyrebare tid med. Dette er et dilemma og en tidsklemme vi har, vi må ikke la oss fange av dilemmaer og tidsklemme. Vi må tørre å løfte vårt pedagogiske blick mot leken. Det ligger et potensial i leken som står ubrukt, bare vi tar oss tid til å bruke den. Ta leken på alvor. Leken kan høres idyllisk romantisk ut, det finnes ingen feller ved den. I disse fellene, hvor det kan være sårbart å stå utenfor leken eller barn ikke kan lekekoder. Ingenting er så sårbart som å bli holdt utenfor, stå å se på at andre mennesker leker sammen, mens en står utenfor og ser på. Leken kan brukes til å hjelpe de som står utenfor inn i leken. Det er voksnes ansvar å bidra med den kunnskapen vi har om lek til barna. Slik kan vi klare å omfavne alle barn inn i lek ved hjelp av voksne som kan være tilstede og veilede. Vi kan ikke overse barn som ikke kan

leke ved å fylle på faglig stoff slik at vi kan kompensere for liten lekekompetanse. Da gjør vi barna en bjørnetjeneste som vil være vanskelig å fylle i voksen alder. Barna mister en del av sin helhet ved ikke å kunne leke og voksne frarøver barna muligheten til å gi de helhet ved ikke å hjelpe barn å leke. Det må være voksne tilstede som kan bidra som gode rollemodeller til og i leken slik at vi hjelper alle til å bli inkludert. Dette viser mitt materiale. Lek er ramme alvor og lek foregår på ramme alvor til tross for den gleden og livsgleden den gir oss! Gi leken status og plass.

Ved for stort fokus på kompetansemål gjør at fokuset på sosial kompetanse og mobbing glipper. Vi må flytte vårt pedagogiske blikk over på den sosiale kompetanse og øke fokus på mobbing. Barnas oppgave er å leke og voksnes oppgave er å legge til rette for lek og hjelpe eventuelle utelatte barn inn i leken. ”...*avbrekk fra det alvorlige – avbrekk fra voksnes planlagte struktur...*”. Vi må danne hele mennesker som kan holde person og tilstand sammen, vi må ha fornuften og sansene med oss slik Schiller hevder lekdriften kan bidra til. I utsagnet nedenfor sier Schiller det at vi er fordi vi er, og at vi tenker, føler og vil fordi det er noe i oss som driver oss til det. ”*Man vil aldri ta feil dersom man søker et menneskets skjønnhetsideal langs den vei det tilfredsstillende sin lekdrift.*” (Schiller, 2004:74) Det vil si at man aldri vil ta feil hvis man så leker. Lek er en livskunst, sier Schiller,

Det skal fortsatt være lek i skolen, likevel er det ingen tvil om at det i K06 har skjedd en innskjerping med større vekt på kunnskaper og vurdering. Dermed har det blitt mindre vekt på lek og frie aktiviteter. Det må likevel være rom for leken og den frie aktiviteten på småskoletrinnet. Jeg ser muligheten for at leken kunne fulgt opp på mellomtrinnet, jeg ser at vi lar barna bli fort voksne. Da vil det bli for barnslig å leke når man blir større. Jeg er nå kontaktlærer for 1. trinn hvor jeg fikk en kommentar fra en gutt som nettopp har fylt 6 år. Han sa da vi skulle ha lekegrupper, hvor barna selv skulle få velge mellom ulike typer lekegrupper de skulle være på. Det var butikk – lek, lek med lego, lek med jovo – brikker, egenbestemt lek på et grupperom og lignende. Dette ville ikke denne gutten være med på fordi det var for barnslig synes han. Nå hadde han begynt på skolen og da skulle man slettes ikke leke. Han sa: ”*Lek er for babyer.*” Hvis han skulle gjøre noe skulle han bare spille fotball, det var tøft. Mener han virkelig det? Hvis han mener det, hva er det som gjør at han mener det? Hvorfor blir lek for barnslig for han? Hvilket samfunn skal vi bli hvis det er barnslig å leke når man er

6 år? Hva er det vi lærer barna våre og hvordan er det vi ordlegger oss som gode rollemodeller vi skal være? Skolen er et sted for å lære, der er ikke ensbetydende med at det ikke skal være lek der, eller er det det barna oppfatter av oss? Vi må nå fram til foreldrene til barn som går i dagens skole om at det er tøft å leke. Pedagogene i skolen må ut og fram til foreldre og fortelle dem viktigheten av leken i skolen. Slik kan foreldrene bli gode rollemodeller og ambassadører for lek. Det vil hjelpe til for at barn også skal kunne se verdien av lek i skolen og i resten av livet. Det blir som jeg skrev tidligere at det er kanskje ikke så rart at gutten er mer opptatt av å ikke gjøre barnslige ting hvis vi sier at han skal slutte å leke og heller lære.

Jeg som nå har forsket i tema lek prøver hver dag å bli mer bevisst på å bevare leken i skolen, både inne og ute. La barna i skolen få lov til å leke, ikke bare når de har fulgt regler eller hørt på oss lærere. Vi bør lære barna at det er lov til å leke, ikke ta leken fra dem. Jeg har med denne oppgaven lyst til å bidra til at leken får en større og høyere status enn den har i dag. Jeg vil formidle at vi ikke må ta leken i fra barna, vi må selv tørre å leke som voksne. Gi leken et større rom for oss voksne å være i, slik vil vi være med på å forstå leken, ikke forstå eller analysere den i hjel. For er det det jeg har gjort? Analysert leken i hjel? Kanskje jeg skal la mitt forskningsprosjekt bli med dette. Jeg kjenner meg litt inspirert av Vera Hansen som tenker at leken skal få lov til å være i fred. Jeg vil ikke analysere leken i hjel. Den leken som er for barns egen lyst, den leken som er til for barnas glede skal ikke analyseres i hjel. Det er den leken som skal inn i skolen. Jeg har ikke analyser i hjel, jeg har belyst hvor viktig leken er og hvor viktig det er å gi leken rom i skolen. *”Vi må ikke identifisere oss med en på forhånd ferdigtenkt tanke, men heller lære oss å beherske tankens lek.”* (Steinsholt, 1994:3). La leken bli levende i skolen.

Kildeliste

- Alvesson, M. og Sköldbberg K. (1994): *Tolkning og refleksjon Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Göteborg og Stockholm: Studentlitteratur
- Barne- og familiedepartementet, BFD (1996): *Rammeplan for barnehagen*. Oslo: Q-0903B
- Bateson, G.(1976): *A theory of play and fantasy*. I: Bruner, J.J, Jolly, A. & Sylva, K. (red.): *Play – it's role in development and evolution*. Penguin Books Ltd.
- Befring, E. (2002): *Forskningsmetode, etikk og statistikk*. Oslo: Det norske samlaget
- Bjørgen, I. (1992): *Ansvar for egen læring*. Tapir forlag.
- Bruce, T. (2001): *Learning through play: babies, toddlers and the Foundations Years*. Dubai: Hodder & Stoughton Educational, a division of Hodder Headline 338 Easton Road, London NW1 3 BH
- Dalen, M. (2004): *Intervju som forskningsmetode – En kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget
- Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1996): *Læreplanverket for den 10 – årige grunnskolen*. Oslo: Nasjonalt læremiddelsenter
- Eide, B. J & Winger, N. (2003): *Fra barnas synsvinkel. Intervju med barn – metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag
- Enerstvedt, R. Th. (1994): *Læring som universell akt*. I: Jensen, N. R (red.): *Når barn vil lære noget*, Værløse: Billesø & Baltzer. Her hentet fra Enerstvedt hjemmeside på nettet: <http://folk.uio.no/regie/>
- Englund, T. (2004) *John Dewey: Den pragmatiska utbildningsfilosofin*. I: Steinsholt og Løvlie: *Pedagogikkens mange ansikter*. Oslo: Universitetsforlaget
- Erikson, E. H. (1974). *Barndommen og samfunnet*. Oslo: Gyldendal norsk Forlag
- Frost, J. (1996): *Språkleker, praktisk del*. Universitetsforlaget

- Fugleseth, K. og Skogen, K., (2006): *Masteroppgaven i pedagogikk og spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag.
- Grønmo, S. (2002): Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnæringer i samfunnsforskningen. I: Holter, H & Kalleberg, R (red): *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlagets metodebibliotek.
- Hammerlin, Y. og Larsen, E. (1997): *Menneskesyn i teorier om mennesket*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Huizinga, J. (1963): *Homo ludens. Om kulturen opprindelse i leg*. Gyldendals Uglebøker
- Imsen, G. (2005): *Elevens verden*. Oslo: Universitetsforlaget
- Jerlang, E. (1990): *Utviklingspsykologiske teorier*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Kunnskapsdepartementet (2006): *Kunnskapsløftet*. Kunnskapsdepartementet
- Kunnskapsdepartementet (2006): *Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Kunnskapsdepartementet
- Kvale, S. (2006): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Lamer, K. (1999): *En, to, tre – ingen flere med! Om verdiformidling i oppdragelsen*. Universitetsforlaget.
- Lillemyr, O. F. (1999): *Lek, læring og opplevelse, i barnehage og skole*. Trondheim: Tano Aschehoug
- Lillemyr, O. F. (2004): *Lek, læring og opplevelse, i barnehage og skole*. Universitetsforlaget
- Nordahl, T. (2002): *Eleven som aktør, fokus på elevenes læring og handling i skolen*. Hamar: Universitetsforlaget
- Olofsson, B. Knutsdotter (1993): *Lek for livet* Oslo: Forsynthia forlag

Pape, K. (2005): *Se hva jeg kan a'*, barnehagen som læringsarena. Oslo: Kommuneforlaget AS

Pedagogisk – psykologisk ordbok (1984)

Ringdal, K. (2001): *Enhet og mangfold samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget

Rousseau, J.J. (1762/2001): *Om samfunnspakten eller statens grunnsetninger*. Bokklubbens kulturbibliotek

Samuelsson-Pramling, I. & Dovenbord-Østberg E. (1993): *Å forstå barns tanker*. Pedagogisk forum.

Schiller, F. (1795/2004): *Om menneskets estetiske oppdragelse i en rekke brev*. Bokklubbens kulturbibliotek

Skard, Å. G. (2009): *Ungene våre*. Oslo: Gyldendal akademisk

Spurkeland, J. (2005): *Relasjonskompetanse. Resultater gjennom samhandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Steinsholt, K. (1994): *Homo interpretans – homo ludens. En innføring i lekens tekstualitet*. Trondheim: Universitetet i Trondheim, den allmennvitenskapelige høgskolen

Steinsholt, K. (1999): *Lett som en lek?* Trondheim: Tapir forlag.

Steinsholt, K. (2004) John Locke: *Oppdragelse som fars store prosjekt*. I: Steinsholt og Løvlie: *Pedagogikkens mange ansikter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Stensmo, Ch. (1998): *Pedagogisk filosofi*. Uppsala: Fagbokforlaget

Stortingsmelding 16 (2006-2007): *...og ingen sto igjen og hang. Tidlig innsats for livslang læring*. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Strandell, H. (1997): *Doing reality with play*. Play as a children's resource in organizing everyday life in day care centres. *Childhood* 4:4.

- Thornquist, E.(2003): *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori: for helsefag*. Fagbokforlaget.
- Vedeler, L. (2000): *Observasjonsforskning i pedagogiske fag: en innføring i bruk av metoder*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Vedeler, L. (2006): *Pedagogisk bruk av lek*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Vygotsky, L. (1978): *Mind and society*. Cambridge: Harvard University Press.
- Vygotsky, L. (1982): *Tænkning og sprog*. København: Hans Reitzel.
- Wiestad, E. (2004): Catharine Macaulay: *Læring som lek og livskunst*. I: Steinsholt og Løvlie: Pedagogikkens mange ansikter. Universitetsforlaget.
- Åm, E. (1984): *Lek i barnehagen – de voksnes rolle*. Oslo: Universitetsforlaget.

Artikler

- Blomsø, A. og Corneliussen, B (2010): Livslang læring. *Spesialpedagogikk*, 07 Utdanningsforbundet.
- Bjørnstad, E. (2007, 1. des.): Lærer inne – leker ute. *Vårt Land* s. 4.
- Steinsholt, K.(2001): Kunst og lek hos Hans-Georg Gadamer. *Nordisk pedagogikk*, 01
- Søbstad, F. (2004): Barnehagen – en arena for læring. Men handler ikke læring om å ”bruke hue”? *Barnehagefolk nr.1*

Nettsider

<http://no.wikipedia.org/wiki/Lek>

http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html

Vedlegg

1. Informasjonsskriv
2. Intervju voksne
3. Intervju barn
4. Brev fra NSD

VEDLEGG 1

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med min masteroppgave i pedagogikk

Jeg er masterstudent i pedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er lek, og jeg ønsker å se på dette begrepet i forhold til skole. Jeg er interessert i å finne ut hva som legges i begrepet lek og hvilket syn barn og voksne har til lek. Jeg lurer på hva barn mener lek er, og hva mener voksne er lek? Jeg vil også se lekebegrepet opp mot skole og skolekulturen.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju 6 - 8 voksne pedagoger, lærere/førskolelærere og 6 - 8 barn i alderen 6 – 12 år.

Spørsmålene vil dreie seg om lek, og hva lek er. Hvordan er det med leken i skolen, og hva dere mener om lek i skolen.

Jeg vil ikke bruke båndopptaker, men vil notere etter hvert som vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omkring 45 min, og vi blir enige om tid og sted sammen.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne nærmere. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne deg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2010.

Dersom du har lyst til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på denne vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på tlf. 99559628, eller sende en e-post til gro@kvaloe.org.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S

Med vennlig hilsen
Gro Karlgård Rydheim
Monssvelia 7
2825 Gjøvik

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien om lek og ønsker å stille på intervju.

Signatur..... Telefonnummer.....

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med min masteroppgave i pedagogikk

Jeg er masterstudent i pedagogikk ved Høgskolen i Lillehammer og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er lek, og jeg ønsker å se på dette begrepet i forhold til skole. Jeg er interessert i å finne ut hva som legges i begrepet lek og hvilket syn barn og voksne har til lek. Jeg lurer på hva barn mener lek er, og hva mener voksne er lek?

Jeg vil også se lekebegrepet opp mot skole og skolekulturen.

For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju 6 - 8 voksne pedagoger, lærere/førskolelærere og 6 - 8 barn i alderen 6 – 12 år.

Spørsmålene vil dreie seg om lek, og hva lek er. Hvordan er det med leken i skolen, og hva dere mener om lek i skolen.

Jeg vil ikke bruke båndopptaker, men vil notere etter hvert som vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omkring 45 min, og vi blir enige om tid og sted sammen.

Det er frivillig å være med og barnet har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å måtte begrunne nærmere. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne kjenne deg igjen i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2010.

Dersom dere har lyst til at deres barn skal være med på intervjuet, er det fint om dere skriver under på denne vedlagte samtykkeerklæringen og sender/gir den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på tlf. 99559628, eller sende en e-post til gro@kvaloe.org.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S

Med vennlig hilsen
Gro Karlgård Rydheim
Monssvelia 7
2825 Gjøvik

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien om lek og ønsker å stille på intervju.

Barnets navn:.....

Foresattes underskrift..... Telefonnummer.....

VEDLEGG 2

Intervju kandidat 1

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Synet på lek...

Svar: Det er en væremåte. Vi mennesker må jobbe for å skaffe oss mat, dyrene må fange maten sin. Leken er grunnleggende. Vi må leke for å kunne opprettholde livet psykisk og fysisk. Lek er også for å lære, sikkert for en praktisk side. Sett fra den psykoanalytiske siden leker vi for å bearbeide sorg kanskje eller vi leker for å forberede oss til voksen rollen.

Leken gir oss noe som menneske, den er med på å holde oss i live. Det er et behov vi har som alle andre behov. Vi fortsetter med å leke i voksenlivet også. Eller vi ønsker å gjøre det. Noen stopper å leke, da tenker jeg det er stopp i et sted i alle disse behovene. Da har man kanskje ikke fått lekt nok. Det er ikke bare barn som leker – voksne leker også, men på en annen måte, andre typer leker. Vi vitser og tøyser og har selskapsleker. Vi er aller høyst et sosialt levende vesen. Lek er da et basalt behov vi har i oss. Leken er for å gjøre livet lettere. Leken er noe som hjelper deg å være sosial. Det er et behov akkurat som alle andre behov som vi gjør og har. Vi spiser når vi er sultne, sover når vi er trøtte. Slik er også leken. Det er gjennom leken barn får være, er og lever.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Ja, viktig. Veldig viktig. Dette fordi det nettopp er et så stort behov i oss mennesker. Det er slik at alle mennesker må ha dekket behovene sine for å kunne lære. Vi må ha fått omsorg, trygghet trivsel for å kunne lære. Hvis det er barn med omsorgssvikt, må vi i skolen gi de omsorg først før de kan lære. Slik er det med leken også, har ikke barn fått dekket sitt behov for å leke vil de heller ikke være i stand til å kunne lære så godt som de optimalt ville med dette behovet dekket. Det går an å benytte lek som en metode for best mulig læring.

Når bedre fram til barna når man kan være mer på nivå med dem – være i deres verden. Sette seg inn i barnas lekeverden. For eksempel skjønner vi voksne ironi, men ikke barn. Jo yngre barna er jo mer lekne bør den voksne være.

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Skulle ønske jeg kunne si 10, men med den magefølelsen og kunnskapen man har om lek i skolen... Selv om vi kurses og de sier at det er viktig med praktisk arbeid i skolen er viktig, det er ikke bare bra med tavleundervisning hele tiden. Kan ikke si dette helt konkret, vanskelig. Det skjer mye ubevisst, jeg bruker nok lek som element i undervisningen. Kanskje med måten jeg snakker til barna på kan være et element? Jeg skulle ønske det var mer... Mulig rundt 4.

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Lærerting som mål og ulike kompetansemål som skal nås. Det er rett og slett ikke tid. Det er tiden som er problemet for at jeg ikke får tid til å bruke leken så mye som jeg skulle ønske. Gjerne hele tiden.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: Hver dag, inne og ute. Særlig rollespill – ikke nødvendigvis planlagt og tilrettelagt, men ofte spontant. Det er spennende særlig hvis jeg får med de voksne rundt.

Språkleker er en regellek, hvor det er regler som skal følges, men i en lek. Lek med språket. Språk og lek henger jo sammen. Ja, jeg tror det finnes ulike typer lek. Regelleker er en grunnleggende lek for mer å lære seg til å bli med i de sosiale lekene som kan være rollelek. Rollelek er på et høyere nivå av sosialt samspill, ikke bare regler, man tar et steg videre fra regelleken som det bare er bestemte regler i. I rolleleken er det mer å oppfatte andre, hva skjer videre i leken? Man får brukt kreativiteten sin, som igjen er med på å utvikle leken. Samhandling gjennom lek. Regellek er den enkleste formen for lek når man bare skjønner reglene. All lek er samhandling.

Et eksempel er; hvor barna på 1.trinn har begynt å lage bøker. De skriver egne historier, fortellinger og tegner til. De får brukt sin kreativitet og vi leser gjerne opp deres historier. Det er med på å ta barns på alvor, og man ser at den leken de leker gjennom historiefortelling er med på å danne læring. Vi verdsetter leker, og oppmuntrer til læring i dette. Vi er da i deres fortellingsverden, vi korrigerer ikke, da vil jeg si vi bare er lærere hvis vi gjør det.

Skolen blir mer og mer skole, det kommer planer fra direktoratet stadig vekk, føler at jeg må passe meg litt i skolen ofr å være for mye førskolelærer. Samtidig mener jeg at forskjellen ikke ligger i forskjellen på profesjonen, men i og på det menneskelige plan. Vi må verdsette alt barnet kan og hvor du ser muligheten for læring i alle barn. Lekt mye selv som barn.

Må ha dekt de grunnleggende behov før man kan lære. Må ha spist, lekt før man kan lære... Vi må fylle barnas behov for å leke – da kan de lære. Lære handler om å trives, vedsettes og bli sett. Respons på den du er og de behov du har. Dette behovet kan vi lærere/førskolelærere fylle.

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Forutsetningen for å lære er som sagt grunnleggende – alle behov må være fylt før man kan lære. Å lære er å tilegne seg en bestemt kunnskap. Det er viktig at vi hjelper barna å skjønne hva de skal lære og hvorfor de trenger å lære. Barna er forskjellige, noen barn skjønner og andre trenger mer veiledning for å skjønne. Det er da vi trenger å være i barnas lekeverden slik at vi kan forstå hva barna tenker. Barna

blir mer entusiastiske, barna vil forstå og ikke bare kunne hvis vi bruker lek som en metode for læring. Barna bruker hele seg når de lærer, gjør de det?

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Tilfredsstillelse av sine behov først. Maslows behovspyramide må være dekket. Mat, søvn, kjærlighet... Sosiale samspill på toppen som lek er en del av. Læringssituasjon er en regeltek. Løse oppgaver på en bestemt måte. Det kan være at vi kunne ha ordlagt oss på en annen måte når vi snakket til barna.. F. eks. kunne vi si: ”Nå skal vi leke med tall” i stedet for å si at vi skulle lære?

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Ja. Lek er en del av en væremåte – et behov. Jeg mener det også er ulikt hos hvert enkelt menneske. Noen ser bra, bruker syn best som læringseffekt. Noen hører bra og bruker det best osv. Man lærer best ved å gjøre det gjennom ting man liker. Og blir da gode på det. Ulikt fra menneske til menneske. Lek kan være en læringsstil hos noen elever.

Porten til læring kan være gjennom lek – lære ulike ting. Det handler også om hva er det som er mest utviklet hos mennesket? Er det sosiale, kognitive, språket.

Man lærer mest når man gjør noe man liker – og er interessert i. De aller aller fleste er sosiale – dette er også leken – man får tilfredsstillt deler for hva som er grunnleggende for læring gjennom leken.

OM LEKEN OG MENNESKET

1. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det? Hva er å være barnslig? Hva er å være et lekende menneske?

Svar: Spontant vil jeg si at ordet barnslig er et negativt ladet ord – hvis man ikke har nok kunnskap om hva dette begrepet inneholder. Hvis noen kom til meg å sa: Så barnslig du er.. Hvis jeg hadde tenkt etter ville jeg sagt at ja så fint – for da vil det si at her er det mye trygghet, godt sosialt samspill. Jeg tør å være mer barnslig hvis jeg er trygg og i gode settinger. Barnslig lekende er et lekende vesen man ser på...

Passer ikke inn i skolerammen – derfor tror jeg vi sier at nå må dere slutte å tulle – så barnslig dere er. Det kan når jeg tenger meg om grovt fornærmende å si det...

Grunn essensen i livet er å ha det bra – glede seg til å gå på jobb og på skolen for elevene. Å være et menneske på godt og vondt er ikke bare å være ordentlig, å rekke opp hånda når men skal, følge alle regler. Man må ha rom for å kunne leke og være seg selv som hele mennesket. Det må være settinger i de voksnes arbeidsliv og i barnas liv hvor man skal kunne få være hele seg. Håper politikerne har noen pusterom innimellom – hvor de kan fleipe, og tulle, de må da få være hele mennesker et sted de også – ikke bare veldig korrekte.

Det må jo da være viktig for barn å få lov til å være barnslige, det er jo nettopp det de er – de er barn.

Vi er også barnslige innimellom, jeg tror at det er viktig, vi drar inn det lekende element inn på teamkontoret hvor vi vitser, tøyser og tuller på vær ”barnslige” måte. Er med hele deg hvis man er et lekende menneske. Det er igjen settingen rundt deg det kommer an på, hvor trygg føler man seg. Det må være lov å være hele deg hvis man skal kunne få utfolde seg, og tørre...

Man må få bygge opp sin kreativitet, ikke bare komme med de riktige svarene.

Kanskje det er nettopp da vi lærer best når vi får lov til å være det hele mennesket?

Kaster vi bort tiden? Det er farlig i vår tid og ikke kunne vite hva vi gjør hvis vi ikke har et mål. Det er slik at alle barn skal ha fritidsaktiviteter hvor de skal prestere, og helst skal de vel kanskje trene slik at de kan vinne OL-gull en gang... Vi skal bli best – og da kan vi vel ikke bare lek? Vi skal være mest mulig effektive, vi er styrt av klokka, av status og av penger... Alt vi gjør skal være nyttig – vi fjerner oss fra livet... Hvorfor går vi mennesker på yoga og meditasjon? Jo for å finne oss selv og selve livet. Hvorfor har vi fått så stor økning av psykisk syke? Hva kommer det av? Vi skal liksom ikke leke bort tiden vår!

Lek sitter i min ryggmarg – kjenner på min egen barndom – jeg er meg på bakgrunn av det. Jeg lekte i min barndom.

Intervju kandidat 2

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Synet på lek.

Svar: Indre motivasjon, ønske om å gjøre det selv. Det er ikke bare lek når man slår på ring. Man kan gjøre det i en gymsøktime for eksempel, og hvis man i friminuttet etterpå leker slå på ring fordi man har lyst, da er det lek. Lek kan være styrt, men man må ha en indre motivasjon, lystbetont.

Jeg: Kan lek brukes som metode da?

Svar: Ja, hvis man får med barna. Læreren kan utvikle dette videre, kan legge inn læring i leken. Noen vil kanskje ikke oppfatte det som lek. Man kan bruke lek som belønning, det blir en metode.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Ja, jeg vil ha lek inn i skolen, absolutt. Men det må være folk som er gode på det får å få det til. Som motivasjon på skolen, skolearbeidet kan man bruke lek. Type lek kan forandre seg litt. Etter alder. Masse læring i lek. Kan ikke bare være: "Gå og lek nå barn", eller inni mellom kan det jo være det. Da kan man se på hvordan barna leker, hvordan kan barna leke. Det er lite farlig at vi voksne leker sammen med barna. Vi kan godt spørre om vi kan få være med i leken sammen med barna: For eksempel: "Hva kan jeg være i leken deres? Jo, du kan være ku?" Så kan vi gå inn og bruke dette inne i klasserommet ved å snakke om ku etterpå. Man behøver ikke blande seg inn i leken, men sette seg på barnas nivå – leke med barna på deres premisser. Hvis vi har tid da. Det kan være mer innbydende med rom med klosser, farger og tuneller, mer innbydende, slik man ser på amerikanske filmer, hvordan de har det i klasserommet. Viser for eksempel at her bor 1. Trinn, her er det farger, omgivelsene betyr noe. Ikke bare si at her er det skole.

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Dessverre 3 - 4

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Lærerting, vi har alltid så mye vi må ordne og fikse. Samtidig er jeg leken i undervisningen. Ja, fordi det vil være en motivasjonsfaktor.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: Kommer an på. Barn leker ute i friminuttene.

Hvis du deltar på nivå med dem, så virker det. I svømming kan jeg plutselig hoppe fra stupebrettet slik som barna gjør. Da er jeg på barnas nivå.

Bli med for eksempel gutta med deres lek. Da blir barna mer ivrige og vi kan virkelig møte gutta på deres nivå. Kanskje det er der vi har tapt litt, ved å ikke møte gutta på deres nivå.?

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Læring er noe barnet/eleven/voksne tilegner seg, utvikling, forandring. Det skal sitte litt over tid. Det er en slags trapp, men det behøver ikke være gangetabellen eller ditt eller datt, fag, det kan være de grunnleggende ferdighetene, trivsel, mestring. Skal gå framover med mennesket. Kursen skal gå riktig veg. Det er et stort begrep. Skal være målbart, enten gjennom refleksjon sammen med barnet, ikke bare gjennom nasjonale prøver, tenker ikke nasjonale prøver nå. Refleksjon gjennom møter, ansvarsgruppemøter, samtaler. At alle er fornøyd når man går ut fra møter. Like gjerne gjennom trivsel. Blomstre litt. Eller ha tilpasset seg, justert seg. Kan også være helt målbart gjennom nasjonale prøver.

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Barn lære ved god indre motivasjon for det det gjelder. Det gjelder ikke bare barn. Da tenker jeg at lek kan være noe som trigger denne motivasjon veldig.

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Kan brukes som rein motivasjonsfaktor. Særlig blant gutter. Enkelt å måle ting for de i utetid. Belønning gjennom lek ute. Jeg sier at de kan vinne eller tape tid gjennom uteminutter. Oppnår en effekt ved å gi belønning i utetid. Villa ha arbeidsro og oppnådde det ved å si at 5 minutter utetid hvis dere er stille nå. Motivasjon.

4. Hva kan man lære gjennom lek?

Svar: Hvis det legges opp sånn kan man lære det meste gjennom læring.

Jeg: Hvis jeg sier at mange lærere sier: "Nå må vi slutte å leke, vi er her for å lære"

Svar: Kommer an på hva man legger i det, hva legger man i begrepet lek som læring. Kan ikke tenke meg noe man ikke lærer gjennom lek.

OM LEKEN OG MENNESKET

1. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det?

Svar: Kanskje helt riktig, men at det er deilig å være barnslig. Kan ikke tenke meg noe mer avslappende. Som for eksempel gå en tur i skogen, leke med kongler, kanskje det er barnslig, men.

2. Hva er å være barnslig?

Svar: Ikke ta seg selv høytidlig, slippe hemninger

3. Hva er å være et lekende menneske?

Svar: Likt som over. Kan også være, lek har mange funksjoner, læring, trening av motoriske ferdigheter, avreagering.

Intervju kandidat 3

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Syn på lek...

Svar: Lekende læring og lærende lek. Ligger noe i dette. Lærer noe av leken. – uansett om det er voksenstyrt eller eget initiativ. Viktig at barna skal få styre sin egen lek og aktivitet selv, ikke bare være styrt av fysak for eksempel. Barna skal få lov til å leke ut. Vi voksne må snakke det ut, barna leker det ut... De må få lov til å gå bort i fra virkeligheten sin.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Mellomting, tenker jeg. Er spill lek? Vet ikke selv jeg. I matte er det mye lek som kan føre til mattekunnskap. Ulike spill, kort, yatzy, monopol. Annen lek driver vi ikke så mye med. I engelsk har vi sangleker. Simon says. Stilleleken. Jeg tar tiden på barna når de skal ut av rommet – det blir en lek. Man bruker kanskje lek mer enn man tenker over? Tenker kanskje ikke at det er en lek, men at det likevel er det.

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Mer enn jeg tror kanskje, men bevisst.. hmm. Ikke mer enn en 2'er, veldig sjelden. Mer ubevisst hvis jeg tenker etter...

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Bare ikke min måte å tenke på.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: Simon says. Engelske gloser, repetisjon av engelsk på en morsom måte. Læring gjennom lek. Lek ute i friminuttene, der de selv bestemmer hva de skal leke, stort sett.

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Noe som foregår hele tiden – alle lærer noe hver dag – både voksne og barn. Noe som foregår i hodet ditt hele tiden. En bearbeidelse av input man får hele tiden

som blir gjort om til læring kanskje. Ut i fra de inputene lærer man noe – drar det videre.

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Samtale, gjennom samarbeid med barna – ikke bare en veis kommunikasjon. Mye repetisjon er viktig. Lekser er en viktig bearbeidelse av lærestoff. Uten stresset på skolen.

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Ja. Bearbeider gjennom leken når man leker. Leker ut det de har lært på skolen. Når de leker skole, leker de ofte læreren. Hvis de leker matte – leker de de ulike begrepene de har lært på skolen. Yatzy. Lærer regler i bhg. Lærer de sosiale reglene. Jeg ser forskjell på de barna som ikke har gått i bhg og de som har. Mer sosiale og skjønner lekereglene/lekekodene bedre enn de som ikke har gått i bhg. Vi må ikke bare ha styrt lek, men lek på barnas premisser!

OM LEKEN OG MENNESKET

1. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det?

Svar: Ikke for barn, men voksne leker jo også i blant. Nei, ikke barnslig. Det er barnas måte å være på – slik kommer de seg videre i livet. Og danner mennesket. Vi voksne må drikke oss fulle for å kunne leke – blir som en lek – komme seg bort fra virkeligheten.

2. Hva er å være barnslig? Hva er å være et lekende menneske?

Svar: Da klarer du ikke å oppføre deg. Eller det er i hvert fall noe vi sier. Først tenker jeg det er å ikke kunne oppføre seg, så ikke. Kan også være positivt. Sette seg litt inn i hva barn driver med – se om noen barn akan slite med for eksempel. Det glipper bare ut å si: ”Nå er du barnslig!” Ja, men jeg er jo barn, burde de jo tenke eller jeg. Aldri brukt lekende mennesket begrepet – da tenker jeg naturfagseksperimenter – leke seg fram til resultater.

Intervju kandidat 4

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Synet på lek.

Svar: Vanskelig å begynne. Leken er overordnet alt! Viktig i jobbsammenheng og i livssammenheng. Lek som livsutfoldelse. Ikke et helt menneske uten lek. Jeg blir ikke ferdig med å leke. Viktig ingrediens i livet mitt. Sammenheng med at man som liten – skaper seg erfaringer gjennom lek som man kan bygge på. Læring er det vesentligste i leken. Positivt/viktig del av det å trives som menneske. Bruk av alle sanser. Viktig for utviklingen av mennesket. Hvis man har hatt aktivt samvær med andre gir dette en frodig lek – læringsstrukture blir da brattere. Hvis man ikke har lekt vil kurven bli mindre – sinker den sosiale utviklingen. Jo mer man leker jo frodigere blir vårt sosiale samspill. Livsviktig også i familiesetting, skole og bhg.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Forskjell fra barnehage til skolen. Før i 1. klasse da det begynte skulle det være 60 % lek – lek % er ikke stor nå på 1. Trinn. Men hva er egentlig lek? Lek kan også være mer tilrettelagt lek og det er det litt mer av. Tror ikke vi får vektlagt nok at lek er viktig. Lek i friminutt er viktig – alle bør være med i leken. Man må SE at alle barn får lov til å leke.

Det er absolutt viktig med lek i skolen – ikke bare læring – men avbrekk fra det alvorlige – avbrekk fra de voksnes planlagte struktur. Vi har ulike læringsstrategier, det er viktig å tenke på når det gjelder barn også. Noe kan være lekbetont. Lek har mye å si for det mentale, det er livsbetont å leke. Positivt for livet. Starte med samling av elevene hver dag med lek og humor er samlings skapende og lystbetont start på dagen. Dette bør vi ha gjennom hele barneskolen 1. til 7'ende. Trist uten lek, erfaring fra lite bruk av lek på et trinn – lite motivasjon og mye tristhet.

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Ville brukt det mer enn jeg gjør--- skulle ønske det var 10. men vanskelig å svare på. Hvor går grensene for lek? Hva er lek? Tull og tøys... er også en avart av lek, en ingrediens til leken. Bruke fantasien, skape historier. Skrive historier ut fra fantasien. Slik skaper man, leker med ord og historier, og bokstaver. Hvis jeg må svare blir det sikkert ikke mer enn 3 – 4.

Lek er så diffust, så mye på mange plan. Det gir en meningsfull hverdag i skolen – blir ikke mobbing.

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Samme som over vil jeg si, går inn i det vi snakket om i sta.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: I norsken har jeg brukt mye lek. Frost til grunn for det vi har bygd norsken opp med. Lek som hovedelement i norskopplæringen. Også i matte selvfølgelig, brukt terninger, kort, flyttet på oss. Være aktiv – sitter ikke bare ved pulten, da kan vi nå mange flere barn. Det er mange måter å komme fram til målet på, ulike måter å jobbe på som gir bra resultatet i alle fag, også sosialt. Dette gjelder også oppdagelsen for barna også – kanskje kan de bli mer bevisst på hvordan de lærer. Vi er så ulike – vi lærer og vil ha det på ulik måte. Mener at førskolelærere må mer inn i skolen for at leken skal mer inn i skolen. I begynnelsen sleit jeg med å få gehør for at leken er viktig i skolen – lek skal foregå utenom skolen og ikke i skoletiden. Det skjærer i ørene mine

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Tilegne seg kunnskaper – videreføring av det de kan fra før – nytt knyttet til det de kan fra før dette gir næring til tilegnet kunnskap. Sosialt og faglig. Viktig med det sosiale – sosiale bør være på plass. Må lære sosiale settinger for å kunne lære og for å få delta i lek som igjen bidrar til læring.

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Skjermet – fra alt som heter distraksjon. Det er et overgrep med slike læringsareal som vi har her på 1. trinn, eller hele skole egentlig. Det blir dødt med et slikt utgangspunkt. De aller fleste trenger trygg og forutsigbar ramme. Konsentrasjon og ro. Frihet til å finne sin måte å lære på. Vi behøver ikke si at sånn måte skal du lære på. Det bør gis valgmuligheter. Hvordan lærer jeg best. Det må være rom for at barna skal skjønne det de driver med. Forståelse av det barna gjør.

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Henger veldig sammen. Ikke bare gjennom barnehagen og 1. Trinn, men opp gjennom til og med 4. Trinn minst. Barn trenger en lekpreget måte å skjønne på i alle aldre. Alle er ikke like teoretiske.

OM LEKEN OG MENNESKET

1. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det? Hva er å være barnslig? Hva er å være et lekende menneske

Svar: Ikke enig. Barnslig for meg er negativt ladet ord. Det er noe man sier og gjør som ikke er relevant i forhold til alder man er på. Lek er noe man gjør hele livet – lystbetont læring. Hva med de voksne som mener at de ikke lærer når de sitter foran PC med ulike spill. De lærer. Hører med til livskvaliteten. Skaper næring til alt det andre vi driver med. Liv uten lek er fattig. Lek og humor henger mye sammen. Hører naturlig med.

Musisk menneske – lek og humor, dette gir en lett måte å være med på. Ikke tungsindig. Fri måte å være på som åpner for humor, man stivner ikke. Det er med på å myke opp tilværelsen.

Hmmm, barnslig kan også være dum og platt.. barnslig... Hmmm,,,, jeg vet ikke. Negativt...

Men lek er ikke barnslig. Lek er noe som aller driver med. Eldre trimmer – det gir de noe, de leker på sin måte. Gi noe å glede seg over – glemme det som er vanskelig. Gir en livskraft.

Leken er jo å gi slipp på... Ikke ta seg selv så høytidlig. Være åpen – uhøytidlig. Salt og pepper for livet, skaper variasjon – positivitet i livet. Hvis jeg ikke hadde fått leke hadde jeg ikke vært et helt menneske.

Intervju kandidat 5

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Synet på lek...

Svar: Lek er å forstå, tenker at barn leker for å forstå omverdenen sin. På et vis er det lek og læring, gjennom ulike handlingsmåter. Prøver, for å gjøre sitt eget. Leker skole for eksempel, det er en prosess som gjør at du gjør den verden til din. Og gjennom det dannes det kunnskap. Derfor er lek kjempeviktig, og avgjørende for å lære. Som pedagog er det viktig å gi rom for at barna skal få lov til å leke, gi rom for leken. Ikke bruke leken for å drøye tid. Selv om man kan bruke leken for å leke fag, leke matte, i norsk, språkleker. Den sosiale kompetanse bygges også opp gjennom leken. Forstår lekekoder bedre jo mer man leker, sosialt samspill med andre barn. De voksnes rolle i forhold til leken, voksne må støtte barns lek. Barn trenger at det er noen der i periferien, vi er ikke der for å løse konflikter. Selv om vi kan hjelpe de på veien til selv å løse konflikter som måtte oppstå. Voksne skal ikke løse alle konflikter. Da får ikke barna prøvd å løse konfliktene selv. Gjennom dette skapes sosial kompetanse. Leken er ikke for å slå i hjel tid på skolen.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Synes at det er kjempeviktig. Tanker om leken er også viktig. Leken er en bevisst del av læringen. Tanken bak leken er viktig. Selv om vi ikke skal organisere for mye heller. Lek skal også være frirom, et pusterom for å ha det bra – noe barna mestrer og kan godt. Alt vi gjør handler jo om mestring. Alt som ikke føler mestring kan gi ubehag og usikkerhet, også barn. Barn som er utrygge sosialt, mestrer ikke å leke, men hva er å leke? Jo, ta kontakt med andre, forstå og forholde seg til regler. ”Alle andre kan, ikke jeg”, velger da å stå å se på andre barn leke. Frustrerende for barn å ikke kunne leke. Her har vi en del å gå på i skolen – eller kanskje i samfunnet generelt. Være åpen om at alle barn ikke kan leke, gjøre det akseptabelt. Men vi kan hjelpe barn å trene på slik at barna som ikke kan leke kan lære seg none innfallsvinkler i leken. Dramatisere konflikter i lek, de voksne dramatiserer ulike konflikter i lek. De skjønner at vi skjønner, selv om det er mye som foregår som vi ikke ser.

Meg: Hvorfor er det viktig å kunne leke?

Svar: For samspill. Sosial kompetanse, som en handlings lek. Lærer seg å omgås andre, dette sier vi jo. Bli et ”duganes menneske”, få venner, alle er enige om dette. Vi har klasseregler, alle i klassen er enige om dette, da vet alle hva de skal gjøre og det blir en mestring i å klare å følge reglene i klassen. Den beste måten å lære sosial kompetanse på er gjennom leken. Opplever at det er flere barn som føler seg utilstrekkelig i lek, ikke kjempeproblemer, ikke avvik, men bare trenger et ekstra dytt inn i leken. Ser at flere trenger litt mer hjelp i forhold til lek. Vi styrer, ordner og organiserer leken mye. Vi voksne ordner opp, vi er der for fort. Barnet må gjøre sine egne handlinger til sitt eget. Barnet bør komme fram til løsningen selv. Spørsmål jeg har stilt meg er om det går litt for fort for mange barn i samfunnet? Skjer det for mye? Hva forventer vi av barna? På ettermiddagen skal jo stort sett alle barn på musikk, fotball, svømming og lignende. Vi legger kanskje lista litt for høyt i forhold til hva vi mener barna skal mestre. Barna kan bli frustrerte. Da kan barna tenke at dette blir for vanskelig. I forhold til oss pedagoger har jeg tent at vi organiserer for mye i skolen også, vi gir kanskje

ikke nok rom for leken, vi skal vise at vi er så proffe og kan alt det pedagogiske, men kanskje det er bra å gi barna rom for selve leken? Vi må bygge sosiale settinger i skolen, gjøre ting sammen slik at vi blir trygge på hverandre og tør å leke. Bygge arenaer for å kunne leke sammen. Dette kan kanskje bidra til mindre erting?

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Klarer ikke å skille leken ut. Definisjonen på lek er ganske vidt. Lek er læring... tror ikke jeg kan svare på det.

Meg: Kan du være så vennlig å prøve bare?

Svar: Da tror jeg at jeg må svare 3 – 4. Ikke mer.

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Flinkere til å bruke tid på hva som er viktig i forhold til læring. I matte har jeg en ”bank” jeg har bygd opp. Lek er en del av alt. Lek er å lære. Hvis vi ikke fikk lekt når man er liten får man ikke gjort kunnskapen til min, min måte å erverve kunnskap. Vi leker mor, far og barn, vi leker ikke hele verden. Barn velger det som barnet er nær ved å forstå. Må kjenne til det man skal leke. Leke skole. Kan erverve kunnskap selv, og da tilføre ny kunnskap når man har bitt tryggere på den gamle kunnskapen.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: Matte, leke. Matte, konkreter, leker også når vi spiller, bygger og lignende sånn type lek da? Hvis vi kan kalle det lek da? Ellers har vi regelleker, slå rotte, lære regler og oppfølging av det. Lære, ikke bare gå gjennom reglene en gang, men mange ganger. MYE å lære. Dele i lag og lignende, må kunne disse reglene, eller lære disse reglene underveis i leken.

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Helt utenom lek da tenker du? Læring er en prosess der jeg gjør noe til mitt eget. Jeg må fylle glasset selv, barnet må lære seg å fylle dette glasset selv. Følelsen av å forstå, ett skritt videre til ny læring.

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Møte det barna synes er nærmest. Eksempel kan være det auditive, ved å gi de bilder, visuelle gjenstander for å forstå. Må favne læringsstiler, finne ut hva som passer best for hvert enkelt barn, da kan barna lære best. Skape trygghet, ha det fint sammen, skape gode relasjoner, tillitt, voksne som tar ansvar, gjennom dette legger vi grunnlaget for god læring hos barn. Også gjennom lek, da tror jeg barna er mest ubevisst på at de leker, tenke at de lærer. Og ha fokus på mål som skal nåes, hva er målet, ikke bare se på oppgaven.

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Synes jeg har svart mye på det i de tidligere spørsmålene. Jeg mener jo det henger nøye sammen. Lek er læring og læring er lek. På ulike nivåer og ulike stadier.

OM LEKEN OG MENNESKET

2. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det?

Svar: Barnslig aktivitet kan være en positiv handling. Barn leker jo. Hvis vi sier at det er barnslig negativt er det å si at leken ikke er viktig. Lærer gjennom leken! Barna har sin arena i leken – der kan jeg noe, de vil dette av med en slik holdning. Tar fra barna en mestringfølelse ved å tenke ellers i noe slikt. Det mest effektive for oss voksne er: 25 barn ved pulten, skrive i boka si, lære. Kanskje det er best for noen få barn, jeg sier ikke at dette ikke er viktig, men vi favner på langt nær alle barn, vil heller si vi mister noen på veien og det skal vi jo ikke.

Lek når barna har vært flinke kan være en belønning, men da blir det mer som at når dere har lært noe kan dere leke... hmm...

3. Hva er å være barnslig? Hva er å være et lekende menneske?

Svar: Være som et barn, det er ikke negativt. Mer brukt negativt. Mange tenker på at barnslig er å reagere og oppføre seg som et barn hvis man er voksen, barnslig, adferd som barn burde vært annerledes.

Jeg tenker ikke på barnslig som negativt. Lek er jo barnslig.

Jeg synes jeg kan for lite om leken og lekens betydning, føler meg utilstrekkelig, vil jobbe på 1. trinn neste år. Har ikke fått erfart og lært om 1. trinn etter 7 år i skolen, nå er det på tide. Er ikke skolert i lek, men vil gjerne lære masse om det.

Intervju kandidat 6

OM LEK

1. Hva legger du i begrepet lek? Hva betyr lek for deg? Synet på lek.

Svar: Oj... mange fine ord jeg ikke kan. Samspill mellom flere personer. For meg; noe barna finner på, med utgangspunkt i det stedet barna er på. Leke skole, cowboy/indianer. Tror lek er viktig, skaper relasjoner. Empati, delta i leken, ta vare på hverandre. Mine erfaringer, ikke samme lek som da jeg var liten. Mer organisert lek nå og mer ting å leke med. Lek for å lære.

OM LEK OG LÆRING I SKOLEN

1. Hvor viktig mener du lek er i skolen, og hva tenker du om lek i skolen?

Svar: Lek er veldig viktig. Utvikler individet. Mye læring i lek, det er min mening.

2. Kan du plassere leken som element i din pedagogiske praksis på en skala fra 1 – 10?

Svar: Her vil jeg være flinkere, jeg er ikke noe flink til dette, 3 kanskje til og med 2. Jeg er nok litt mye den gamle læreren, men over tid og gjennom erfaring vil jeg bli bedre på dette.

3. - og kan du begrunne hvorfor?

Svar: Igjen fordi jeg har vært litt den gamle læreren. Erfaring betyr mer en jeg har trodd eller vært klar over.

4. Kan du beskrive for meg når du brukt lek som et element i din pedagogiske praksis og hvordan?

Svar: Spørs hva du mener med lek da. Det er veldig lenge siden. Ute leker vi ofte. Når vi driver med leker ute, eks. flaske hopp, da måler vi hvor langt flasken hopper. I ulike lengder, cm, meter, hvor mange føtter flasken hoppet og lignende det er jo masse matte i, mens vi leker.

OM BEGREPET LÆRING

1. Hva legger du i begrepet læring?

Svar: Input, utvikling. Sikkert mer. Definisjon på læring, læring medfører at man utvikler seg sosialt og faglig, hele personligheten utvikler seg gjennom læring, ikke bare fag, mye mer.

2. Hvordan tenker du at barn lærer best?

Svar: Praktisere, delta i innlæring, gjøre ting. Etteraping og gjentakelse, men at de er fysisk med. Dette har jeg erfart, særlig i matte. Ulike måter å gjøre ting på slik at de får det inn på flere måter. Særlig hos mindre barn, men også oppover.

3. Hvordan mener du lek og læring henger sammen?

Svar: Gjennom lek, spille ulike roller. Forholde seg til regler. Lytte. Samarbeid. Skape gode relasjoner.

OM LEKEN OG MENNESKET

1. Hvis jeg sier at jeg erfarer at mange mener at lek er en barnslig aktivitet, hva tenker du om det?

Svar: Ikke helt enig at det er en barnslig aktivitet. Finnes mange typer lek. Trenger ikke leke mor, far og barn i 7. klasse, men da har man andre lekeregler og spilleregler.

2. Hva er å være barnslig? Hva er å være et lekende menneske?

Svar: Mer positivt enn negativt begrep. Ta fram det barnslige i deg en gang i blant, ikke ta seg selv for høytidlig. Må ha en unnskylding for å rettferdiggjøre å være barnslig.

VEDLEGG 3

Intervju barnegruppe 1

1. Når jeg sier ordet LEK, hva tenker dere på da? Fortell meg litt om det...

Barn2: Sisten, gjemsel, rødt lys, hoppe tau.

Barn1: katt og mus, hoppe tau – liker å leke med hest – ikke gjort det så mye da.

Flaggermus lekte vi en gang – hang opp ned, nesten et kvarter.

Barn2: Hva var det som var så moro med den leken egentlig.

Barn1: Hva het vi egentlig? Jo, du het roseblod

Barn2: jeg het øyeblikk – ekle navn/ vakkert og ekkelt...

Synes dere at dere lekte nå mens dere snakket sammen om denne flaggermus leken?

Barn1: Nei... Mmm... nei

Barn2: Nei, vi lekte ikke vi snakket.

2. Jeg vil gjerne vite **når** dere leker, kan dere fortelle litt om det?

Barn2: ”Mor hva skal vi gjøre” leker vi. Det er sånn 85 elefanter, det er på mor skal vi gjøre” Ser seg rundt i rommet vi sitter i... Prøver å vise hva de gjør når de leker ”mor hva skal vi gjøre” og 85 elefanter.

Barn2: i fjor lekte vi flaggermus, i 2008...

Barn1: Ja i fjor da lekte vi... flaggermus2008. Da lekte vi. Vi lekte at steiner var briller...

Barn1: Kan kun leke der det er leker eller der man ser at man kan leke.

Barn1: Kan ikke leke på fotballbanen i skolegården.

Barn2: Jo, da kan vi ta elefantskritt. Kan ikke løpe over alt, gidder ikke løpe opp i 7.ende ...

Barn1: Du er så rar ...

Barn2: Ja jeg er så rar, pappaen min er rar...

3. Hva leker dere?

Barn2: Rødt lys, sisten

Barn1: Henge opp ned – ikke over alt da – det kan jo liksom ta noen dager.

Barn2: Opp i lyktestolpen... Finne på noe, ta lim på henda så vi henger bedre.

Barn1: Vi kan... Hmmm... Nei...

4. Når dere leker i skolen hva leker dere da?

Barn1: Leker når det er friminutt. Eller når det er kaldt, når vi ikke går på tur og er inne og leker. På kjøkkenet, ja der leker vi. Mor og barn og sånn...

Barn2: Ja mor og baby

Barn2: Det er litt forskjell fra barnehage til skole. Vi perler ikke så mye på skolen som i bhg. Men vi leker jo sisten.

Barn2: Flere husker savner jeg. I barnehagen hadde vi sånne husker med dekk... der kunne vi sitte to stykker, sånn skulle vi hatt i skolen. Det var sånn dekk med hull i.

Barn1: Vi har ikke sklier på skolen, det hadde vært fint. Og gøy

Barn2: Ja, hvis vi fikk an slik sklie da ville det blitt gøy og vi kunne leke masse. Skli på magen – gøy det også.

Barn1: Vi hadde mer stiger i barnehagen, gyngestiger.

Barn2: Skli ned en tynn stang – brannmannstang.

Barn1: Lang stang, og klore seg fast i...

5. Hva lærer dere i skolen?

Barn1: Lærer matte

Barn2: 80 pluss 80 for eksempel

Barn1: Engelsk

Barn2: Vet du hva 80 pluss 80 er eller? Det er ikke 16 altså!

6. Tenker dere at man kan lære mens man leker, hvordan?

Barn2: Lære andre leker man ikke har kunnet.

Barn1: Jeg vet ikke, tenker hardt... Språklek med Unni var på en måte en lek... Da kan man kanskje lære noe.

Barn2: Lære å være baby da eller...?

7. Når lærer dere best? Evt. Minst?

Lære mest:

Barn1: Nei når er det da.. hmm... tenke hardt igjen...

Barn2: sånne ting vi skal lære når vi skal lære vel!?

Barn2: Matte da eller?

Barn1: Ja, matte lærer vi best

Barn2: Leselekse

Barn1: Ja

Barn2: Lærer av å lage historier sammen med...

Barn1: Ja tenk på det, vi lærer sammen når vi skriver

Barn2: Å skriver historier – du og jeg ... Ja som i du og jag Alfred...

Barn1: Det er fint at vi kan lære sammen. Det er hyggelig og koselig. Man kan lære selv om det er hyggelig.

Barn2: Ja, man kan lære samtidig som man leker. Vulkandans, som vi hadde med Dagny, hvor vi hadde bevegelser med armene, da kan det hende vi lærte noe.

Barn1: Plastelina i matte – da lærer vi å lage ting med hendene våre. Vi lærer matt med hendene.

Barn2: Vi kan det – vi kan så mye. Det blir så kjedelig.

Lære minst:

Barn2: Oj, vanskelig spørsmål... tenke... Kanskje når vi kjeder oss litt – sitter stille.

Barn1: Det gjør vi aldri på skolen da.

Barn2: Når vi skal lære det vi kan, da lærer vi ikke noe.

8. Hvis dere skulle få bestemme på skolen, hva ville dere gjort da?

Barn1: Gjort det ordentlig sier vi...

Barn2: Kanskje leke litt mer med barna

Barn1: Passe på at ingen har det vondt. Ingen slår og ingen sparker.

Barn2: Passe på at ingen griner, har det vondt og at ingen erter. Alle må le og være glade, der må vi passe på. Eller ikke alle trenger å le, men være blide og glade og ha det bra på skolen. Det er viktig det!

Barn1: Ja, ha det bra på skolen – og det har vi.

Barn2: Ja, så klart. Her er det jo så fint. Det er den fineste skolen.

Intervju barnegruppe 2

1. Når jeg sier ordet LEK, hva tenker dere på da? Fortell meg litt om det...
Barn3: Ha det gøy. Å more seg og sånn...
Barn4: Klatre på klatre stativet, og gjøre det man synes er gøy. Lek er gøy!
Barn3: Leke med andre...
2. Jeg vil gjerne vite når dere leker, kan dere fortelle litt om det?
Barn3: Hvis vi leker Mor far og baby, da må vi bestemme hvem som skal bestemme og hvem jeg skal være og sånn
Barn4: Leker med "Tord" og "Aleksander" i skogen jeg, da går vi rundt og underforsker. Vi driver og tester ting der oppe. Løpe ned bakker og hoppe.. gøy
Barn3: På haugen kan vi ikke leke, på andre siden av gjerde kan vi ikke leke. Kan leke overalt hjemme bare vi har noen å leke med. Inne og ute, på besøk.
Barn4: Jeg drar til han og han drar til meg, da kan vi planlegge det
Barn3: Eller hvis vi møter noen på veien så kan man leke med de hvis man kjenner dem... og overnatte
Barn4: Grillfest hos "Tord", det er også å leke, da lekte vi ballen har den...
Barn3: Jeg leker mest fargesisten, eller hoppe på trampoline hvis de har det...
3. Hva leker dere?
Barn3: Lekte skole med Johanne, gøy var det. For da var det sånn at alle skulle få bestemme, alle skulle få bestemme litt hver, siden det var gøy!
Meg: Er det sånn i leken at alle skal få lov til å bestemme litt?
Barn3: Ja, sånn ellers blir det jo urettferdig liksom.
Barn4: Sånn som når vi hopper tau er det noen som skal slenge og noen som skal hoppe.
Barn3: Hvis noen ikke vil slenge lenger, da er det sikkert noen andre som vil slenge da kan jo de slenge, men hvis ikke noen vil da må jo noen andre... hvis noen har veldig lyst... til å hoppe og de som ikke har lyst til å slenge og ingen har lyst til å slenge da må jo noen av de som ikke har lyst også slenge sånn at alle skal få hoppe og sånn, Følge regler og sånn.
Barn4: Bursdag, der så vi tre filmer, den var det krig i. Det er lek å se på film. Leker også krig. Later som det er menn vi sloss mot. Leker med hundene hvis vi kan det, det er veldig gøy. Da kan hundene leke sammen, og vi kan leke sammen, også med hundene.
4. Når dere leker i skolen hva leker dere da?
Barn4: Ja, før da hadde vi i bhg et annet klatrestativ, og vi hadde en båt, den var ekte. Men her på skolen har vi nye leker, det var det ikke i bhg
Barn3: Når vi begynte på skolen da skulle vi få faddere, da tenkte jeg kanskje at når vi skulle ha fadder timer da tenkte jeg kanskje fadderne kunne leke sammen med oss. Mye, masse, passe lek i skolen.
Barn4: Masse lek i skolen.
Barn3: Kan jo også dele faddere, hvis en fadder er syk da...

5. Fortell meg litt om når dere leker i skolen.
Barn3: Leker gjemsel, leke sisten... hmm... ja
Barn4: Ja, også kan vi leke at vi er noe som vi egentlig ikke er. Vi kan leke noe vi liksom ikke er.
Barn3: Ja, på SFO i går, da, jeg er egentlig ikke en hund, men da lekte jeg at jeg var en hund, noen andre lata som om ... Går an å være noe man ikke er. Da leker vi det.
Barn4: Ja, når jeg og tord leker i skogen leker vi at vi er krigsmenn, men det er vi jo ikke.
Barn3: Leker skole, jeg er jo ikke lærer, men det leker jeg at jeg er...
6. Tenker dere at man kan lære mens man leker, hvordan?
Barn3: Ja, sånn for eksempel da vi leker skole, da lærer man liksom elevene hvor mye to pluss to er. Jeg og Kjetil og noen jenter lekte fargesisten da sa jeg det på engelsk og da visste ikke de hva det var så da så jeg det på norsk...
Barn4: Ja, for når jeg og tord leker krig da lærer vi at noen har vært soldater, så da veit vi hvor farlig det er å være i krig, så derfor gjør vi det farlig når vi leker. Bare på liksom. Jeg synes vi lærer mer enn vi leker i skolen.
Barn3: Det synes jeg også egentlig.
Barn4: Språklek
Barn3: ja, litt som en lek
Barn4: Ja, litt...
Barn3: Ja, noen ganger kan vi lære mens vi leker, en gang da vi bygde klosser og lærte pluss og når du sier sånn talltull hvor du sier et tall og vi skal gå sammen det tallet du sier. Det er en lek og læring.
7. Når lærer dere best? Evt. Minst?
Barn4: Språklek.. for der lærer vi veldig mye matte
Barn3: Ja og i norsk lærer vi mye matte og sånn. I les og løs der lærer vi norsk.
Barn4: Og i engelsk der lærer vi engelsk.
Barn4: Engelsk lærer jeg best. Lærer best når dere sier hva jeg skal gjøre, da lærer jeg å gjøre det
Barn3: Må lære å høre fløyta. ...
8. Hvis dere skulle få bestemme på skolen, hva ville dere gjort da?
Barn4: jeg vill lært andre matte og engelsk hvi jeg kunne det.
Barn3: Lært de barna på 7'ende at det ikke er lov til å kaste snøball på vinteren. Hvis noen skriker når vi leker må vi si hysj og sånn...
Barn4: Når jeg og aleksander leker bråker vi aldri når vi leker. Vi snakker bare engelsk av og til, vi bruker de ordene vi har lært i engelsk.

Intervju barnegruppe 3

1. Når jeg sier ordet LEK, hva tenker dere på da? Fortell meg litt om det...
 - Barn5: Eh... Leker med andre
 - Barn6: Ja det er jo fint, å leke med andre og sånt. Det er jo fint.
 - Barn5: Hvis jeg leker med naboene mine for eksempel, da hopper jeg på trampolina
 - Barn6: Går an å spørre om de vil være med
 - Barn5: forteller om en skummel hest, som hadde gallopert, og hun hadde neset på å falle av... Lek. Hmm Liker å gjøre ting og sånn. Leke med andre.
 - Barn6: Snille ting mener du, ikke slå med pinner og sånn
 - Barn5: Koser seg sammen med andre og sånn
 - Barn6: Hmmm, ikke fekte med pinner
 - Barn5: hoppe på trampoline, så koser jeg meg veldig.
 - Barn6: Lek må være morsomt, ikke fektig og slåing og sånn. Kan bygge hus med det og sånn da er det lek, men ikke når man slår.

2. Jeg vil gjerne vite når dere leker, kan dere fortelle litt om det?
 - Barn5: Når naboen min er hjemme, så pleier jeg å gå ut i hagen å hoppe tau og, strikk og sånn. Det er jeg glad i
 - Barn6: Spille fotball. Nei, det er noen steder man ikke kan leke.
 - Barn5: Ja i gata og sånn.
 - Barn6: Ikke bare der da, i fengsel og sånn
 - Barn5: Aldr i livet jeg kjenner et politi
 - Barn6: Man kan ikke sparke på politistasjonen, ikke brannstasjonen, ikke sjukehus,
 - Barn5: Jeg havna på sjukehuset, vet du hvorfor
 - Barn6: Det har jeg også...
 - Barn5: jeg hadde skikkelig stor hånd...
 - Barn6: Leker hjemme, på gata
 - Barn5: På gata og på sånne andre gater man ikke veit...
 - Barn6: Du glømmet å si fotballbanen og alt sånn... Kan drive der og
 - Barn6: Kan ikke leke inne i huset og ikke i garasjen for der er det så mange motorsykler.
 - Barn5: Jeg leker ofte i garasjen jeg.
 - Barn6: kan ikke kjøre motorsykkel på pokken
 - Barn5: Jeg bare spør: Hva er pokken?
 - Barn6: Det er grus

3. Hva leker dere?
 - Barn6: Spille fotball. Leker når jeg kjører motorsykkel.
 - Barn5: Pleier å leke at jeg er fattig folk, at vi ikke har noen penger og sånn. Fordi det synes jeg er gøy.
 - Barn6: Jeg leker at jeg er rik jeg... Spille noe playstation

Barn6: det er noen steder hvor det ikke er lov til å leke, på haugen, det er farlig vi kan dette ned og slikt... Og ikke ved det ødelagte gjerdet, og ikke inne i trappa

4. Når dere leker i skolen, hva leker dere da?

Barn6: Leker mamma og pappa

Barn5: Også pleier jeg å leke hund og sånn da

Begge: I friminuttet leker vi

Barn5: Husker..

Barn6: Leker mer i skolen

Barn5: Leker mer i skolen for i barnehagen hadde vi mindre husker og klatrestativ.

Det var litt kjeligere leker der og sånn da..

Barn6: Vi hadde bøtter og spader, og sklie og båt og sånn stativ, og dokkestue og sykkel.

Begge: Ja, mer lek i skolen.

Barn5: Ja for i barnehagen hadde vi bare dukkestue.

Barn6: Hadde ikke friminutt i barnehagen, da var det kun så lite

Barn5: Vi hadde friminutt etter mat vi

Barn6: Nei, vi hadde før og etter mat vi

Barn5: Ja vi hadde før og etter mat og en gang til også

Begge synes det er stor forskjell på lek i skolen og barnehagen.

5. Tenker dere at man kan lære mens man leker, hvordan?

Barn6: Ja, det tror jeg

Barn5: Nei

Barn6: Jo

Barn5: Nei

Barn6: Jo, man lærer at man ikke slår med pinner og alt mulig

Barn5: Jeg sier nei i hvert fall. Nei man kan plutselig liksom ikke snakke mens man lærer da. Og ikke leke og snakke når man lærer liksom.

Barn6: Jo

Barn5: Nei man kan ikke snakke når man lærer ting. Bare når man rekker opp hånda kan man snakke mens man lærer. Hvis man snakker når man ikke har rekt opp hånda er det i hvert fall ikke lov.

Barn6: Nei det er jo regelen på skolen her det. Jeg synes vi lærer mer enn vi leker i skolen.

Barn5: Det synes jeg også egentlig

Meg: Er det noen gang dere synes dere leker mens dere har fag, norsk matte og lignende?

Barn5: ja gjett om gjett om, i matte... Da kan vi lære masse rart

Barn6: Og i gym

6. Når lærer dere best? Evt. Minst?

Barn6: Lærer mest? Det er i matte

Barn5: Når jeg sitter alene, en og en lærer jeg mest. Høre på læreren.

Barn6: En og en, trives best med å jobbe alene. Sitte rolig på pulten.

Lærer minst?

Barn6: I gym

Barn5: I gym

Barn6: Hei, det er jo moro da

Barn5: Ja, men vi lærer jo ingen ting da..

7. Hvis dere skulle få bestemme på skolen, hva ville dere gjort da?

Barn5: Skrive mer på tavla, for eksempel en og en kan gå på tavla og skrive L skulle vi gjort da

Barn6: Mer gutteleker, krig, fotball. Jeg vil ha det sånn

Vedlegg 4

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Synnøve Myklestad
Avdeling for samfunnsvitenskap
Høgskolen i Lillehammer
Postboks 952
2604 LILLEHAMMER

Vår dato: 20.04.2009

Vår ref.: 21778 / 2 / IBH Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 02.04.2009. Meldingen gjelder prosjektet:

21778	<i>Løk og læring</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Høgskolen i Lillehammer, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Synnøve Myklestad</i>
Student	<i>Gro Karlgård Rydheim</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.11.2010, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Ingvild Bergan Hordvik

Kontaktperson: Ingvild Bergan Hordvik tlf: 55 58 32 32
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Gro Karlgård Rydheim, Monssvelia 7, 2825 GJØVIK

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@sv.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

21778

Det gis skriftlig informasjon til og innhentes skriftlig samtykke fra utvalget. Foresatte/foreldre samtykker for mindreårige. På bakgrunn av prosjektmeldingen finner personvernombudet at forsker oppfylder sin informasjonsplikt overfor de registrerte, jf. personopplysningsloven § 19. Det legges til grunn at informasjonsskrivet stiles eksplisitt til foreldrene/foreldre, på lik linje med lærere og foreldre.

Personvernombudet finner at behandlingen av personopplysninger kan hjemles i personopplysningsloven § 8 første alternativ (samtykke).

Innen prosjektslutt 01.11.2010 skal datamaterialet anonymiseres. Ombudet minner om at med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken direkte, indirekte gjennom bakgrunnsvariabler eller gjennom navneliste/koblingsnøkkel eller kode. Anonymiseringen vil innebære at alle personidentifiserende opplysninger skal slettes, grovkategoriseres eller omskrives.